

INSTITUTIA PUBLICĂ
BIBLIOTECA NAȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA

COLECȚIILE DE BIBLIOTECĂ – BAZĂ PENTRU EDIFICAREA COMUNITĂȚII DURABILE

SUPORT TEORETICO-PRACTIC

**INSTITUȚIA PUBLICĂ
BIBLIOTECĂ NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA**

**COLECȚIILE DE BIBLIOTECĂ –
BAZĂ PENTRU EDIFICAREA
COMUNITĂȚII DURABILE**

Suport teoretico-practic

Chișinău, 2026

CZU 02
C 62

Director general: Elena PINTILEI

Responsabili pentru ediție: Ludmila CORGHENCI

Echipa de autori: Vera OSOIANU, Aliona MUNTEAN,

Angela DRĂGĂNEL, Elena HARCONIȚA, Ludmila CORGHENCI,

Doina GAIDEU, Victoria VASILICA, Ecaterina DMITRIC,

Lidia GONTEA, Natalia GHIMPU

Redactor: Jana BADAN

Redactor bibliografic: Elena BALINSCHI

Traducere în engleză: Elina BOLGARINA

Paginare computerizată: Diana ODOBESCU

Coperta: Alexandru BURDILA

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova
Colecțiile de bibliotecă – bază pentru edificarea comunității durabile :
Suport teoretico-practic / echipa de autori: Vera Osoianu, Aliona Muntean,
Angela Drăgănel [et al.] ; responsabil pentru ediție: Ludmila Corghenci ;
redactor bibliografic: Elena Balinschi ; traducere în engleză: Elina Bolgarina ;
director general: Elena Pintilei ; Instituția Publică Biblioteca Națională a
Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2026 (Primex-Com). – 135 p. : tab.
Aut. indicați pe verso p. de tit. – Rez. paral.: lb. rom., engl. – Ref. bibliogr. la
sfârșitul art. – 10 ex.
ISBN 978-9975-119-88-7.
Text : nemediat.

Recomandat spre editare de Consiliul redacțional al BNRM (proces-verbal
nr. 2 din 16.03.2026).

Responsabilitatea asupra conținutului articolelor revine în exclusivitate autorilor.

Creative Commons - 4.0 International - CCBY 4.0

DOI: 10.5281/zenodo.20179767

© IP Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2026

SUMAR

Acronime	5
Introducere.....	6
Vera OSOIANU. Lectura și colecțiile de bibliotecă: interacțiuni, influențe, orientări strategice	7
STRATEGII ȘI PRACTICI DE ACHIZIȚIE ȘI DEZVOLTARE A COLECȚIILOR ÎNTR-O PERIOADĂ ÎN CONTINUĂ SCHIMBARE.....	17
Aliona MUNTEAN. Reașezarea și dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă în era informațională: abordări centrate pe comunitate și orientate spre viitor.....	17
Angela DRĂGĂNEL, Elena HARCONIȚA. Resursele informaționale ale bibliotecii: evaluare și analiză	27
Elena HARCONIȚA. Biblioteca – ecosistem sinergic al colecțiilor și serviciilor în societatea cunoașterii	39
CREȘTEREA PONDERII ȘI IMPACTULUI RESURSELOR INFORMAȚIONALE PRIN INTERMEDIUL BIBLIOTECILOR.....	51
Elena HARCONIȚA. Accesul deschis ca extensie a misiunii profesionale a bibliotecilor	51
Ludmila CORGHENCI. Valorificarea eficientă a resurselor de informare: competențe profesionale ale personalului de specialitate din biblioteci.....	63
FACILITAREA ACCESULUI ȘI OPTIMIZAREA SECURITĂȚII COLECȚIILOR DE BIBLIOTECĂ. DIGITALIZAREA COLECȚIILOR	70
Doina GAIDEU. Digitalizarea colecțiilor de bibliotecă: viziuni strategice	70
Victoria VASILICA. Valorificarea colecțiilor digitizate: direcții de perspectivă pentru sistemul național de biblioteci din Republica Moldova.....	79

**COLECȚIILE DE BIBLIOTECĂ –
BAZĂ PENTRU EDIFICAREA COMUNITĂȚII DURABILE**

Ecaterina DMITRIC. Sustenabilitatea colecției privind memoria și istoria locală/instituțională	89
Lidia GONTEA. Colecțiile speciale – valori inestimabile ale bibliotecii și comunității	98
Natalia GHIMPU. Promovarea colecției memoria locală/instituțională. Educarea lecturii.....	106
Ludmila CORGHENCI. Monografia biobibliografică – componentă a culturii memoriei.....	114
LECTURI PROFESIONALE	121
Anexa nr. 1. Priorități profesionale ale anului 2026.....	126
Lista autorilor.....	135

ACRONIME

ABRM	Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova
AD	Acces Deschis
BNC „Ion Creangă”	Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”
BNRM	Biblioteca Națională a Republicii Moldova
BP	Biblioteci publice
BND	Biblioteca Națională Digitală
CBN	Consiliul Biblioteconomic Național
IFLA	Federația Internațională a Asociațiilor și Instituțiilor de Bibliotecă
ISO	Organizația Internațională pentru Standardizare
ML/I	Memoria locală/instituțională
ODD	Obiective de Dezvoltare Durabilă
PNLC	Programul Național Lectura Central
TEL	The European Library (Biblioteca Europeană)
SM	Standard moldovenesc
SNB	Sistemul național de biblioteci
SND „Moldova Europeană 2030”	Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”
TIC	Tehnologii informaționale și de comunicare
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură

INTRODUCERE

Colecțiile de bibliotecă sunt fundamentale atât pentru instituție, cât și pentru comunitate, deoarece facilitează accesul la informație, susțin lectura, educația, cercetarea și dezvoltarea personală. Funcționarea colecțiilor ca o resursă activă presupune creșterea, restructurarea și evaluarea acestora în funcție de analiza nevoilor de informare ale utilizatorilor, membrilor comunității.

Lucrarea „Colecțiile de bibliotecă - bază pentru edificarea comunității durabile” accentuează necesitatea de diversificare și personalizare a colecțiilor de bibliotecă, a valorizării resurselor informaționale pentru educația membrilor comunității și oferirea de servicii de calitate, promovării valorilor locale și naționale. La fel, este reliefată interacțiunea între creșterea achizițiilor de documente și dezvoltarea colecțiilor cu impactul activității bibliotecii în comunitate.

Suportul teoretico-practic integrează patru domenii tematice: strategii și practici de achiziție și dezvoltare a colecțiilor într-o perioadă în continuă schimbare; creșterea ponderii și impactului resurselor informaționale prin intermediul bibliotecilor; facilitarea accesului și securității colecțiilor de bibliotecă, digitalizarea colecțiilor; sustenabilitatea colecției privind memoria și istoria locală/instituțională.

Materialele incluse în lucrare prezintă repere teoretice și fundamentări strategice, recomandări și instrumente aplicative, în sprijinul implementării inițiativelor profesionale, aprobate de Forumul Managerilor din Sistemul Național de Biblioteci (26 noiembrie 2025).

Componenta „Lecturi profesionale” oferă informații pentru aprofundarea temei. Lecturile profesionale sunt recomandate pentru a stimula gândirea analitică, a facilita accesul la identificarea soluțiilor practice și a fi la curent cu tendințele, inovațiile și cele mai bune experiențe privind dezvoltarea colecțiilor.

Suportul teoretico-practic este elaborat și editat în contextul Programului Național Lectura Central, ediția a 9-a, precum și a priorităților și inițiativelor profesionale ale anului 2026, fiind destinat personalului de specialitate din biblioteci, factorilor decidenți.

LECTURA ȘI COLECȚIILE DE BIBLIOTECĂ: INTERACȚIUNI, INFLUENȚE, ORIENTĂRI STRATEGICE

Vera OSOIANU

Rezumat: *Articolul evidențiază rolul central al colecțiilor de bibliotecă în calitate de resursă strategică, reglementată legal și construită în funcție de identitatea comunității și de necesitățile utilizatorilor. Utilizatorul este plasat în centrul relației bibliotecă-colecții-lectură, iar nivelul de satisfacere a nevoilor sale constituie principalul indicator al relevanței și imaginii bibliotecii. Analiza arată că, în pofida dezvoltării tehnologiilor digitale și a inteligenței artificiale, cartea rămâne elementul definitoriu al bibliotecii, iar calitatea și actualitatea colecțiilor sunt mai importante decât dimensiunea lor. Modernizarea și reevaluarea colecțiilor, fundamentate pe studierea necesităților comunității, pe coordonarea achizițiilor și pe respectarea standardelor internaționale, sunt esențiale pentru menținerea relevanței bibliotecilor. Spațiile, colecțiile și bibliotecarii rămân pilonii de bază ai instituției bibliotecare.*

Cuvinte-cheie: *colecții de bibliotecă, utilizatori, comunitate, lectură, politici de dezvoltare a colecțiilor, relevanța bibliotecii, standarde IFLA/UNESCO.*

Abstract: *This article accentuate the central role of library collections as a strategic resource, regulated withing a legal framework and shaped by the community's identity, attuned to the needs of its users. The user is placed at the center of the library-collections-reading bond, and the level of his/her satisfaction serves the main indicator of relevance and image of the library. This study highlights that, despite the rapid advancement of digital technologies and artificial intelligence, the book continues to stand as the defining cornerstone of the library, and the excellence and relevance of collections matter far more than their sheer size. Collection modernization and reevaluation, based on the study of community needs, coordination of acquisitions and conformity to international standards, is essential to*

maintaining the relevance of libraries. Spaces, collections and librarians continue to form the fundamental pillars of the library institution.

Keywords: *library collections, users, community, reading, collection development policies, library relevance, IFLA/UNESCO standards.*

Colecțiile bibliotecii și resursele informaționale se înscriu printre resursele strategice de mare importanță ale oricărui stat. De aici și importanța formării și dezvoltării acestora și grija pentru acoperirea legală.

Definită în *Legea cu privire la biblioteci* (2017, ultima actualizare în 2023) ca „totalitatea documentelor de bibliotecă accesibile local sau de la distanță și puse la dispoziția utilizatorilor”, colecția de bibliotecă identifică din start scopurile majore – lectura și destinatarul/beneficiarul final, sau utilizatorul. Tot în *Legea cu privire la biblioteci*, în articolul 13, *Evaluarea bibliotecilor*, printre criteriile minime de activitate a bibliotecii, găsim „colecții și resurse informaționale variate, corespunzătoare profilului comunității” [7].

Sinergia dintre colecții și utilizator se regăsește și în articolul 30 al *Legii cu privire la biblioteci*, care specifică următoarele: „Colecțiile de bibliotecă se constituie în corespundere cu tipul bibliotecii, identitatea culturală și lingvistică a comunității, interesele și cerințele utilizatorilor de bibliotecă și includ diferite categorii de documente pe suport de hârtie, în format digital sau pe orice alt suport” [7]. Conform prevederilor legale, identitatea culturală și lingvistică a comunității, interesele și cerințele utilizatorilor de bibliotecă reprezintă baza pe care se constituie colecția de bibliotecă. Pe această bază se edifică relația bibliotecă–colecții–lectură–utilizator. Utilizatorul este rațiunea de a fi a bibliotecii și toate demersurile în jurul constituirii și dezvoltării colecțiilor bibliotecii au ca orientare necesitățile de lectură, informare și cunoaștere ale utilizatorilor. Fără comunitatea de utilizatori, bibliotecile nu ar avea sens, respectiv toate serviciile și activitățile lor, inclusiv adaptarea la tehnologii, trebuie centrate pe satisfacerea necesităților și așteptărilor acestora. Comunitatea și utilizatorii sunt argumentul principal pentru susținerea și întreținerea bibli-

otecilor de către fondatori. Toate activitățile bibliotecii (inovații, servicii, evenimente) trebuie să răspundă necesităților reale ale membrilor comunității.

În contextul modernizării internetului, diversificării aplicațiilor de inteligență artificială (IA), importanța utilizatorului a crescut, forțând bibliotecile să se modernizeze și să-și actualizeze colecțiile pentru a rămâne relevante, punând accentul pe necesitățile acestuia [1].

Marca bibliotecii a fost dintotdeauna și rămâne a fi cartea. Studiile demonstrează că aceasta este o marcă foarte puternică, iar cu cât marca este mai puternică, cu atât este mai greu de detronat. Și trebuie oare detronată? În cazul bibliotecilor, răspunsul nu poate fi decât unul negativ.

Cel mai important indicator al imaginii pozitive a bibliotecii în comunitate este reprezentat de nivelul de satisfacere a necesităților utilizatorului. Ce solicită utilizatorii bibliotecilor? Potrivit sondajului „Lectura în comparație intergenerațională”, realizat de BNRM cu participarea Agenției de sondaje Magenta Consulting, dar și altor sondaje adiacente temei, utilizatorii vor să găsească la bibliotecă: o gamă largă de cărți, tehnologii, bibliotecari instruiți și gata de ajutor. Aceste doleanțe ale utilizatorilor figurează și în sondajele internaționale, dar și în răspunsurile mai recente oferite de sistemele de IA. La întrebarea „Ce factori contribuie la crearea imaginii pozitive a bibliotecii în comunitate?” Gemini, de exemplu, oferă un răspuns demn de luat în seamă, în care, chiar pe primele locuri, se regăsesc factorii de imagine din sondajul realizat de BNRM, menționat anterior. Chiar pe primul loc, Gemini menționează colecții diversificate, o gamă largă de cărți, reviste, ziare, materiale audiovizuale, precum și acces la resurse digitale, care asigură satisfacerea necesităților variate ale utilizatorilor. După care urmează pe locul trei – tehnologii moderne: accesul la internet, computere, echipamente audiovizuale și baze de date online, care fac din bibliotecă un spațiu modern și relevant, iar pe locul cinci – personal amabil și competent, bibliotecari prietenoși, care să ofere asistență promptă și să fie bine informați despre resursele bibliotecii.

Conform constatărilor bazate pe studii și invocate la diverse niveluri de responsabilitate, cărțile sunt în topul motivelor pentru utilizarea bibliotecilor. Deși trebuie de menționat că și numărul de persoane care vizitează bibliotecile pentru utilizarea tehnologiilor, internetului, pentru studiu privat etc. este, de asemenea, impresionant.

Disponem de indicatori foarte clari unde trebuie direcționate investițiile pentru a asigura reziliența și rezistența în timp a bibliotecii și a îmbunătăți percepția acesteia de către membrii comunității. Anume pe acești indicatori trebuie fundamentată activitatea bibliotecilor ca să rămână relevante pentru comunități.

Biblioteca anului 2026 se va confrunta cu o serie de probleme și provocări complexe, determinate de evoluțiile sociale, tehnologice și economice [10]. Cele mai importante dintre acestea sunt: adaptarea la transformarea digitală și la noile tehnologii, extinderea utilizării IA; insuficiența resurselor financiare; deficitul de personal calificat; necesitatea îmbunătățirii imaginii bibliotecii în comunitate; necesitatea alinierii la strategii și obiective naționale și internaționale etc. Toate acestea împreună sunt probleme bine cunoscute, care țin agenda bibliotecilor de ani și chiar decenii. Pe fundalul acestor provocări, o problemă majoră rămâne insuficiența finanțelor pentru achiziția de cărți, alte publicații și pentru modernizarea infrastructurii. Colecțiile învechite și lipsa sincronizării cu ritmul dezvoltării tehnologice scot în evidență necorespunderea acestora cu necesitățile actuale ale utilizatorilor. Toate acestea influențează scăderea interesului publicului pentru lectură și pentru serviciile tradiționale ale bibliotecii, ce au la bază cartea și lectura.

Bibliotecile trebuie să respecte un sistem de valori bazate pe necesitățile utilizatorilor pe care să-și fundamenteze dezvoltarea colecțiilor. În timp, posibilitățile oferite de spațiul virtual vor scoate de pe ordinea de zi problema exhaustivității, dar sistemul de valori va rămâne oricum. Profilul utilizatorilor ar trebui să fie dominantă de aici. Colecțiile reprezintă un sistem unic care are drept scop lărgirea potențialului informativ al bibliotecilor

membre ale sistemului, nu atât prin completarea exhaustivă a fiecăreia dintre ele, cât printr-un sistem de informație asupra colecțiilor deținute de biblioteci. Deja devine tot mai evident că problema exhaustivității poate fi pusă doar în context local. Dacă o bibliotecă concretă nu va identifica și nu va pune în acces toate documentele ce țin de localitatea în cauză, nimeni n-o va face în locul ei. De aici și interesul pentru documentele de patrimoniu. În internet poți găsi doar ceea ce plasezi acolo, nimic mai mult.

Orice bibliotecă are o responsabilitate aparte pentru resursele de istorie și memorie locală. Materialele referitoare la istoria localității necesită eforturi aparte de colectare, prezervare și punere în acces. Lucrul acesta capătă noi valențe pe fundalul unei griji sporite față de cultura memoriei promovată de conducerea țării, odată cu constituirea la 7 februarie 2025 a Consiliului Memoriei.

Bibliotecile de orice tip și de orice mărime trebuie să conțină materiale în diferite formate. O colecție diversă și actualizată este esențială pentru activitatea bibliotecarilor de încurajare și motivare a oamenilor să citească. În marea lor majoritate, publicațiile din dotarea bibliotecilor sunt cele tipărite, cu o creștere nesemnificativă a ponderii celor digitale.

Datele statistice privind colecțiile bibliotecilor din sistemul național de biblioteci și din bibliotecile publice (separat) pentru anii 2020-2024 demonstrează o dinamică cu tendințe de descreștere. A scăzut constant și numărul publicațiilor în limba română. O influență serioasă aici au casările foarte importante în cazul bibliotecilor publice, care trebuie să ofere o colecție actualizată, relevantă pentru profilul utilizatorilor din aria de servire.

Cu toate variațiile, între creștere și descreștere, în domeniile indicate, 27% dintre cetățenii țării sunt înregistrați ca utilizatori activi ai bibliotecilor publice. Este o cifră foarte mică, date fiind posibilitățile de cumpărare ale cetățenilor destul de modeste în contextul creșterii constante a prețurilor și, respectiv, a costului vieții. Concluzia care se impune este că persoanele care utilizează serviciile bibliotecilor nu au altă soluție de a ajunge la lecturile și serviciile de care au nevoie. Non-utilizatorii ori nu sunt

satisfăcuți de ofertele bibliotecilor și au renunțat la ele, ori încă n-au descoperit drumul spre acestea și avantajele (atâtea câte sunt) oferite de biblioteci.

Marea problemă a colecțiilor de publicații din bibliotecile publice nu este cantitatea, ci calitatea acestora, care reprezintă și un argument puternic pro bibliotecă. Ghidul IFLA/UNESCO recomandă între 1,5-2,5 cărți pe cap de locuitor sau populație-țintă, pentru colecțiile de bază [5]. Acest număr poate să crească în localitățile cu o populație mai mare.

În bibliotecile publice din Republica Moldova media este de aproximativ 6 cărți per locuitor. O colecție mare nu înseamnă neapărat o colecție bună. Contează mai mult relevanța pentru necesitățile comunității și mai puțin mărimea colecției. Tehnologiile, internetul, aplicațiile de IA rezolvă multe din problemele anterioare. Un calculator conectat la internet și competențele în TI sunt în acest sens de mare ajutor.

Pentru a susține lectura de calitate, colecțiile unei biblioteci trebuie să fie actualizate. IFLA consideră că 10% din colecția bibliotecii publice trebuie să fie reprezentate de publicațiile apărute în ultimii doi ani și 30-40% – de publicațiile apărute în ultimii cinci ani [5]. Colecția unei biblioteci nu trebuie să fie mai mică de 2 500 de unități de păstrare. Mărimea colecției depinde de mai mulți factori, incluzând: mărimea spațiului, resursele financiare, proximitatea altor biblioteci, accesul la resursele electronice, necesitățile locale, posibilitatea schimbului interbibliotecar etc.

Colecția bibliotecii este o resursă dinamică. În calitate de garant al protecției sociale în cultură, biblioteca trebuie să dețină cărți și alte publicații corespunzător necesităților membrilor comunității. Respectiv, colecțiile trebuie să fie actualizate permanent și ajustate necesităților acestora.

Rata de înnoire a colecției este deosebit de importantă pentru calitatea colecției. Potrivit recomandărilor IFLA/UNESCO, rata medie de înnoire a colecțiilor trebuie să se înscrie între 7 și 10 ani [4]. Pentru a fi conformă necesităților populației din aria de servire, o colecție trebuie completată cu materiale noi, iar materialele învechite fizic și moral trebuie supuse casării. O colecție mică, dar

de calitate va spori mai mult rata de utilizare decât o colecție mare cu o proporție semnificativă de publicații învechite ca formă fizică și conținut, în care puținele titluri noi se pierd pur și simplu printre numeroasele volume învechite. În cazurile în care unele publicații vechi sunt încă de interes pentru unii utilizatori, acestea trebuie păstrate pe rafturi, unde utilizatorii nu au acces direct.

Conform datelor pentru anul 2024, bibliotecile publice din Republica Moldova au nevoie de aproximativ 54 de ani pentru înnoirea colecțiilor. Media din ultimii cinci ani constituie în jur de 70 de ani. Acest indicator demonstrează gradul avansat de uzură fizică și morală a colecțiilor. Specialiștii consideră că irelevanța colecției este și motivul principal în descreștere a numărului de împrumuturi.

Într-o bibliotecă publică (municipală, orașenească, raională, sătească/comunală) trebuie să predomină beletristica, ce va constitui, aproximativ 70% din colecție. Literatura din alte domenii va constitui aproximativ 30% și va consta, în mod special, din enciclopedii, dicționare etc. În bibliotecile specializate raportul poate fi invers.

După 34 de ani de la proclamarea independenței, doar aproximativ 53% din colecțiile bibliotecilor publice sunt publicațiile în limba română cu grafie latină și chirilică. Conform ultimului sondaj, din totalul colecțiilor în limba română, 70,5% sunt cele editate cu grafie latină și 29,5% sunt în grafie chirilică.

O altă recomandare IFLA/UNESCO este cea de 0,25 achiziții anuale pe cap de locuitor, respectiv 250 de exemplare la 1000 de locuitori [5]. În Republica Moldova, media anului 2024 este de 114,5 exemplare la 1000 de locuitori. Recomandarea IFLA/UNESCO rămâne de mai mulți ani doar un deziderat pentru moldoveni. Interesant faptul că dezideratul de mărire a cotei achizițiilor până la 250 de exemplare la 1000 de locuitori corespunde Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, care, în *Indicatorii de evaluare a impactului de dezvoltare a Strategiei*, Obiectivul general 4. „Ridicarea nivelului de cultură și de dezvoltare personală”, prevede o creștere a indicatorului „Cheltuieli medii lunare pentru o persoană, pentru cultură și recreere, lei” de aproximativ 4 ori, de la 63,6 lei (valoare de

referință în 2021) la 140 lei (ținta intermediară (2025)) și 240 lei ținta finală (2030).

Formula de calcul pentru stabilirea necesarului de resurse recomandată de instituțiile de profil, de care se ghidează comunitatea bibliotecară, este următoarea: populația totală înmulțit cu prețul mediu al unei cărți și înmulțit cu 0,25 achiziții pe cap de locuitor (recomandarea IFLA/UNESCO) [5].

Notă! Prețul mediu al unei cărți în anul 2025 (primele 9 luni) a fost de 97,50 lei, formula de calcul acceptată fiind: cheltuieli pentru achiziția anuală de publicații împărțit la numărul de exemplare achiziționate.

Formula finală a necesarului pentru achiziții la nivel național este următoarea: 2 409 000 (populația RM) x 0,25 (recomandări IFLA/UNESCO) x 97.50 lei (prețul mediu al unei cărți în 2025) = 58 724 250 lei. Respectiv, pe cap de locuitor sunt necesari 24,3 lei: 58 724 250 (lei) : 2 409 200 (populație).

Aceștia sunt indicatorii de orientare care cu greu pot fi atinși în condițiile austerității de durată cu care se confruntă societatea moldovenească. În pofida acestor realități, sunt însă activități care pot fi făcute în orice condiții, atât timp cât există un spațiu și un bibliotecar angajat în păstrarea integrității fizice a colecției, în organizarea și gestionarea eficientă a acesteia, care trebuie să cunoască și să respecte principiile generale de îngrijire a colecției, principiile de organizare și gestionare a colecției și, nu în ultimul rând, să asigure curățenia și întreținerea practică. La fel, să se îngrijească și de educarea estetică a utilizatorilor, de rând cu asigurarea veridicității și actualității informației. Documentele depășite fizic și moral nu-și au rostul într-o bibliotecă care trebuie să acopere necesitățile de educare, informare, de dezvoltare profesională, hedonice etc.

Studiul privind „Activitatea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova în opinia utilizatorilor”, realizat în anul 2025 de Secția Marketing și comunicare socioculturală din cadrul BNRM, relevă faptul că 94% dintre utilizatorii BNRM sunt satisfăcuți de calitatea colecțiilor. Dar această situație nu se răsfrânge asupra altor biblioteci. Biblioteca Națională beneficiază de depozitul legal și de alte for-

me de completare a colecțiilor mai puțin accesibile altor biblioteci.

Pentru crearea unor colecții relevante pentru lectura utilizatorilor se impune: studierea necesităților de lectură ale populației-tintă; studierea refuzurilor; coordonarea achizițiilor cu alte biblioteci din localitate; participarea în consorții de achiziții etc. [9].

Schimbarea constantă a bibliotecii impusă de ritmul spectaculos de avansare a tehnologiilor, a internetului și a IA influențează lectura. În contextul tuturor schimbărilor, indiferent de ritmul de avansare a tehnologiilor, pilonii principali meniți să păstreze relevanța bibliotecilor rămân spațiile, colecțiile și bibliotecarii. Niciunul dintre acești piloni nu poate fi extras din temelia instituției numite bibliotecă. Fără oricare dintre ei, biblioteca va fi o entitate oarecare, dar nu va fi bibliotecă în formula cunoscută și consacrată.

Este evident că mișcarea pro lectură impune o reevaluare a colecțiilor bibliotecare pentru a edifica baza pe care poate fi adusă colecția în conformitate cu necesitățile utilizatorilor și, respectiv, cu recomandările organizațiilor internaționale de profil. La baza acestui demers de viitor vor fi rezultatele studiului sociologic „Evaluarea stării și dinamicii colecțiilor din bibliotecile publice ale Republicii Moldova: provocări și tendințe de dezvoltare”, realizat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova pe parcursul anului 2025, rezultatele evaluării bibliotecilor în anul 2021 și a evaluării din anul 2026, care vor servi ca argumente serioase pentru regândirea, actualizarea și modernizarea colecțiilor de bibliotecă în anul 2026, dar și în perspectivă.

Referințe bibliografice

1. *Biblioteconomie și științele informării*. Manual practic. Coordonatori: Ludmila Corghenci, Vera Osoianu. Chișinău: BNRM: Epigraf, 2021. 252 p. ISBN 978-9975-3510-5-8.
2. *Global Risks Report 2025: Conflict, Environment and Disinformation Top Threats*. Disponibil: <https://www.weforum.org/press/2025/01/global-risks-report-2025-conflict-environment-and-disinformation-top-threats/> [accesat 2025-10-08].
3. HOFFMAN, Gretchen L. *Library Collection*. Disponibil: <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/library-collection>

- [accesat 2025-10-08].
4. INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS (IFLA). *Acquisition and Collection Development Section*. Disponibil: <https://www.ifla.org/units/acquisition-collection-development/> [accesat 2025-10-08].
 5. INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS (IFLA). *IFLA public library service guidelines*. 2nd, completely rev. ed. / edited by Christie Koontz and Barbara Gubbin. Berlin, 2010. 150 p. ISBN 978-3-11-023226-4. Disponibil: <https://repository.ifla.org/rest/api/core/bitstreams/38972f05-5a77-46ce-a67f-aaa7c7e3eb42/content> [accesat 2025-10-08].
 6. INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS (IFLA). *Libraries – Collection development. Collection development librarians*. Disponibil: <https://www.ifla.org/g/bibliography/libraries-collection-development/> [accesat 2025-10-08].
 7. Lege cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2017, nr. 301-315, art. 529. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro [accesat 2025-10-08].
 8. PHILIPPI, Liz and Becky CALZADA. Why collection development is important. *Knowledge Quest*. 2022, vol. 50, no. 4, pp. 8-15. Disponibil: <https://go.gale.com/ps/i.do?id=GALE%7CA697577815&sid=googleScholar&v=2.1&it=r&linkaccess=abs&issn=10949046&p=AONE&sw=w&cookieConsent=tru&userGroupName=anon%7E74f557c5&aty=open-web-entry> [accesat 2025-10-08].
 9. Regulamentul privind gestionarea colecțiilor de bibliotecă. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2022, nr. 394-400. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134445&lang=ro [accesat 2025-10-08].
 10. *Riscuri Globale în 2024: Dezinformarea conduce în topul riscurilor în timp ce amenințările cu privire la mediu se intensifică*. Disponibil: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GRR24_Press%20release_RO.pdf [accesat 2025-10-08].

STRATEGII ȘI PRACTICI DE ACHIZIȚIE ȘI DEZVOLTARE A COLECȚIILOR ÎNTR-O PERIOADĂ ÎN CONTINUĂ SCHIMBARE

REAȘEZAREA ȘI DEZVOLTAREA COLECȚIILOR DE BIBLIOTECĂ ÎN ERA INFORMAȚIONALĂ: abordări centrate pe comunitate și orientate spre viitor

Aliona MUNTEAN

Rezumat: Autorul reliefează aspectele care fundamentează plinătatea și calitatea colecțiilor de bibliotecă: nivelul de cultură generală și profesională al bibliotecarului, profilul comunității, evaluarea colecțiilor, echilibrul permanent între achiziție și deselecție, anticiparea nevoilor informaționale, activitățile de marketing. Este argumentată necesitatea documentelor instituționale privind dezvoltarea colecțiilor – regulament, politica privind gestionarea colecțiilor.

Cuvinte-cheie: colecții, resurse de informare, achiziție, deselecție.

Abstract: The author highlights the aspects that substantiate fullness and quality of library collections: level of general and professional culture of the librarian, community profile, evaluation of collections, permanent balance between acquisition and deselection, anticipation of information needs, marketing activities. The necessity of formal institutional documents governing collection development—such as regulations and collection management policies – is clearly argued.

Keywords: collections, information resources, acquisition, deselection.

Conceptele moderne de dezvoltare a colecțiilor își au rădăcinile în istoria biblioteconomiei. Gabriel Naudé, considerat unul dintre pionierii domeniului, definea biblioteca ideală prin principiul accesului universal: „Fiecare ar trebui să găsească în ea ceea ce caută”. Această viziune rămâne actuală și astăzi, fundamentând abordările centrate pe utilizator [1].

Biblioteca contemporană se redefinește ca actor activ al dezvoltării comunitare

În era informațională, biblioteca nu mai poate fi percepută exclusiv ca un spațiu de depozitare a documentelor, ci ca o instituție dinamică, implicată activ în viața comunității. Transformările tehnologice, diversificarea surselor informaționale și schimbarea comportamentului utilizatorilor impun o regândire profundă a modului în care sunt construite, gestionate și valorificate colecțiile de bibliotecă.

Colecția rămâne nucleul identității profesionale a bibliotecii, însă dezvoltarea acesteia nu mai poate fi realizată prin acumulare pasivă sau prin respectarea rigidă a unor norme cantitative. În prezent, dezvoltarea colecțiilor constituie un proces strategic, flexibil și orientat spre viitor, care urmărește nu doar ceea ce deține biblioteca, ci mai ales nevoile reale ale comunității pe care o deservește [1; 2].

Cunoașterea comunității constituie fundamentul dezvoltării colecțiilor relevante

Dezvoltarea unei colecții de calitate începe inevitabil cu analiza comunității. Utilizatorul reprezintă punctul de referință al oricărei decizii profesionale, iar cunoașterea aprofundată a mediului social în care biblioteca activează devine o condiție esențială a relevanței instituționale.

Profilul comunității este instrumentul analitic care oferă bibliotecarului o imagine clară asupra structurii și nevoilor informaționale ale populației deservite. Acesta include dimensiuni teritoriale, demografice, ocupaționale, psihosociale și instituționale, reflectând diversitatea intereselor, limbilor, valorilor culturale și nivelurilor educaționale. Profilul comunității oferă o imagine de ansamblu asupra nevoilor informaționale și constituie baza tuturor deciziilor de selecție, achiziție și deselecție, descriind comunitatea prin multiple dimensiuni:

- profil teritorial – specificul geografic și infrastructural;
- profil demografic – vârsta, structura de gen, etniile, limbile vorbite;

- profil ocupațional – domeniile de activitate și profesiile dominante;
- profilul serviciilor – educație, sănătate, servicii sociale;
- profil psihosocial – valori culturale, comportamente și interese;
- profil instituțional – instituții publice, private și organizații neguvernamentale.

O colecție construită fără raportare la aceste realități riscă să devină redundantă, neutilizată și ruptă de viața comunității. În schimb, o colecție fundamentată pe profilul comunității sprijină educația, incluziunea socială, învățarea pe tot parcursul vieții și coeziunea comunitară. Indiferent de misiunea declarată a unei biblioteci, utilizatorul se află în centrul acesteia.

Evaluarea sistematică a colecției existente este o condiție obligatorie a dezvoltării durabile

Dezvoltarea colecțiilor nu poate avea loc fără o evaluare periodică a colecției existente. Analiza colecției permite identificarea punctelor forte, a lacunelor tematice și a documentelor care și-au pierdut relevanța informațională sau atractivitatea fizică.

Gradul de utilizare, actualitatea conținutului, echilibrul tematic și lingvistic, precum și starea fizică a documentelor reprezintă indicatori esențiali care reflectă eficiența colecției. O colecție neutilizată nu constituie doar o problemă de spațiu, ci un semnal clar al unei rupturi între ofertă și cerere.

Dezvoltarea colecțiilor este un proces etapizat. După definirea comunității urmează diagnosticarea colecției existente, realizată prin studii periodice care analizează: gradul de utilizare; actualitatea și relevanța conținutului; echilibrul tematic și lingvistic; atractivitatea documentelor din punct de vedere fizic, estetic și tipologic.

Întrebările-cheie la care bibliotecarul trebuie să răspundă vizează măsura în care colecția răspunde intereselor comunității, reflectă tendințele actuale din știință, cultură și tehnologie, precum și atractivitatea documentelor ca format și stare fizică.

Dezvoltarea colecțiilor presupune un echilibru permanent între achiziție și deselecție

Unul dintre cele mai sensibile, dar absolut necesare procese din activitatea bibliotecii este deselecția. Dezvoltarea colecțiilor

nu înseamnă doar adăugarea de documente noi, ci și renunțarea responsabilă la cele depășite moral, fizic sau informațional. Menținerea unor fonduri supradimensionate și învechite afectează accesibilitatea, atractivitatea și funcționalitatea bibliotecii. Procesul de casare, deși reglementat strict și adesea perceput ca dificil, reprezintă o acțiune profesională justificată și indispensabilă.

Cadrul legal oferit de Regulamentul privind gestionarea colecțiilor de bibliotecă (Ordinul nr. 196 din 03.10.2022 al Ministrului Culturii) permite bibliotecilor să argumenteze fondatorului deciziile de deselecție și să asigure o gestionare responsabilă a patrimoniului documentar. Procesul de casare presupune efort administrativ și profesional, însă nu poate fi evitat dacă se dorește o colecție actuală și funcțională. Așa cum spune proverbul: „Nu poți umple un pahar deja plin” – nu poți actualiza o colecție care este fizic și moral perimată.

Politica de dezvoltare a colecțiilor funcționează ca instrument strategic de management

Dezvoltarea colecțiilor nu se realizează aleatoriu, ci are la bază politici clare, care țin cont de tipul utilizatorilor, resursele alocate, cunoașterea fondului existent.

Politica de dezvoltare a colecțiilor/resurselor este documentul care asigură coerența și continuitatea deciziilor profesionale. Aceasta definește scopurile, prioritățile și criteriile de selecție și deselecție, oferind bibliotecii o direcție clară de dezvoltare [3].

Politica nu este un document static, ci unul flexibil, supus revizuirii periodice în funcție de dinamica comunității, apariția noilor formate informaționale (e-book, audiobook), evoluția pieței editoriale și resursele financiare disponibile. Prin această politică, biblioteca își asumă un rol activ în planificarea pe termen lung și în utilizarea eficientă a resurselor.

Indiferent de specific, orice politică de dezvoltare a colecțiilor trebuie să includă: obiectivele dezvoltării resurselor; etapele și sursele de completare; nivelurile de păstrare; profilul tematico-tipologic al colecției.

Managementul achizițiilor reflectă capacitatea bibliotecii de a anticipa nevoile informaționale

Achiziția documentelor presupune o informare bibliografică permanentă și o cunoaștere aprofundată a pieței editoriale. Tehnologiile moderne, platformele online și instrumentele bazate pe inteligență artificială sprijină bibliotecarii în identificarea titlurilor relevante și în prioritizarea achizițiilor.

Pentru bibliotecile din Republica Moldova, accesul la piața editorială din România și din Republica Moldova constituie un avantaj strategic, oferind diversitate tematică și extinzând considerabil oferta de titluri disponibile. În condițiile unui buget limitat, selecția trebuie orientată spre impact și utilitate, nu spre volum. Prioritizarea achizițiilor se poate realiza în baza unor criterii precum: includerea titlurilor în programe școlare; nominalizări și premii literare; ecranizări și adaptări teatrale cu feedback; subiecte actuale (inteligență artificială, psihologie aplicată, geopolitică etc.); genuri noi (romane grafice, benzi desenate, cărți audio, realitate augmentată).

Optimizarea managementului și marketingului achizițiilor de documente reprezintă o condiție esențială pentru dezvoltarea durabilă a colecțiilor de bibliotecă în era informațională. Achizițiile nu mai pot fi tratate ca un proces administrativ de rutină, ci trebuie abordate ca un demers strategic, fundamentat pe analiza nevoilor comunității, pe monitorizarea pieței editoriale și pe valorificarea eficientă a resurselor financiare disponibile.

Managementul achizițiilor presupune planificare riguroasă, stabilirea clară a priorităților și corelarea permanentă a deciziilor de selecție cu misiunea bibliotecii și cu profilul comunității deservite. Bibliotecarul acționează ca manager al resurselor informaționale, având capacitatea de a anticipa cererea, de a evalua impactul documentelor achiziționate și de a construi colecții echilibrate din punct de vedere tematic, tipologic și generațional.

Un element tot mai important în procesul de achiziție îl constituie monitorizarea fenomenelor editoriale de tip *bestseller*, *franciză literară*, *sequel*, *prequel* și *spin-off* – continuări sau universuri narative extinse (serii fantasy, thrillere, romane istorice sau cărți pentru copii), care generează un interes constant și fidelizează cititorii pe termen lung. Aceste publicații nu trebuie

privite ca produse comerciale lipsite de valoare culturală, ci ca instrumente de acces către lectură, mai ales în rândul tinerilor și al cititorilor ocazionali, capabile să stimuleze interesul pentru carte și să creeze obiceiuri de consum cultural. Gestionate profesionist, ele pot funcționa ca „punți” către lecturi mai complexe și către diversificarea gusturilor literare. Integrarea lor în colecții, realizată prin criterii profesionale clare, permite bibliotecii să răspundă cererii reale fără a compromite calitatea și echilibrul fondului documentar.

Marketingul achizițiilor presupune, în acest context, o orientare explicită spre utilizator și spre comportamentul său de lectură. Analiza statisticilor de împrumut, sugestiile cititorilor, cererile directe și interesul manifestat pentru anumite serii sau universuri narrative oferă date valoroase pentru deciziile de selecție. Promovarea titlurilor noi din serii populare, a sequel-urilor și prequel-urilor recent apărute, prin expoziții tematice, recomandări de lectură sau evenimente culturale, crește vizibilitatea colecțiilor și gradul de utilizare a acestora.

Un rol important în managementul achizițiilor îl are informarea bibliografică permanentă, realizată prin analiza topurilor editoriale, a premiilor literare, a adaptărilor cinematografice sau seriale și a fenomenelor culturale conexe. Ecranizările și adaptările media amplifică interesul pentru operele literare originale și pentru volumele care le completează universul narativ, oferind bibliotecii oportunități suplimentare de marketing cultural.

În condiții de buget limitat, integrarea bestsellerurilor, a sequel-urilor, a prequel-urilor și a francizelor literare trebuie realizată selectiv, în funcție de raportul cost–utilizare și de impactul estimat asupra comunității. O achiziție este justificată nu doar prin valoarea simbolică a titlului, ci și prin capacitatea acestuia de a genera lectură, participare și interes susținut. Prin urmare, îmbunătățirea managementului și marketingului achizițiilor de documente presupune îmbinarea competenței profesionale cu o bună înțelegere a dinamicii pieței editoriale și a fenomenelor de lectură contemporane. Bestsellerurile, francizele literare, sequel-urile și prequel-urile devin, în acest cadru,

instrumente strategice de atragere și fidelizare a publicului, integrate responsabil într-o colecție orientată spre comunitate și spre viitor.

Donațiile completează colecțiile doar în condițiile unei selecții riguroase

Gestionate corect, donațiile pot aduce un aport valoros colecțiilor, însă acceptarea acestora trebuie să respecte criterii clare. Biblioteca trebuie să-și păstreze dreptul de selecție și să evite integrarea documentelor depășite, deteriorate sau neconforme politicii de dezvoltare a colecțiilor. Condițiile de acceptare sau refuz al donațiilor trebuie stipulate în politica de dezvoltare a colecțiilor/resurselor sau într-un regulament ori procedură distinctă. De obicei donatorul este cel care solicită efectuarea donației printr-o intervenție verbală (la sediu, la telefon, e-mail etc.) sau printr-o scrisoare de intenție. La scrierea de intenție trebuie anexată lista cu documentele care fac obiectul donației (în special în cazul când donația constituie un număr considerabil de titluri). Dar un act de donație poate fi și rezultatul unei *cereri de donație*. În acest caz, inițiativa aparține bibliotecarului, care, din start, prin cerere, va indica pentru ce tip, gen, cantitate, areal lingvistic al documentelor optează. E frumos când biblioteca confirmă donația nu numai prin actul (procesul-verbal) de primire-predare, dar și printr-o scrisoare de exprimare a recunoștinței sau prin diplome de grațitudine pentru cei mai generoși donatori. Campaniile de colectare a cărților, realizate în parteneriat cu instituțiile locale (școli, muzee, biserici, cluburi etc.) pot consolida comunitatea și contribui la dezvoltarea colecțiilor fără costuri financiare directe.

Resursele digitale și digitizarea impun o abordare responsabilă și cooperantă

Integrarea resurselor digitale este inevitabilă, dar presupune riscuri legate de securitatea cibernetică, perimarea tehnologică, respectarea drepturilor de autor, costuri ascunse, calitatea digitizării și managementul metadatelor. În același timp, atașamentul față de cartea tipărită rămâne puternic, aceasta continuând să ofere beneficii cognitive, senzoriale și emoționale. Prin urmare,

constituirea colecțiilor digitale nu este o opțiune facultativă, ci o necesitate, care însă trebuie gestionată prin planificare riguroasă și cooperare interinstituțională. Digitizarea partajată permite acces extins la resurse, eficientizarea costurilor și optimizarea serviciilor, în beneficiul comunităților din întreaga țară.

Bibliotecarul rămâne factorul decisiv în calitatea colecțiilor

Dezvoltarea colecțiilor reprezintă un proces profesional complex, care depinde în mod direct de competențele, atitudinile și responsabilitatea bibliotecarului. Un fond documentar de calitate nu poate exista fără implicarea unui bibliotecar bine pregătit, capabil să ia decizii informate și argumentate în raport cu nevoile comunității deservite. În contextul actual, bibliotecarul nu mai îndeplinește exclusiv rolul de gestionar al documentelor, ci acționează ca mediator cultural și informațional. El are sarcina de a transforma colecția într-un instrument activ de educație, informare, incluziune socială și dezvoltare comunitară. Acest rol presupune depășirea abordării administrative și asumarea unei perspective strategice asupra dezvoltării resurselor. Formarea profesională continuă constituie o condiție esențială pentru exercitarea acestui rol. Competențele specifice domeniului trebuie completate/îmbinate cu o cultură generală solidă, capacitatea de analiză a tendințelor culturale, editoriale și tehnologice, cunoașterea pieței editoriale și a noilor formate informaționale, înțelegerea comportamentului de lectură și a nevoilor informaționale ale comunității.

Cititul reprezintă o componentă fundamentală a competenței profesionale a bibliotecarului. Practica lecturii permite formularea de recomandări relevante, evaluarea critică a conținutului documentelor, anticiparea cererii și menținerea unui nivel profesional ridicat. Din această perspectivă, cititul nu este o activitate opțională, ci o obligație profesională.

Fiecare decizie privind selecția, achiziția sau deselecția documentelor reflectă responsabilitatea bibliotecarului față de comunitate. Prin aceste decizii se modelează nu doar colecția, ci și accesul la cunoaștere, obiceiurile de lectură și cultura informațională a utilizatorilor. Astfel, bibliotecarul contribuie direct la constru-

irea unei biblioteci relevante, dinamice și orientate spre viitor.

Concluzie: Dezvoltarea colecțiilor devine un act de responsabilitate față de comunitate

În era informațională, dezvoltarea colecțiilor presupune orientare constantă spre utilizator, colecții hibride, accent mai degrabă pe acces decât pe proprietate, diversificarea formatelor informaționale, participarea bibliotecilor la proiecte și programe de finanțare externă și adaptare continuă la schimbare. Biblioteca modernă nu se definește prin dimensiunea colecțiilor, ci prin relevanța, calitatea și impactul acestora asupra comunității.

Referințe bibliografice

1. BUTUC, Liviu. *Compendiu de biblioteconomie*. Buzău: Aldin, 2011. 465 p. ISBN 978-606-92961-0-3.
2. *Managementul dezvoltării colecțiilor 2024*. Disponibil: <https://www.bcub.ro/wp-content/uploads/2024/06/Managementul-dezvoltarii-colectiilor.pdf> [accesat 2025-11-20].
3. *Politica de dezvoltare a resurselor informaționale a BNRM*. Disponibil: http://bnrm.md/files/biblioteca/Politica_dezvoltareRI_BNRM.pdf [accesat 2025-11-20].

RESURSELE INFORMAȚIONALE ALE BIBLIOTECII: EVALUARE ȘI ANALIZĂ

Angela DRĂGĂNEL
Elena HARCONIȚA

Rezumat: *Articolul propune un cadru metodologic pentru evaluarea și analiza resurselor informaționale ale bibliotecii, cu accent pe utilizarea indicatorilor cantitativi, bibliometrici și calitativi. Pornind de la necesitatea alinierii colecțiilor la necesitățile reale ale comunității și la imperati-vele responsabilității instituționale, sunt examinate conceptele, principiile metodologice și indicatorii utilizați în procesul de evaluare. Analizele efectuate sunt abordate ca instrumente strategice, capabile să ofere date obiective pentru justificarea deciziilor privind dezvoltarea, optimizarea și actualizarea colecțiilor. Articolul subliniază integrarea sistematică a evaluării în managementul colecțiilor, ca premisă a sustenabilității și relevanței bibliotecii în societatea informațională.*

Cuvinte-cheie: *managementul colecțiilor, evaluarea colecțiilor, bibliometrie, indicatori de performanță, bibliotecă, analiză cantitativă, analiză calitativă, impact informațional.*

Abstract: *This article proposes methodological framework for evaluation and analysis of library information resources, emphasizing the integrated use of quantitative, bibliometric and qualitative approaches. Grounded in the need to align library collections with actual community needs and institutional priorities, it explores key concepts, methodological principles and performance indicators that underpin an effective and comprehensive evaluation process. Bibliographic analysis is presented as a contemporary strategic instrument, capable of generating objective data to validate decisions on development, optimization and renewal of collections. This study advocates for systematic integration of evaluation into collection management, as a key condition for ensuring the library's sustainability and continued relevance within the information society.*

Keywords: *collections management, collections evaluation, bibliometrics, performance indicators, library, quantitative analysis, qualitative analysis, informational impact.*

Evaluarea și analiza resurselor informaționale constituie un proces esențial al managementului colecțiilor, orientat spre asigurarea relevanței, actualității și eficienței utilizării acestora în raport cu necesitățile comunității deservite. În contextul creșterii accelerate a producției științifice, al diversificării formatelor documentare și al constrângerilor bugetare, evaluarea a devenit un demers sistematic, integrat în ciclul de viață al colecțiilor și în procesele decizionale instituționale. În absența unei monitorizări continue, colecțiile pot deveni dezechilibrate tematic și lingvistic, pot conserva resurse învechite sau slab utilizate și pot pierde conexiunea cu nevoile reale ale utilizatorilor. Prin urmare, evaluarea se bazează pe următoarele obiective-cheie: *relevanță*: asigurarea faptului că colecția corespunde nevoilor comunității; *calitate și actualitate*: verificarea resurselor actualizate și fiabile; *analiza utilizării*: identificarea lucrărilor cu circulație înaltă și a documentelor subutilizate; *planificare strategică*: informarea bugetării, gestionării spațiului și deciziilor de eliminare a resurselor; *acreditare*: îndeplinirea standardelor stabilite de organisme profesionale externe. Deci, evaluarea nu este un scop în sine, ci un instrument de optimizare a resurselor, serviciilor și de consolidare a impactului social al bibliotecii [1].

Standardele internaționale/naționale fundamentează conceptual acest proces care reprezintă atât o responsabilitate profesională, cât și o obligație instituțională, realizată în conformitate cu principiile, criteriile și procedurile de apreciere a performanței [3; 4; 5;]. Conform SM ISO 11620:2024, evaluarea reprezintă „procesul de estimare a eficacității, eficienței, utilității și caracterului adecvat al unui serviciu sau facilități”, definiție aplicabilă și resurselor informaționale [4]. În acest sens, analiza vizează calitatea, actualitatea, relevanța, accesibilitatea și gradul de utilizare a colecțiilor, corelate cu misiunea bibliotecii și profilul comunității.

Pentru a fi relevantă și credibilă, evaluarea trebuie să respecte câteva principii metodologice fundamentale: *orientarea spre utilizator* – raportarea permanentă la necesitățile reale și potențiale ale comunității:

- *Obiectivitatea* – combinarea datelor cantitative cu analiza calitativă;
- *Continuitatea* – monitorizarea evoluției colecțiilor în timp;
- *Transparența* – utilizarea rezultatelor în procesul decizional;
- *Flexibilitatea metodologică* – adaptarea metodelor la dimensiunea și specificul bibliotecii.

Aceste principii se regăsesc și în *Regulamentul pentru evaluarea bibliotecilor publice*, care definește evaluarea ca proces responsabil, obiectiv, integru, bazat pe indicatori măsurabili și pe documentarea rezultatelor. Evaluarea și analiza vizează calitatea și actualitatea resurselor, nivelul de utilizare a documentelor, „echilibrul tematic și lingvistic al colecțiilor”, precum și existența unor lacune informaționale semnificative. Astfel, indicatorii privind colecțiile sunt analizați în corelație cu indicatorii de utilizare, accesibilitate și impact comunitar, evaluarea nefiind limitată la dimensiunea cantitativă a colecției, ci extinsă asupra relevanței și eficienței acesteia [10].

Prima din cele două abordări principale pentru evaluarea colecțiilor analizează conținutul colecției din punct de vedere cantitativ și calitativ, se concentrează pe starea colecției de bază, iar a doua abordare, centrată pe utilizare/utilizator se concentrează pe modul în care sunt utilizate materialele și de către cine. Ambele metode de evaluare sunt esențiale pentru conturarea unei colecții solide și relevante.

Datele colectate determină cerințele bugetare, precum și măsura în care colecțiile bibliotecii satisfac nevoile utilizatorilor și nevoile instituției. Atât cantitatea, cât și calitatea colecției unei biblioteci depind aproape în întregime de politica și programul de achiziții, de procedurile aplicate, de metodele sale de selecție [9].

Evaluarea colecțiilor se desfășoară etapizat: definirea scopului, a obiectivelor și a contextului analizei, determinarea *motivului* pentru care se face evaluarea; *selectarea metodelor*: instru-

mente calitative sau cantitative adecvate; *examinarea profilului comunității, colectarea și prelucrarea datelor relevante; analiza și interpretarea rezultatelor, formularea recomandărilor manageriale, evidențierea lacunelor și a punctelor forte, elaborarea planului de acțiune*. La toate etapele trebuie respectată acuratețea datelor, consumarea intensă a timpului și a resurselor [1; 7; 14].

Metodologic, aceasta presupune utilizarea complementară a *tehnichilor cantitative și calitative*, centrate fie pe colecție, fie pe utilizator. Tehnicile centrate pe colecție analizează dimensiunea, structura, vechimea și profunzimea fondului, în timp ce tehnicile centrate pe utilizator evidențiază modul de utilizare și eficacitatea resurselor în raport cu cererea informațională. Evaluarea colecțiilor este cu atât mai precisă și mai relevantă, cu cât combină mai eficient aceste două perspective [8; 9; 12].

Evaluarea cantitativă include analiza colecției în baza *indicatorilor statistici*: dimensiunea totală a colecției, pe tipuri de documente, domenii (conform CZU), numărul de titluri versus numărul de exemplare, structura colecției (%) (cărți, reviste, resurse electronice, baze de date), rata de creștere anuală (achiziții, casări), gradul de actualitate, vechimea medie a publicațiilor pe domenii, % publicațiilor editate în ultimii 5 ani, alocările bugetare și costul utilizării pentru resursele electronice (în cazul abonamentelor). La *indicatorii de utilizare* se referă rata de utilizare a colecției, rata de circulație, utilizarea resurselor electronice (numărul de descărcări ale full-textelor, numărul de sesiuni, costul pentru utilizare), documentele nesolicitate. *Indicatorii financiari* reiterează bugetul pentru achiziții, cheltuielile pentru achiziții per utilizator, raport de investiții pentru utilizare [3].

Un rol important în evaluarea și analiza colecțiilor îl au indicatorii de performanță „expresie (numerică, simbolică sau verbală) folosită pentru a caracteriza activitățile (evenimente, obiective, persoane) în termeni calitativi și cantitativi pentru a determina valoarea lor, însoțită de metoda de calculare asociată” [4].

În anul 2024 în Republica Moldova a fost aprobat *SM ISO 11620:2024. Informare și documentare. Indicatori de performanță pentru biblioteci*, care include modificări semnificative față de

ediția anterioară (2016). Cele 6 compartimente au o structură mai clară din punct de vedere metodologic, o organizare sistemică, fiind extinsă terminologia până la 85 de indicatori; sunt definiți indicatorii privind serviciile digitale, indicatorii legați de formare, conștientizare, rezultate calitative și impact. Toți indicatorii sunt grupați în 4 categorii mari: *resurse*, *acces și infrastructură* (dezvoltarea colecțiilor, accesul la resurse electronice, infrastructura fizică și digitală, personalul); *utilizare* (împrumuturi, utilizarea resurselor electronice, frecvența vizitelor, participarea la activități); *eficiență* (costul pentru utilizare, productivitatea personalului, costuri raportate la servicii); *potențial și dezvoltare* (investiții în dezvoltare, formare profesională, inovație și modernizare). Comparativ cu ediția anterioară, indicatorii sunt grupați tematic cu accent pe resurse digitale, servicii electronice, dezvoltare și sustenabilitate, fiind evidențiată disponibilitatea serviciilor online 24/7, gradul de utilizare a colecțiilor digitale, nivelul satisfacției utilizatorilor (evaluare structurată pe servicii fizice + digitale), timpul de răspuns la solicitări digitale (promptitudinea serviciilor online). Compartimentul 6 este construit pe baza logicii: *Input* → *Proces* → *Output* → *Outcome/Potențial*, unde: *Input* = resurse (colecții, personal, buget), *Output* = utilizare (împrumuturi, accesări), *Eficiență* = raport resurse/rezultate, *Potențial* = capacitate de dezvoltare și inovare. Standardul din 2024 este aliniat la conceptele de performanță și la obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD), la experiența utilizatorului [4].

O altă metodă strategică pentru evoluarea și evaluarea colecțiilor bibliotecare este analiza bibliometrică, care oferă date cuantificabile clare privind perfecționarea achizițiilor și organizarea colecțiilor din perspectiva cercetării structurii fluxului documentar: tematică, tipologică, editorială, geografică, lingvistică. Bibliometria este folosită pentru a identifica nucleul colecției, a studia eficiența serviciilor de informare și serviciilor biblioteconomice, a evalua obsolescența („îmbătrânirea”) documentelor, a determina valoarea informațională a publicațiilor periodice, a identifica domeniile tematice prioritare în publicațiile profesionale [12]. Analiza bibliometrică facilitează identificarea do-

meniilor emergente, a tendințelor tematice și a surselor cu impact semnificativ. Corelarea acestor date cu statisticile de utilizare permite identificarea resurselor suprautilizate, subutilizate sau depășite, sprijinind atât consolidarea nucleului valoros al colecției, cât și procesul de deselectare.

Astfel, aplicarea indicatorilor de performanță și bibliometrici permit calcularea disponibilității titlurilor solicitate, ponderea titlurilor respinse, numărul de împrumuturi pe cap de locuitor, identificarea tendințelor de consum informațional, identificarea dezechilibrelor tematice și lingvistice, a compartimentelor subutilizate și a necesităților de completare sau deselectare în baza procentului documentelor neutilizate sau ponderea titlurilor solicitate.

În mediul digital, *indicatorii alternativi (altmetrics)* completează evaluarea tradițională, oferind informații despre vizibilitatea și diseminarea publicațiilor în spațiul online, în rețele sociale, platforme de referințe bibliografice, mass-media. Acești indicatori sprijină justificarea investițiilor în resurse electronice și analiza raportului cost-beneficiu. *Altmetrics* permite autorilor să vadă impactul publicației lor (articol, carte) prin monitorizarea referințelor nu doar din reviste științifice, ci și din rețelele sociale, ziare ș.a. Aceste date sunt aplicate pentru a măsura utilizarea și a atribui o valoare resurselor electronice [12].

Analiza calitativă folosește metode și instrumente precum: sondajele și chestionarele privind satisfacția utilizatorilor (percepția utilității colecțiilor, gradul de satisfacție, influența asupra activității profesionale sau academice); interviuri (aprofundarea modului în care colecțiile sprijină cercetarea; identificarea nevoilor informaționale emergente); focus-grupuri (evaluarea relevanței colecțiilor; identificarea lacunelor tematice); studiul de caz (analiza impactului colecțiilor asupra unor proiecte de cercetare; contribuția la elaborarea tezelor sau articolelor științifice) [5].

Analiza comparativă cu bibliografii de referințe și biblioteci similare, evaluarea de către experți (bibliotecari, utilizatori), auditul colecțiilor (inventariere, uzură, redundanță), observația directă la raft evidențiază nivelul de solicitare sub aspect tipologic, tematic, cronologic sau lingvistic, iar analiza solicitărilor și

a împrumutului interbibliotecar oferă indicii privind dinamica utilizării și eventualele lacune informaționale.

Interpretarea tuturor indicatorilor enunțați permite conturarea profilului colecției, crearea premiselor pentru o planificare coerentă în dezvoltarea acesteia, fundamentarea deciziilor de dezvoltare, conservare, casare și optimizare a colecțiilor, contribuind la utilizarea eficientă a resurselor financiare și umane. În ansamblu, combinarea acestor dimensiuni asigură o imagine complexă asupra stării și performanței colecției, permițând atât măsurarea parametrilor obiectivi, cât și interpretarea lor în raport cu specificul comunității și cu misiunea instituțională.

Evoluțiile recente din sfera comunicării științifice și dezvoltarea instrumentelor digitale de analiză a datelor au condus la extinderea metodelor utilizate în evaluarea colecțiilor. În acest context, abordările tradiționale sunt completate de metode avansate, capabile să ofere o perspectivă mai fină asupra impactului, vizibilității și relevanței resurselor informaționale. În astfel de demersuri sunt analizate următoarele resurse electronice: baze de date, e-books, e-journals, repozitorii instituționale, audiovizuale și multimedia, resurse din acces deschis (Open Access). Acestea sunt evaluate după următoarele criterii: relevanța tematică, actualitatea informației, calitatea științifică (autori, edituri, factori de impact), gradul de utilizare (statistici de acces), accesibilitatea (format, licențe, acces la distanță), raport cost-beneficiu.

În contextul celor expuse, propunem un tabel al indicatorilor de performanță și bibliometrici, care poate fi utilizat în rapoarte anuale, studii analitice sau documente strategice. Indicatorii pot fi calculați *la nivel instituțional, rețea raională/municipală (ori parțial), rețea departamentală, la nivel de sistem național*, facilitând comparațiile și analiza evolutivă. Datele pot fi extrase din statisticile interne, cataloagele electronice, registrele de evidență, rapoartele anuale. Interpretarea indicatorilor poate fi corelată cu specificul local (urban/rural), profilul demografic al utilizatorilor și resursele financiare disponibile. În contextul aplicării Regulamentului privind evaluarea bibliotecilor publice, analiza acestor indicatori contribuie direct la stabilirea nivelului instituțional de

performanță, în special în ceea ce privește dezvoltarea și relevanța colecțiilor, utilizarea eficientă a resurselor și capacitatea bibliotecii de a răspunde adecvat nevoilor comunității [8].

Tabelul nr. 1. Indicatori de performanță și bibliometrici pentru evaluarea și analiza colecțiilor

Nr. d/r	Denumirea indicatorului	Formula de calcul	Scopul
<i>I.</i>	<i>Dimensiunea și dezvoltarea colecțiilor</i>		
1.1.	Indicele mediu de înnoire a colecției/proporția documentelor achiziționate recent (ultimul an sau 3-5 ani) din totalul colecției	Numărul unităților achiziționate/ Numărul unităților materiale din colecție	Evaluează capacitatea bibliotecii de a-și menține colecțiile la zi și relevante pentru utilizatori
1.2.	Colecții de documente per capita	Totalul unităților de bibliotecă/populația deservită	Evaluarea gradului de asigurare documentară a populației deservite și a capacității bibliotecii de a răspunde nevoilor informaționale ale comunității
1.3.	Rata de casare/actualizare	Documente eliminate/total colecție $\times 100$	Evaluarea procesului de reînnoire calitativă a colecției prin eliminarea documentelor uzate, depășite sau irelevante
1.4.	Proporția documentelor recente (≤ 5 ani)	Documente ≤ 5 ani/total colecție $\times 100$	Măsurarea gradului de actualitate informațională a colecției

**COLECȚIILE DE BIBLIOTECĂ –
BAZĂ PENTRU EDIFICAREA COMUNITĂȚII DURABILE**

1.5.	Ponderea colecțiilor în limba română și limbile minorităților	Unități pe limbă/ total colecție × 100	Evaluarea echilibrului lingvistic al colecției și a gradului de reflectare a diversității culturale a comunității
<i>II. Acces și utilizarea colecțiilor</i>			
2. 1.	Rata de circulație	Numărul de împrumuturi înregistrate din colecția examinată/ Numărul total de documente din colecția examinată	Măsoară calitatea și randamentul colecției, corespunderea colecției necesităților comunității deservite Poate fi aplicat pentru colecțiile speciale, domenii tematice, filiale sau noile achiziții
2. 2.	Circulația documentelor în limba română pe o anumită perioadă	Nr. total de utilizări/ Nr. total de titluri × 100	Reflectă preferințele lingvistice ale utilizatorilor
2. 3.	Rata de utilizare a colecției active	Documente împrumutate cel puțin o dată/total colecție × 100	Evaluarea proporției documentelor care participă efectiv la circuitul informațional, indicând diversitatea și calitatea fondului
2.4.	Gradul de utilizare a colecțiilor digitale	Accesări/populația deservită	Evaluarea nivelului de acces și interes pentru resursele electronice în raport cu comunitatea deservită
2. 5.	Cost per utilizare (resurse electronice)	Cost total abonamente/nr. utilizări	Determinarea eficienței economice a investițiilor în resurse electronice

<i>III.</i>	<i>Relevanță și adecvare</i>		
3. 1.	Gradul de acoperire a domeniilor prioritare	Domenii reprezentate/ domenii identificate în politica de dezvoltare $\times 100$	Evaluarea colecției privind prioritățile educaționale, culturale și socioeconomice ale comunității
3. 2.	Solicitări nesatisfăcute (%)	Cereri neacoperite/ total solicitări $\times 100$	Identificarea lacunelor informaționale din colecție
3. 3.	Nivelul de satisfacție privind colecțiile	Scor mediu chestionar utilizatori	Evaluarea percepției utilizatorilor asupra relevanței, actualității și diversității colecției
3. 4.	Proporția colecțiilor pentru copii și tineri	Unități copii/total colecție $\times 100$	Determinarea gradului de adecvare a colecției la nevoile segmentului tânăr al comunității
3. 5.	Accesibilitatea colecțiilor pentru grupuri vulnerabile	Nr. resurse adaptate/ total colecție $\times 100$	Evaluarea gradului de incluziune și acces echitabil la informație

SM ISO 16439:2018 oferă un cadru metodologic pentru evaluarea impactului bibliotecilor asupra utilizatorilor și societății, depășind perspectiva tradițională centrată pe indicatori cantitativi și orientând analiza spre efecte, schimbări și valoare adăugată [5].

În evaluarea colecțiilor, indicatorii de impact social și cultural includ gradul de acces echitabil la resurse, nivelul incluziunii informaționale, dezvoltarea competențelor civice și creșterea participării culturale. Instrumentele utilizate pentru măsurarea impactului includ scale de autoevaluare, evaluarea progresului competențelor și analiza comparativă înainte/după utilizarea colecțiilor. În așa fel, impactul colecțiilor nu se măsoară doar prin nivelul de utilizare, ci și prin schimbările generate în cunoștințe, competențe și valoare socială [5]. Evaluarea impactului devine

astfel un instrument strategic pentru fundamentarea deciziilor de achiziție, optimizarea resurselor, justificarea finanțării și demonstrarea valorii sociale și academice a bibliotecii.

Un rol esențial îl are Carta colecțiilor, definită ca „document de bază al unei biblioteci privind planificarea dezvoltării pe o perioadă determinată de timp” [9]. Acesta reflectă nivelul de dezvoltare, profunzimea și punctele forte ale colecțiilor pe domenii, utilizând coduri standardizate pentru niveluri și limbi. Elaborată, de regulă, pentru o perioadă de aproximativ cinci ani, Carta colecțiilor facilitează planificarea coerentă a dezvoltării, justificarea alocării resurselor și comunicarea internă și externă a priorităților instituționale.

În ansamblu, evaluarea resurselor informaționale este un proces continuu și multidimensional, orientat spre performanță și responsabilitate instituțională.

În concluzie menționăm că tendințele actuale evidențiază o deplasare a accentului de la simpla măsurare a volumului colecțiilor către evaluarea impactului bibliotecii asupra comunității. Evaluarea unei colecții poate fi definită ca procesul de identificare și analiză a punctelor forte și a vulnerabilităților acesteia, prin aplicarea tehnicilor și metodelor capabile să producă rezultate valide și fiabile, raportate la parametrii stabiliți în politica de dezvoltare a colecțiilor. Această abordare asigură coerența dintre obiectivele strategice, profilul comunității și structura fondului documentar [6].

Evaluarea și analiza resurselor informaționale reprezintă un proces continuu de reflecție profesională și decizie strategică. Printr-o abordare metodologică riguroasă, orientată spre utilizator și fundamentată pe indicatori relevanți, biblioteca își consolidează rolul de instituție adaptabilă și responsabilă, capabilă să transforme datele și observațiile profesionale în politici și acțiuni manageriale argumentate. Dacă biblioteca este considerată un organism viu al comunității, evaluarea colecțiilor constituie mecanismul de autoreglare care îi asigură echilibrul, vitalitatea și evoluția durabilă.

Referințe bibliografice

1. COLLANGES, Philippe; Marie KONTOGOM et Bertille LAMBERT. *Développement et Evaluation des collections dans les bibliothèques publiques : quelles pratiques et quels enjeux?* Disponibil: <https://www.enssib.fr/bibliotheque-numerique/documents/713-developpement-et-evaluation-des-collections-dans-les-bibliotheques-publiques.pdf> [accesat 2026-01-30].
2. *Dicționar de biblioteconomie și științe ale informării*. Chișinău: Institutul de Studii Enciclopedice, 2014. 536 p. ISBN 978-9975-4094-8-3.
3. INSTITUTUL DE STANDARTIZARE DIN MOLDOVA (ISM). SM ISO 2789:2024, *Informare și Documentare. Statistici internaționale de bibliotecă*. Aprobant: 2024-03-14. Ed. oficială (în limba engleză). Chișinău, 2024. 117 p.
4. INSTITUTUL DE STANDARDIZARE DIN MOLDOVA (ISM). SM ISO 11620:2024, *Informare și documentare. Indicatori de performanță pentru biblioteci*, Adoptat: 2024-03-01. Ed. oficială (în limba engleză). Chișinău, 2024. 135 p.
5. INSTITUTUL DE STANDARDIZARE DIN MOLDOVA (ISM). SM ISO 16439:2018, *Informare și documentare. Metode și proceduri pentru evaluarea impactului bibliotecilor*. Adoptat: 2018-07-31. Ed. oficială. Chișinău, 2018. 70 p.
6. INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS (IFLA). The IFLA-UNESCO Public Library Manifesto 2022 Toolkit. Disponibil: <https://www.ifla.org/g/public-libraries/public-library-manifesto-toolkit/> [accesat 2026-01-30].
7. MAZENS, Sophie; Sylvie BONNEL et Ewa NIESZKOWSKA-SERLAN. *L'évaluation des collections: conséquences au service commun de la documentation de l'université Paris-Est Créteil Val-de-Marne*. Disponibil: <https://www.enssib.fr/bibliotheque-numerique/documents/48504-l-evaluation-des-collections.pdf> [accesat 2026-01-30].
8. RĂDULECU, Romana-Anca. *Abordări teoretice privind instrumentele bibliometrice*. Disponibil: https://www.uaiasi.ro/biblioteca/documente/ro/studii-biblioteconomie/Radulescu_Abordari-teoretice.pdf [accesat 2026-01-30].

9. REGNEALĂ, Mircea. Colecțiile de bibliotecă. In: *Tratat de biblioteconomie*. Vol. 2. București: ABR, 2014, pp. 17-247. ISBN 978-606-93535-9-2.
10. Regulament privind evaluarea bibliotecilor publice. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2020, nr. 272-277, art. 887. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=148599&lang=ro [accesat 2026-01-30].
11. Regulament privind gestionarea colecțiilor de bibliotecă. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2022, nr. 394-400, art. 1377. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134445&lang=ro [accesat 2026-23-01].
12. ȚURCAN, Nelly. *Explorarea metodelor de cercetare în Biblioteconomie și Știința Informării*. Chișinău: Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, 2021. 586 p. ISBN 978-9975-3505-4-9. Disponibil: <https://hapes.hasdeu.md/handle/123456789/333> [accesat 2026-01-30].
13. ГАДЖИЕВА, Айгюн и Кызы ЗАХИД. *Формирование фонда: сравнительный библиометрический анализ*. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-fonda-sravnitelnyu-bibliometrisheskiy-analiz/viewer> [accesat 2026-02-09].
14. СОНИНА, Наталья Евгеньевна. *Анализ книжного фонда как один из важнейших факторов формирования фонда для детей и подростков: по результатам мониторинга отчетов детских библиотек области*. Disponibil: https://ngounb.ru/wp-content/uploads/2021/04/17_4doc6.pdf [accesat 2026-02-09].

BIBLIOTECA – ECOSISTEM SINERGIC AL COLECȚIILOR ȘI SERVICIILOR ÎN SOCIETATEA CUNOAȘTERII

Elena HARCONIȚA

Rezumat: *Articolul examinează relația de interdependență dintre colecțiile și serviciile bibliotecii din perspectiva unei paradigme integrate, orientate spre utilizator și fundamentate pe valorificarea eficientă a resurselor informaționale. Sunt analizate modalitățile prin care strategiile contemporane de dezvoltare și gestionare a colecțiilor, inclusiv digitizarea resurselor, furnizarea accesului electronic și diversificarea serviciilor, contribuie la consolidarea rolului bibliotecii ca nod esențial de cunoaștere, sprijin pentru cercetare, educație și informare. Este accentuată importanța abordării integrate a colecțiilor și serviciilor, ceea ce amplifică considerabil impactul bibliotecii în cadrul comunității pe care o deservește. În acest sens, sunt formulate și recomandări orientate spre dezvoltarea bibliotecilor din Republica Moldova, având în vedere particularitățile resurselor și ale serviciilor pe care acestea le oferă.*

Cuvinte-cheie: *sinergie informațională, colecții, resurse informaționale, acces la informație, servicii de bibliotecă.*

Abstract: *This article examines the interdependence between library collections and services in terms of integrated, user-oriented paradigm based on efficient use of information resources. It analyzes the ways in which contemporary strategies for development and management of collections (digitization of resources, provision of electronic access, diversification of services) consolidate the library role as an essential node of knowledge, support for research, education and information. Study emphasizes the importance of an integrated approach to collections and services that can significantly enhance the institutional impact of the library within empowering communities. In this context the paper also advances a set of recommendations to support the development of libraries in the Republic of Moldova, considering earnestly the specific characteristics of resources and services they provide.*

Keywords: *information synergy, collections, information resources, access to information, library services.*

Introducere

În ultimele decenii, biblioteca a cunoscut o redefinire profundă a misiunii și funcțiilor sale, pe fundalul transformărilor accelerate ale societății cunoașterii, al progresului tehnologic și al schimbării paradigmatelor educaționale și culturale. UNESCO, statul, autoritățile publice, profesioniștii din domeniu și cetățenii atribuie bibliotecii o pluralitate de roluri care depășesc cu mult funcția sa tradițională de depozitare și împrumut de documente. Biblioteca este percepută simultan ca serviciu public esențial cu funcții educaționale, ca sursă strategică de informații, ca instrument fundamental pentru consolidarea democrației și menținerea păcii, ca spațiu de democratizare culturală, ca loc al interacțiunii sociale și al coeziunii comunitare și ca simbol al valorilor civice și culturale asumate de societate.

Această diversitate de funcții reflectă evoluția bibliotecii de la o instituție predominant pasivă la un actor activ al dezvoltării sociale, educaționale și culturale. În acest context, se conturează o provocare majoră pentru managementul bibliotecilor contemporane: armonizarea dezvoltării colecțiilor cu dinamica serviciilor, astfel încât biblioteca să rămână relevantă, accesibilă și utilă comunității pe care o deservește.

Documentele IFLA și UNESCO insistă asupra necesității unei abordări integrate, care să valorifice potențialul colecțiilor prin servicii adaptate nevoilor reale ale comunității. O abordare integrată, care vede colecțiile și serviciile ca părți ale aceluiași proces, este una dintre cele mai eficiente căi de dezvoltare strategică. În bibliotecile moderne, colecțiile constituie noduri centrale într-un ecosistem complex de servicii integrate. Nu mai poate fi separată colecția de serviciul care o activează, după cum nu mai poate fi separată resursa de contextul tehnologic și pedagogic în care este utilizată. Modelele internaționale dezvoltate de IFLA, Asociația Bibliotecilor de Cercetare, Asociația Bibliotecarilor Americani accentuează că valoarea bibliotecii este generată nu doar de resurse, ci și de modul în care acestea sunt transformate în servicii informaționale, educaționale și de cercetare. În economia cunoașterii, colecțiile

funcționează ca platforme de servicii menite să sprijine procesele intelectuale ale comunității. Biblioteca nu mai este evaluată exclusiv prin mărimea colecțiilor sale, dar și prin impactul pe care îl generează în plan educațional, cultural și social [1; 6; 12].

Linii directe pentru o politică de dezvoltare a colecțiilor: utilizarea modelului Conspectus (Guidelines for a Collection Development Policy: Using the Conspectus Mode), elaborat de IFLA, subliniază sarcina principală a bibliotecii de a selecta, menține și oferi acces la resurse informaționale relevante și reprezentative. Documentul evidențiază necesitatea unei politici scrise de dezvoltare a colecțiilor ca instrument strategic pentru asigurarea coerenței și fundamentării deciziilor privind gestionarea resurselor informaționale. Utilizarea acestui model permite corelarea colecțiilor cu misiunea și obiectivele instituției, sprijină stabilirea priorităților de achiziție și optimizarea utilizării resurselor financiare, facilitează cooperarea interinstituțională prin promovarea complementarității colecțiilor. Totodată, documentul subliniază caracterul dinamic al politicii de dezvoltare a colecțiilor, care trebuie evaluată și actualizată periodic, precum și adaptabilitatea modelului Conspectus la diferite tipuri de biblioteci și la diverse formate de resurse informaționale. Este accentuat faptul că, datorită evoluțiilor tehnologice, bibliotecile trec, în principal, de la strategii *de stocare* la strategii *de acces* [7].

Scopul fundamental al colecțiilor este de a pune informația la dispoziția utilizatorilor într-o formă accesibilă, actuală și relevantă. O colecție de calitate nu este definită exclusiv prin volum, ci și prin capacitatea sa de a răspunde intereselor și nevoilor publicului, de a stimula explorarea și utilizarea activă a resurselor. Cărțile și resursele care rămân neutilizate pe rafturi reprezintă o pierdere de spațiu și o risipă de resurse financiare și intelectuale. De aceea, fiecare bibliotecă trebuie să își formuleze o filozofie clară a dezvoltării colecțiilor, corelată cu misiunea instituțională și cu profilul comunității deservite. Politica de dezvoltare a colecțiilor trebuie să includă criteriile de relevanță, format, accesibilitate, dar și criteriile pentru servicii: cum sunt valorificate acele resurse (prin instruire, integrare, vizibilitate). Astfel, colecțiile

reprezintă materia primă informațională, iar serviciile constituie mecanismele prin care această resursă este valorificată și transformată în beneficii concrete pentru utilizatori.

Dezvoltarea colecției este influențată de o serie de factori: capacitatea spațiilor de depozitare, resursele financiare disponibile, caracteristicile demografice ale comunității deservite, proximitatea față de alte biblioteci, accesul la resurse electronice, analiza nevoilor informaționale locale, ritmurile de achiziție și deselecție, politica de cooperare și schimb interbibliotecar. În ansamblu, aceste variabile determină modul în care colecțiile pot fi dezvoltate echilibrat și strategic în concordanță cu misiunea instituției. Drept confirmare, menționăm Manifestul Bibliotecii Publice IFLA-UNESCO, unde se indică faptul că biblioteca trebuie să asigure acces egal la o gamă variată de resurse, care să răspundă nevoilor de educație, informare, recreere și dezvoltare personală, în strânsă legătură cu patrimoniul cultural al societății. Pentru atingerea acestui obiectiv este esențială consultarea constantă a comunității deservite [6].

Adaptarea colecțiilor la nevoile comunității contribuie la vitalizarea serviciilor bibliotecii.

Colecția este valorificată în cadrul unui serviciu printr-o sinergie vizibilă în diverse direcții:

- promovarea lecturii: colecțiile actualizate susțin cluburile de lectură, serviciile de lectură în parc, activitățile de lectură în familie, recomandările personalizate;
- memoria comunității: colecțiile locale (de fotografii, hărți, documente, mărturii) devin fundamentul expozițiilor, tururilor ghidate, proiectelor culturale și inițiativelor de recuperare a istoriei locale;
- învățarea pe tot parcursul vieții: manualele auxiliare, ghidurile practice (în domeniile IT, sănătate, psihologie, finanțe personale), colecțiile pentru părinți și profesori, trusele educaționale (robotică, lego) se materializează într-un suport pedagogic pentru cursuri de alfabetizare digitală, ateliere STEM/STEAM, programe de formare pentru adulți;

- colecții pentru copii și adolescenți: literatura contemporană atractivă, benzile desenate, cărțile ilustrate, fantasy-ul, jocurile educaționale și resursele multimedia permit derularea unor servicii variate, precum Ora poveștilor, makerspace-urile, jocurile educative, atelierele creative;
- incluziune socială: colecțiile accesibile (audiobooks, formate mari, materiale adaptate) facilitează servicii pentru persoane cu dizabilități, în conformitate cu prevederile Legii bibliotecilor.

Conceptul de sinergie desemnează interacțiunea dintre două sau mai multe elemente care, acționând împreună, produc un efect global superior sumei efectelor individuale. Aplicat bibliotecilor, acest concept de abordare integrată în management evidențiază relația indisolubilă și tratarea colecțiilor și serviciilor ca părți ale aceluiași proces instituțional. Aceasta implică coordonarea politicilor de dezvoltare, a infrastructurii tehnologice și a formării profesionale a personalului cu aplicarea inteligenței multifocale, interacțiunea dinamică cu utilizatorii, valorificarea multiplelor stiluri de învățare. Drept urmare, sinergia acestor componente constituie baza funcțională a instituțiilor infodocumentare, care devine tot mai evidentă pe fundalul transformărilor digitale, al schimbărilor în comportamentul utilizatorilor și al diversificării misiunii sociale a bibliotecilor. Atunci când colecțiile și serviciile sunt dezvoltate separat, comunicarea și valorificarea lor pot fi suboptimale, iar când sunt integrate, rezultatul este mult mai puternic. Armonizarea dezvoltării colecțiilor cu diversificarea serviciilor duce la o bibliotecă mult mai eficientă, mai orientată spre utilizator și mai sustenabilă. Astfel, totalul (adică sinergia) devine mai mare decât suma părților.

Serviciile contribuie la dezvoltarea colecției printr-un flux invers al sinergiei și se manifestă prin faptul că serviciile, interacționând cu comunitatea, modelează colecțiile, serviciile devenind factorii de optimizare a colecțiilor, care evoluează permanent, generând noi servicii prin specificul și actualitatea documentelor pe care le include. În acest sens, bibliotecile utilizează tot mai mult date statistice despre împrumut (pentru a ajusta politicile de achiziție); analiza solicitărilor utilizatorilor (pentru

selecția de titluri noi); feedbackul programelor comunitare (pentru a identifica lacune tematice (necesitatea cărților la anumite domenii, discipline de instruire, nevoia de resurse STEM pentru copii, materiale despre antreprenoriat ș.a.).

Serviciile orientate spre comunitate sunt instrumente de diagnostică pentru dezvoltarea colecțiilor. Din această perspectivă, biblioteca poate fi înțeleasă ca un *ecosistem informațional și educațional*, în care resursele, tehnologia, competențele profesionale ale bibliotecarilor transformă biblioteca într-un spațiu incluziv, educativ și comunitar.

Studiile arată că dezvoltarea colecțiilor fără o corelare directă cu serviciile poate conduce la o acumulare pasivă, iar serviciile fără suport adecvat de resurse ajung să fie ineficiente. De aceea, nu este suficientă dezvoltarea colecțiilor în absența unor servicii capabile să faciliteze accesul, descoperirea și utilizarea eficientă a resurselor. Relația dintre colecții și servicii este bidirecțională: o colecție relevantă constituie fundamentul serviciilor inovatoare, în timp ce serviciile bine concepute oferă direcția strategică pentru selecția și actualizarea resurselor.

Zona de convergență dintre colecții și servicii reprezintă spațiul de maxim impact al bibliotecii. Aici se manifestă sinergia celor două componente, provocând:

- cererea pentru acces rapid, digital și continuu la resurse informaționale;
- diversificarea tipurilor de resurse (print, electronic, baze de date, multimedia etc.);
- necesitatea serviciilor specializate de sprijin pentru toți utilizatorii.

Atunci când colecțiile și serviciile sunt concepute într-o logică integrată, rezultatele sunt clare: crește nivelul de utilizare a resurselor informaționale; se îmbunătățește satisfacția utilizatorilor; biblioteca devine mai vizibilă și mai relevantă pentru societate.

Sinergia nu reprezintă doar un indicator al eficienței, ci și o condiție a sustenabilității: utilizarea responsabilă a resurselor, maximizarea utilității colecțiilor și consolidarea bibliotecii ca spațiu deschis de cunoaștere.

Evaluarea continuă a colecțiilor, prin procese precum deselecția, recondiționarea și actualizarea, reprezintă o componentă esențială a managementului modern al colecțiilor. Varietatea resurselor informaționale, accesul echitabil pentru toți utilizatorii și colaborarea interinstituțională sunt condiții-cheie pentru maximizarea impactului colecțiilor.

Până în anul 2010, modelul biblioteconomic din Republica Moldova era centrat tradițional pe infrastructură, colecții și resurse umane, aceasta fiind paradigma dominantă. În rezoluția reuniunii constituante a Conferinței Directorilor Bibliotecilor Publice – CoDiBiP Moldova (decembrie, 2010), anul 2011 este declarat *Anul Utilizatorului*, în special al *Utilizatorului 2.0*. Activitatea tuturor bibliotecilor din Moldova începe să fie axată pe diversificarea serviciilor, experimentarea serviciilor noi, implicarea utilizatorilor în crearea conținuturilor, în activitatea bibliotecii și în viața comunității. Considerăm că de atunci a pornit într-o manieră mai distinctă acest proces de sinergie a colecțiilor și a serviciilor, consolidând rolul bibliotecii în comunitățile publice și academice. Această relaționare dintre colecții și servicii presupunând o interdependență pozitivă: colecțiile inspirând dezvoltarea serviciilor, iar serviciile, la rândul lor, modelând structura, importanța și dinamica colecțiilor [11].

În ultimii ani, colecțiile au cunoscut o transformare accelerată datorită programelor creative, proiectelor internaționale și parteneriatelor instituționale. Relevanța acestora a crescut semnificativ, devenind în multe cazuri motorul principal al serviciilor moderne orientate spre dezvoltare personală, educație nonformală, tehnologie, sănătate și patrimoniu cultural local. Astfel, transformările tehnologice au determinat trecerea de la colecții preponderent tipărite la structuri hibride, care includ cărți și periodice tradiționale, resurse electronice, documente digitale, baze de date, materiale multimedia și resurse pentru învățarea nonformală. Această diversificare a suporturilor informaționale a extins considerabil posibilitățile de acces și utilizare, dar impune și o regândire a serviciilor asociate, amplificând interdependența dintre colecții și servicii.

Cataloagele electronice, serviciile online, platformele de e-learning și repozitoriile digitale permit accesul la resurse 24/7, diversifică experiențele culturale și educaționale și generează diverse servicii noi. Colecția în cadrul unui serviciu este valorificată și prin digitizarea colecțiilor se valorifică patrimoniul cultural și se creează oportunități de mediere culturală prin oferirea serviciilor inovatoare: colecții relevante pentru instruire și cercetare științifică; colecții educaționale și de învățare pe tot parcursul vieții; ghiduri practice (IT, psihologie, sănătate, finanțe personale); expoziții virtuale, spoturi video de promovare a serviciilor; cursuri IT, jocuri educaționale, cluburi de robotică, montaj video ș.a.; cărți pentru dezvoltare personală; colecții pentru profesori și părinți.

Procesul de digitizare a colecțiilor patrimoniale *Moldavica* ale Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova ilustrează în mod plener sinergia dintre resurse și servicii, prin crearea accesului digital la patrimoniul cultural național, completat de servicii de consultanță și instruire. Proiectul transfrontalier *BiblioTech* și platforma *School Library* vor reprezenta în perspectivă alte exemple relevante de integrare a colecțiilor cu servicii educaționale inovatoare.

Exemplele privind sinergia dintre colecții și servicii din biblioteci continuă cu:

- servicii de informare și orientare profesională, de comunicare interculturală, de istorie și memorie locală în bibliotecile publice – participante în diverse proiecte, care au ajutat mii de utilizatori să găsească oportunități de angajare și să navigheze în sistemul de guvernare;
- ateliere tematice în domeniile sănătate, economie familială, antreprenoriat, egalitatea de gen, îmbătrânire activă etc.;
- activități de educație interactivă în bibliotecile pentru copii bazate pe computere, tablete, resurse digitale;
- cursuri de alfabetizare digitală și instruire pentru utilizarea serviciilor electronice guvernamentale;
- cluburi de robotică și programare pentru copii (resurse STEM), cinematecă virtuală cu ochelari 3D, VR cu acces multimedia modern;

- în mediul academic – integrarea resurselor de cercetare cu servicii specializate pentru cercetători – acces la baze de date, bibliometrie, scientometrie, altmetrie, consultanță privind publicarea în reviste cu impact, alerte de noutăți și spații colaborative – transformă colecțiile în componente active ale performanței științifice. Resursele nu mai sunt consumate izolat, ci ca o parte integrantă a unui ecosistem de servicii orientat spre performanța academică. Cercetătorii beneficiază nu doar de acces la informație, ci și de sprijin în utilizarea, evaluarea și valorificarea acesteia [3].

Un alt exemplu de sinergie dintre colecții și servicii îl găsim în studiul „Crearea de sinergii în care colecțiile sunt forța motrice și inima”, lansat de Universitatea PSL (Paris Sciences et Lettres, o universitate franceză de elită) în anul 2025, în cadrul programului de cercetare „Faire collection”, care urmărește direcții comune de cercetare și stimularea sinergiilor. Astfel, colecțiile capătă și mai mult sens prin acțiunile cercetătorilor, instituționalizare și reinterpretare constantă din varia perspective [4].

Foarte important în acest sens este cloud computingul ca factor strategic de transformare a serviciilor bibliotecii, evidențiind impactul său asupra eficienței operaționale și a experienței utilizatorilor. Cloud computing (informatica în cloud) reprezintă un model de furnizare a resurselor informatice fără a fi necesară instalarea și administrarea acestora pe calculatoare sau servere locale. Principalele domenii de aplicare ale tehnologiilor cloud fiind gestionarea resurselor informaționale, stocarea și procesarea datelor, precum și facilitarea accesului la colecții digitale. Iar valorificarea deplină a beneficiilor oferite de cloud computing, contribuie esențial la dezvoltarea unor servicii bibliotecare moderne, eficiente și orientate spre nevoile utilizatorilor. În loc să dețină și să întrețină propria infrastructură IT, biblioteca închiriază servicii informatice la cerere, accesibile oricând și de oriunde există conexiune la internet [2].

Abordarea integrată necesită evaluarea constantă a sinergiei dintre colecții și servicii. Analiza resurselor (acoperire, relevanță, utilizare) trebuie corelată cu evaluarea serviciilor (rata

de utilizare, satisfacția utilizatorilor, impact). Aceste date permit efectuarea de ajustări responsabile. De exemplu, dacă o colecție electronică este puțin utilizată, este necesară revizuirea serviciilor asociate: promovare, instruire, vizibilitate etc.

Sinergia colecții–servicii este astfel un factor esențial pentru relevanța, eficiența și durabilitatea unei biblioteci contemporane. Dar, ca și în oricare domeniu, în aplicarea sinergiei, bibliotecile se confruntă cu unele limite structurale, care afectează atât calitatea colecțiilor, cât și inițiativele de dezvoltare a serviciilor: insuficiența fondurilor pentru achiziții actuale; dezechilibre între colecțiile tipărite și digitale; inegalități între bibliotecile urbane și rurale; deficit de personal specializat în catalogare și tehnologia informației; parteneriate insuficient valorificate.

Concluzii:

- Cu cât colecțiile sunt mai diverse, mai actuale și mai conectate la viața comunității, cu atât serviciile devin mai relevante, inovatoare și incluzive;
- La rândul lor, serviciile dinamice și orientate spre utilizatori oferă direcția pentru dezvoltarea inteligentă a colecțiilor;
- Sinergia dintre colecții și servicii reprezintă cheia modernizării bibliotecilor;
- Această interdependență pozitivă transformă biblioteca dintr-un spațiu de depozitare într-un centru viu al culturii, educației și coeziunii sociale.
- Partajarea, colaborarea instituțională și infrastructura comună sunt piloni ai sinergiei bibliotecilor contemporane.

Recomandări:

- elaborarea și implementarea unei strategii integrate pentru colecții și servicii;
- alinierea unei strategii integrate pentru colecții și servicii la Planul de dezvoltare instituțională/Planul managerial;
- includerea unui plan integrat pentru colecții și servicii în Strategia de dezvoltare a bibliotecii, care să conțină analiza statisticilor de împrumut și feedbackul de la utilizatori, precum și adaptarea acestei strategii/politici în funcție de nevoile comunității;

- dezvoltarea infrastructurii de participare într-un catalog partajat, bibliotecă digitală, portal de servicii etc.;
- formarea continuă a personalului în domeniul dezvoltării colecțiilor și al serviciilor modernizate;
- aplicarea inteligenței multifocale pentru achiziții, managementul colecțiilor, observarea reacțiilor utilizatorilor, colectarea feedbackului, ajustarea continuă a serviciilor;
- consolidarea colaborării interinstituționale: schimb de resurse, servicii partajate, proiecte comune pentru extinderea accesului la informații și servicii creative în vederea creșterii impactului;
- conectarea resurselor naționale cu platforme internaționale, facilitând vizibilitatea globală a producției științifice și culturale, sporind interoperabilitatea, schimbul de date și participarea bibliotecilor la inițiative globale.

Referințe bibliografice

1. American Library Association (ALA). *ALA Forward: Our Strategic Plan* [2025]. Disponibil: <https://www.ala.org/Strategic-Plan-2025> [accesat 2025-11-21].
2. ABIMBOLA, Israel. *Enhancing Library Services with Cloud Technology*. Disponibil: https://aimjournals.com/index.php/irjlis/article/view/53?utm_source=chatgpt.com [accesat 2025-11-21].
3. EDEM, Unwam-Abasi Anthony and Ayanlola Atanda LUQMAN. *Collection Development as a Panacea for Promoting Effective Use of Library Resources in Academic Libraries*. Ianuarie 2018. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/339167717_Collection_Development_as_a_Panacea_for_Promoting_Effective_Use_of_Library_Resources_in_Academic_Libraries [accesat 2025-11-21].
4. *Faire naitre des synergies dont les collections sont le moteur et le cœur: lancement du Grand Programme de recherche Faire collection*. 17 iulie 2025. Disponibil: <https://psl.eu/actualites/faire-naitre-des-synergies-dont-les-collections-sont-le-moteur-et-le-coeur-lancement-du> [accesat 2025-11-21].

5. *Gifts for the Collections: Guidelines for Libraries*. 2008. Disponibil: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/hq/publications/professional-report/112.pdf> [accesat 2025-10-20].
6. IFLA-UNESCO *Public Library Manifesto 2022*. Disponibil: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385149> [accesat 2025-10-28].
7. INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATION AND INSTITUTIONS (IFLA). *IFLA Trend Report 2021*. 2022-01-06. Disponibil: <https://repository.ifla.org/items/3db0ee79-d9c9-40b5-9c3f-c3e1b61d1f4c> [accesat 2025-11-21].
8. INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATION AND INSTITUTIONS (IFLA). *Guidelines for a Collection Development Policy using the Conspectus Model*. 2001. Disponibil: <https://repository.ifla.org/items/a50d5da4-16a0-4713-afbd-530a572fc442> [accesat 2025-10-20].
9. INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATION AND INSTITUTIONS (IFLA). *The public library service : IFLA/ UNESCO guidelines for development / [International Federation of Library Associations and Institutions]*. 2 nd, completely revised edition. München: Saur, 2001. 161 p. Disponibil: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/hq/publications/archive/the-public-library-service/publ97.pdf> [accesat 2025-10-21].
10. LINDEN, Julie, Sarah TUDESCO and Daniel DOLLAR. *Collections as a Service: A Research Library's Perspective*. *College & Research Libraries (C&RL)*. 2018, vol. 79, no. 1. Disponibil: <https://crl.acrl.org/index.php/crl/article/view/16612/18463> [accesat 2025-10-21].
11. OSOIANU, Vera. *Utilizatorul de bibliotecă 2.0*. Blog de biblioteconomie și știința informării. Blog post. 2010-12-13. Disponibil: <https://clubbib2.wordpress.com/2010/12/13/utilizatorul-de-biblioteca-2-0/> [accesat 2025-10-21].
12. PACE, Andrew K. *ARL Annual Report Highlights Community Resilience in 2025*. Disponibil: <https://www.arl.org/news/arl-annual-report-highlights-community-resilience-in-2025/> [accesat 2026-02-05].
13. PRASAD, Neelam. *Synergizing the collections of libraries, archives and museums for better user services*. Disponibil: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0340035211418730> [accesat 2025-11-21].

CREȘTEREA PONDERII ȘI IMPACTULUI RESURSELOR INFORMAȚIONALE PRIN INTERMEDIUL BIBLIOTECILOR

ACCESUL DESCHIS CA EXTENSIE A MISIUNII PROFESIONALE A BIBLIOTECILOR

Elena HARCONIȚA

Rezumat: *Articolul analizează rolul platformelor de acces deschis în transformarea proceselor tradiționale de selecție și achiziție a resurselor informaționale, evidențiind oportunitățile oferite pentru optimizarea bugetelor, extinderea accesului la informație și creșterea vizibilității producției informaționale naționale. Sunt abordate aspecte legate de integrarea resurselor cu acces deschis în sistemele informaționale ale bibliotecilor, precum și impactul acestora asupra coerenței și sustenabilității colecțiilor. Este argumentată necesitatea adaptării politicilor de dezvoltare a colecțiilor și a competențelor profesionale ale bibliotecarilor în contextul utilizării platformelor de acces deschis. Autorul subliniază importanța unei abordări strategice și integrate a accesului deschis ca parte constitutivă a managementului modern al colecțiilor de bibliotecă.*

Cuvinte-cheie: *acces deschis, platforme de acces deschis, achiziții, dezvoltarea colecțiilor, managementul colecțiilor, resurse informaționale, politica de dezvoltare a colecțiilor.*

Abstract: *This article analyzes the role of open access platforms in transformation of traditional process of selection and acquisition of information resources. It highlights opportunities for budgets optimization, broadening access to information while enhancing the visibility of national information output. It dicusses problems related to integration of open access resources into library information systems, as well as OA impact on library coherence and sustainability.*

Keywords: *open access, open access platforms, acquisitions, collection development, collection management, information resources, collection development policy.*

Transformările accelerate din domeniul comunicării informației au determinat o reevaluare profundă a modelului tradițional de funcționare a bibliotecilor, care se află astăzi într-un proces continuu de redefinire a rolurilor, funcțiilor și serviciilor oferite. Dacă, în mod tradițional, misiunea principală a bibliotecilor era centrată pe conservarea și organizarea colecțiilor fizice, în contextul contemporan accentul se deplasează către facilitarea accesului la informație, indiferent de suportul material sau de localizarea acesteia.

Dezvoltarea rapidă a tehnologiilor digitale, creșterea constantă a costurilor publicațiilor științifice și necesitatea democratizării accesului la cunoaștere au favorizat apariția unor inițiative globale menite să elimine barierele economice, juridice și tehnice în accesarea rezultatelor cercetării științifice. În acest context, s-a conturat conceptul de Acces Deschis – AD (Open Access – OA), care a devenit una dintre temele centrale ale agendei globale în domeniul biblioteconomiei și științei informării. Declarațiile fondatoare ale mișcării de acces deschis – Budapesta (2002), Bethesda (2003) și Berlin (2003) – au consacrat principiile fundamentale ale AD și au exercitat o influență semnificativă asupra politicilor instituționale și naționale, orientate spre redefinirea strategiilor de achiziție, dezvoltarea colecțiilor, integrarea resurselor informaționale și valorificarea potențialului platformelor de acces deschis [1; 2; 5].

Conform definițiilor consacrate, AD desemnează disponibilitatea gratuită pe internet a publicațiilor, care permite oricărui utilizator să le acceseze, utilizeze, distribuie și reutilizeze în scopuri legale, fără bariere financiare, juridice sau tehnice, cu respectarea dreptului autorilor la recunoaștere prin citare și a integrității operei [16].

În practica curentă se disting mai multe modele de AD. *Calea verde* (Green Open Access) presupune autoarhivarea publicațiilor în repozitoriile instituționale sau tematice, în timp ce *Calea de aur* (Gold Open Access) vizează publicarea articolelor în reviste cu

acces deschis, implicând uneori taxe de publicare [16]. Ulterior, au fost dezvoltate modele complementare, precum *Accesul Deschis Diamant/Platină* (Diamond/Platinum Open Access), care nu presupune costuri nici pentru autori, nici pentru cititori, sau *Hybrid Open Access*, model care combină accesul deschis cu abonamentele tradiționale, costurile fiind acoperite de instituții academice, biblioteci, consorții sau prin finanțări publice.

Organizațiile internaționale de profil, precum IFLA (Federația Internațională a Asociațiilor și Instituțiilor Bibliotecare), UNESCO (Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură), SPARC (Coaliția pentru publicații științifice și resurse academice) și ALA (Asociația Americană de Biblioteci), au formulat poziții distincte, dar convergente, privind accesul deschis, reflectând misiuni instituționale diferite: advocacy profesional, politici publice globale, reformarea publicării academice și dezvoltarea practicilor biblioteconomice [11].

IFLA a lansat mai multe declarații relevante în acest domeniu, începând cu *Statement on Open Access to Scholarly Literature and Research Documentation* (2004), urmată de declarația din 2011, care clarifică și extinde această poziție, subliniind faptul că accesul deschis nu reprezintă doar o soluție tehnologică, ci și un model care elimină barierele economice tradiționale ale publicării și susține reutilizarea și distribuirea liberă a informațiilor. În anul 2022 a fost publicat documentul *10 years of the IFLA open access statement: a call to action*, integrând AD în misiunea fundamentală a bibliotecilor, conceput ca un drept esențial la cunoaștere, susținând, totodată, abordări practice și strategice orientate spre cooperare profesională și globală, ca facilitatori activi ai infrastructurilor de acces deschis și ca actori educaționali în sprijinul comunităților [12].

Din această perspectivă, bibliotecile îndeplinesc multiple funcții și activități, precum: platforme de publicare și depozitare a rezultatelor cercetării, inclusiv prin repozitorii instituționale și tematice; centre de expertiză și consultanță pentru autori privind

opțiunile de publicare în regim de acces deschis; gestionarea drepturilor de autor, precum și parteneriate cu editorii în dezvoltarea unor modele alternative de publicare deschisă; promovarea reutilizării (responsabile pentru datele de cercetare, în conformitate cu principiile FAIR: *Findable* (ușor de identificat), *Accessible*, *Interoperable* și *Reusable* (reutilizabile)).

Pentru bibliotecile din Republica Moldova, aflate într-un proces continuu de modernizare și integrare în spațiul informațional internațional, aceste abordări constituie repere strategice deosebit de valoroase. În anul 2009, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) a semnat o declarație privind promovarea accesului deschis la informație [7]. Mișcarea pentru acces deschis a fost susținută și încurajată de consorțiul *Resurse Electronice pentru Moldova* (REM), un proiect de colaborare interbibliotecară realizat în parteneriat cu *European Federation for Intercultural Learning* și *International Network for Advancing Science and Policy*. Informații relevante în acest sens au fost diseminate prin intermediul blogului *Open Access (OA)*, susținut de Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova (ASEM). Blogul este o platformă de informare și advocacy pentru valorile AD în comunitatea academică și bibliotecară, relatează despre politici și strategii, lista repozitoriilor, planurile și rapoartele bibliotecilor din instituțiile de învățământ superior participante la promovarea AD, parteneriate și evenimente dedicate [8].

Modelele enunțate și misiunea extinsă a bibliotecilor exercită o influență directă asupra politicilor de achiziție și a strategiilor de dezvoltare a colecțiilor, determinând o reconfigurare flexibilă a structurilor bugetare și a priorităților de selecție. Procesul de achiziție este supus unei reevaluări profunde, determinată de insuficiența resurselor financiare, infrastructura tehnologică limitată, necesitatea formării continue a personalului și complexitatea gestionării drepturilor de autor. Achiziția resurselor informaționale este completată sau, în anumite situații, substituită de inițiativele de acces deschis, iar nevoia unei noi integrări organizaționale se manifestă prin armonizarea proceselor interne: achiziție, evidență, catalogare, digitizare și promovare a resurselor.

Accesul deschis nu substituie integral achizițiile tradiționale contra cost, ci presupune identificarea, selecția, evaluarea și integrarea resurselor informaționale disponibile în regim deschis. Astfel, achiziția resurselor informaționale se orientează către un model flexibil, sustenabil și centrat pe utilizator, în care accesul liber la informație devine un drept fundamental și o prioritate strategică.

Pentru bibliotecile confruntate constant cu insuficiența resurselor informaționale, AD reprezintă o oportunitate reală de diversificare și îmbogățire a colecțiilor, transformând achiziția dintr-un simplu act de cumpărare într-un proces complex de selecție, evaluare, organizare și promovare a informației de calitate. Procesul de achiziție este reconfigurat ca un demers intelectual și profesional, bazat pe criteriile de valoare, relevanță, actualitate și credibilitate a surselor, oferind bibliotecarilor posibilitatea de a extinde și diversifica colecțiile și de a asigura acces liber și legal la informații științifice, educaționale și culturale.

Integrarea resurselor informaționale în ecosistemul bibliotecii presupune interoperabilitate între sistemele interne ale bibliotecii și platformele externe;

- interoperabilitatea metadatelor (date despre date *ori* informații care descriu, identifică și facilitează accesul și utilizarea resurselor digitale, precum baze de date, cărți electronice, articole online sau fișiere digitale);
- punerea la dispoziția utilizatorilor a resurselor prin instrumente moderne de căutare și descoperire prin utilizarea cataloagelor electronice, platformelor și a metadatelor standardizate, care asigură căutarea unificată și accesul facil la resursele informaționale;
- includerea resurselor cu acces deschis în portalurile și serviciile bibliotecii, contribuind la crearea unui punct unic de acces și la sporirea vizibilității acestora.

În acest mod, colecția bibliotecii devine un ecosistem informațional (concept preluat din științele sociale și informaționale), caracterizat printr-un ansamblu de elemente aflate într-o relație de interdependență dinamică, adaptată permanent la nevoile

comunității. Din perspectivă practică, acest ecosistem include:

- colecții fizice și digitale, formate din resurse achiziționate prin metode tradiționale, publicații cu acces deschis, producția informațională națională disponibilă prin repozitoriile instituționale și naționale, precum:
 - resurse tipărite: cărți, publicații periodice, documente de referințe;
 - resurse electronice: baze de date, reviste și cărți electronice;
 - resurse digitale locale: colecții digitizate și documente de patrimoniu;
 - resurse cu acces deschis: publicații științifice și educaționale gratuite;
 - resurse multimedia: materiale audio, video și vizuale;
- infrastructura tehnologică (catalog online, platforme digitale);
- competențe profesionale ale bibliotecarilor;
- servicii de informare și educație pentru utilizatori.

Exemple de integrare tehnologică – utilizarea sistemelor care permit gestionarea și accesarea unitară a resurselor informaționale – sunt cataloagele online (OPAC), sistemele integrate de bibliotecă precum SIBIMOL [4] și LibUnivCatalog [13]. Procesul complex de integrare a resurselor informaționale în ecosistemul bibliotecii contribuie la extinderea accesului la informație, la valorificarea colecțiilor existente, la accesul rapid și îmbunătățit la informație, la creșterea vizibilității colecțiilor, la diversificarea serviciilor bibliotecii, consolidarea rolului educațional și cultural al bibliotecii, sporirea gradului de satisfacție a utilizatorilor.

Cooperarea interbibliotecară joacă, de asemenea, un rol esențial, permițând bibliotecilor să ofere acces la resurse care depășesc propriile colecții. În acest sens, AD contribuie la optimizarea bugetelor de achiziții, reducerea dependenței de abonamentele costisitoare și completarea colecțiilor cu documente actuale și relevante, în special în domeniile cu evoluție rapidă.

Consolidarea AD în Republica Moldova, în condițiile absenței unei politici naționale unitare, se realizează prin strategii și planuri guvernamentale: dezvoltarea societății informaționale, stra-

tegii de cercetare și integrare europeană. Bibliotecile promovează accesul liber, egal și nediscriminatoriu la informație, asigurând disponibilitatea resurselor digitale în conformitate cu prevederile cadrului legislativ și de reglementare, fără ca principiile AD să fie definite în mod explicit. Doar în *Codul deontologic al bibliotecarului* (2018), un capitol integral este dedicat AD și dreptului de autor. În acest context se remarcă o creștere a numărului de reviste cu acces deschis, dezvoltarea repozitoriilor naționale și instituționale, a bibliotecilor digitale, care devin o extensie benefică a colecțiilor tradiționale și un instrument de consolidare a patrimoniului național.

Care sunt resursele în AD utile bibliotecarilor?

Lista repozitoriilor naționale și instituționale funcționale este disponibilă prin intermediul *Porții de acces către colecțiile digitale din Republica Moldova* de pe pagina Institutului Național de Dezvoltare a Societății Informaționale (IDSI) [10] și pe blogul EIFL-OA Moldova [8].

Prima arhivă digitală din Republica Moldova a fost creată în anul 2004 sub forma bazei de date a tezelor de doctorat și de doctor habilitat a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (CNAA). Prima bibliotecă digitală a fost lansată de BNRM (2010) – *Moldavica*, concepută ca un proiect esențial pentru salvagardarea, conservarea și asigurarea accesului public la patrimoniul cultural național digitalizat [3].

Sub egida Institutului de Dezvoltare a Societății Informaționale (IDSI), în perioada 2010-2011, a fost lansat *Instrumentul Bibliometric Național* (IBN), cea mai amplă bibliotecă științifică electronică cu acces deschis din Republica Moldova, care include articole publicate în reviste științifice, volume ale manifestărilor științifice, reviste de popularizare a științei și publicații socioculturale, acoperind perioada 1993-prezent. La începutul anului 2026, utilizatorii beneficiază de conținuturi deschise, provenind din 134 de reviste acreditate, numeroase materiale ale conferințelor științifice, circa 238 043 de articole, semnate de 108 091 de autori [9].

Dezvoltarea bazelor de date ale AGEPI asigură accesul utilizatorilor la informații privind invenții, mărci, opere înregistra-

te, soiuri de plante și alte obiecte de proprietate intelectuală. *Repozitoriul Tematic Național MoldLis* (BNRM) – arhiva digitală dedicată biblioteconomiei și științei informării – include lucrări științifice, culegeri, materiale didactice, planuri și rapoarte, articole, revista *Magazin bibliologic*, *Calendarul național*, culegeri de articole și alte materiale profesionale în sprijinul dezvoltării profesionale și diseminării cunoștințelor în acest domeniu.

Repozitoriul instituțional HAPES al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” pune la dispoziție monografii, bibliografii, revista *BiblioPolis*, articole, prezentări, planuri, rapoarte, infografice, cli-puri video și alte documente digitale relevante pentru cercetare, serviciile și istoria bibliotecii.

Începând cu anul 2013, bibliotecile universitare din Republica Moldova au inițiat crearea repozitoriilor instituționale, proces susținut, în etapa inițială, prin participarea la proiecte internaționale de dezvoltare și modernizare. Printre acestea se numără proiectul MISISQ, Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Republica Moldova, Servicii de suport pentru rețeaua de biblioteci: modernizarea bibliotecilor din Armenia, Moldova și Belarus prin dezvoltarea personalului bibliotecar și reformarea bibliotecilor, Programul de Granturi în domeniul culturii „Kusanone”, sprijinit de Guvernul Japoniei, alături de alte inițiative relevante.

Repozitoriile instituționale ale bibliotecilor universitare adună, păstrează și oferă acces la producția științifică și academică, articole științifice, lucrări de cercetare, teze de doctorat, rapoarte și materiale educaționale. Pentru utilizatorii bibliotecilor publice, aceste repozitorii reprezintă o sursă valoroasă de informație de înaltă calitate, accesibilă gratuit prin intermediul platformelor universitare. Ele permit utilizatorilor să consulte rezultatele cercetărilor, resurse educaționale, contribuind astfel la dezvoltarea profesională, personală și la creșterea gradului de informare în societate. Prin interfața lor digitală, utilizatorii pot căuta, vizualiza și descărca documente relevante pentru diverse domenii de interes.

Un alt indicator important al integrării AD îl constituie organizarea evenimentelor tematice dedicate acestui domeniu în

biblioteci. Săptămâna Internațională a Accesului Deschis (Open Access Week), eveniment global desfășurat anual la sfârșitul lunii octombrie, este marcată în Republica Moldova începând cu anul 2009. În cadrul acestui eveniment sunt organizate ateliere practice, sesiuni de instruire privind gestionarea și accesarea resurselor informaționale deschise, mese rotunde dedicate oportunităților și provocărilor AD, contribuind la mobilizarea societății, cercetătorilor, studenților și bibliotecarilor în utilizarea și promovarea practicilor AD [8].

Cu toate că analiza datelor din arhiva activităților de instruire desfășurate în cadrul educației nonformale (2018-2021) evidențiază o preocupare constantă pentru promovarea AD în mediul bibliotecar din Republica Moldova (CNFPC BNRM, în colaborare cu centrele raionale din Orhei, Telenești, Taraclia, Cahul și Strășeni), în contextul consolidării eforturilor naționale și instituționale pentru realizarea obiectivelor AD se conturează necesitatea implementării următoarelor direcții strategice [14] :

- Intensificarea și asigurarea continuității formării profesionale în vederea aplicării AD prin aprofundarea competențelor privind publicațiile în acces deschis, datele deschise, managementul datelor de cercetare, e-infrastructura de cercetare, dezvoltarea repozitoriilor naționale și instituționale;
- Armonizarea documentelor de reglementare instituționale și integrarea principiilor AD în activitatea bibliotecilor;
- Identificarea și integrarea resurselor informaționale cu acces deschis în procesul de completare a colecțiilor, precum și reflectarea acestora în instrumentele bibliografice și platformele informaționale instituționale;
- Evidența documentelor electronice în conformitate cu cerințele Regulamentului-cadru de gestionare a colecțiilor privind gestionarea resurselor cu acces deschis, respectarea dreptului de autor și utilizarea licențelor deschise (Secțiunea 4, art. 52-62) [15];
- Digitalizarea și asigurarea accesului la documentele aflate în domeniul public (publicații vechi, manuscrise, periodice locale, fotografii), publicarea acestora în regim de AD

cu respectarea legislației privind dreptul de autor, utilizarea licențelor Creative Commons pentru clarificarea drepturilor de utilizare, precum și plasarea în regim AD a documentelor pentru care biblioteca deține drepturile de utilizare sau care sunt create în cadrul proiectelor instituționale;

- Promovarea resurselor informaționale cu acces deschis (cărți, reviste, baze de date, arhive digitale, colecții patrimoniale), prin elaborarea de liste tematice, ghiduri de utilizare și pagini web dedicate resurselor AD relevante pentru comunitate;
- Educația utilizatorilor în domeniul AD prin informarea publicului cu privire la beneficiile AD, organizarea de ateliere, prezentări și evenimente tematice, în special în cadrul Săptămânii Internaționale a Accesului Deschis, precum și includerea subiectului AD în programele de educație a culturii informației;
- Dezvoltarea cooperării și a parteneriatelor, prin colaborarea bibliotecilor publice cu biblioteci universitare, arhive, muzee și autorități publice locale, în vederea partajării resurselor AD și a implicării în rețele naționale și internaționale de promovare a AD;
- Respectarea cadrului legal și etic, prin asigurarea respectării drepturilor de autor și a legislației naționale, promovarea utilizării licențelor deschise Creative Commons și explicarea clară a condițiilor de reutilizare a conținutului [6].

Concluzii

Prin adoptarea unor politici flexibile și sustenabile de integrare, promovare și valorificare a resurselor cu acces deschis, prin consolidarea repozitoriilor naționale și instituționale, bibliotecile contribuie semnificativ la democratizarea accesului la informație și la creșterea vizibilității publicațiilor naționale. Dezvoltarea competențelor profesionale în domeniul AD este esențială pentru consolidarea rolului bibliotecilor în ecosistemul informațional contemporan, bibliotecarul evoluând de la funcția tradițională de furnizor de documente către roluri avansate de curator, mediator și consilier al informației. Astfel, bibliotecile își consolidează rolul de piloni ai AD, ca un factor esențial al dezvoltării durabile a sistemului biblioteconomic și științific din Republica Moldova cu impact direct asupra dezvoltării comunităților.

Referințe bibliografice

1. *Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities*. 2003. Disponibil: <https://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration> [accesat 2026-10-01].
2. *Bethesda Statement on Open Access Publishing*. 2003. Disponibil: <https://doaj.org/article/99586c4f8edc4b5db5478366d3a17b25> [accesat 2026-15-01].
3. BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. *Moldavica: Biblioteca Națională Digitală*. Disponibil: <http://moldavica.bnrm.md> [accesat 2026-10-01].
4. BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. *SIBIMOL*. Disponibil: <http://cc.sibimol.bnrm.md/opac> [accesat 2026-10-01].
5. *Budapest Open Access Initiative*. Declaration. 2002-02-14. Disponibil: <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/read/> [accesat 2026-14-01].
6. Creative Commons. *About CC Licenses*. Disponibil: <https://creativecommons.org/share-your-work/ccllicenses/> [accesat 2026-10-01].
7. *Declarația Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova privind accesul deschis la informație*. 16 octombrie 2009. Disponibil: <https://www.slideshare.net/slideshow/declaraia-oa/5053311> [accesat 2026-10-01].
8. *EIFL-OA Moldova*. [Blog]. Disponibil: <https://eifloamoldova.wordpress.com/> [accesat 2025-12-01].
9. INSTITUTUL DE DEZVOLTARE A SOCIETĂȚII INFORMAȚIONALE (IDSI). *Despre Instrumentul Bibliometric Național*. Disponibil: <https://ibn.idsi.md/ro/despre-IBN> [accesat 2026-10-01].
10. INSTITUTUL DE DEZVOLTARE A SOCIETĂȚII INFORMAȚIONALE (IDSI). *Poarta de acces către colecții digitale din Republica Moldova. Colecții digitale naționale*. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/digital_col_table [accesat 2026-11-01].
11. INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS (IFLA). *Statement on Open Access to Scholarly Literature and Research Documentation*. 2011. Disponibil: <https://repository.ifla.org/rest/api/core/bitstreams/222ca722-83e7-401a-b5e5-5f7e471a76b1/content> [accesat 2025-13-01].

12. INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS (IFLA). *10 years of the IFLA open access statement: a call to action*. 2022-08-30. Disponibil: <https://repository.ifla.org/items/c9ee3164-413a-4ccc-bf6b-5d8d36db0be1> [accesat 2025-24-01].
13. *LibUnivCatalog*. Disponibil: <http://primo.libuniv.md/> [accesat 2025-12-01].
14. POVESTCA, Lilia. Instruirea personalului de specialitate din biblioteci privind Știința Deschisă. In: *Știința Deschisă în Republica Moldova*. Ediția 2, 27-28 octombrie 2022, Chișinău. Chișinău, 2022, pp. 247-258. ISBN 978-9975-3564-0-4. Disponibil: <https://doi.org/10.57066/sdrm22.16> [accesat 2026-23-01].
15. Regulament privind gestionarea colecțiilor de bibliotecă: nr. 196 din 03.10.2022. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2022, nr. 394-400. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134445&lang=ro [accesat 2026-23-01].
16. ȚURCAN, Nelly. *Accesul deschis – un nou model de acces la informație și cunoaștere*. Disponibil: <https://msuir.usm.md/server/api/core/bitstreams/db03be1d-3bfc-4d4f-9823-8d354214fc55/content> [accesat 2026-28-01].

VALORIFICAREA EFICIENTĂ A RESURSELOR DE INFORMARE: COMPETENȚE PROFESIONALE ALE PERSONALULUI DE SPECIALITATE DIN BIBLIOTECI

Ludmila CORGHENCI

Rezumat: Autorul accentuează interrelaționarea dintre activitatea eficientă a bibliotecii și profesionalizarea personalului din bibliotecă, fundamentată pe corelarea și similitudinea între formarea inițială (de bază) și formarea profesională continuă (formală, nonformală și informală). Aspectele profesionalizării bibliotecarilor sunt abordate în contextul temei anului profesional „Dezvoltarea colecțiilor ca bază pentru edificarea unei infrastructuri solide de partajare a cunoștințelor”.

Cuvinte-cheie: competențe profesionale, colecții de bibliotecă, resurse de informare, Centrul Național de Formare Continuă în Biblioteconomie și Știința Informării din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

Abstract: The author emphasizes the inter-relationship between the efficient activity of the library and the professionalization of library staff, based on correlation and similarity between initial (basic) education and continuous professional education (formal, non-formal and informal). Aspects of professional development of librarians are approached in the context of this professional year themed „Collection development as a basis for building a solid knowledge sharing infrastructure”.

Keywords: professional skills, library collections, information resources, The National Center for Continuous Education in Librarianship and Information Science within the National Library of the Republic of Moldova.

Forumul Managerilor din Sistemul Național de Bibliotecă, organizat la 26 noiembrie 2025 cu genericul „Dezvoltarea colecțiilor ca bază pentru edificarea unei infrastructuri solide de partajare a cunoștințelor”, a aprobat prioritățile profesionale pentru anul 2026. Un generic al forumului așteptat și confirmat de rolul și

importanța resurselor de informare în activitatea bibliotecii, în dezvoltarea comunităților cu membri activi și competenți.

Buna gestionare și asigurarea accesului la resursele de informare depind, în mare măsură, de formarea inițială (de bază) a personalului de specialitate din biblioteci, precum și de deschiderea acestora pentru dezvoltarea competențelor profesionale, îmbrățișarea culturii învățării. Este vorba despre asigurarea coerenței dintre programele de învățământ superior și profesional-tehnic și ofertele de formare profesională continuă, orientate spre adaptarea personalului la cerințele societății în schimbare [8, p. 36].

Studiul „Cercetarea necesităților de formare profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci”, realizat de Centrul Național de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Știința Informării din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (CNFPC BNRM) în decembrie 2026, identifică drept cea mai mare nevoie dezvoltarea competențelor de specialitate (75,4% din numărul total al respondenților). Este o situație care se repetă an de an (studiul menționat este realizat, de regulă, anual), fiind necesare eforturi considerabile din partea prestatorilor de instruire (corelare cu competențele de bază, actualizări și revizuirii de programe și altele) [1].

Datele statisticii oficiale relevă o descreștere a numărului de personal de specialitate cu studii de profil în bibliotecile sistemului național [2; 4; 5]. Motive sunt multiple: atât obiective (reducerea numărului de biblioteci, nivelul salarizării și altele), cât și cele care țin de insuficiența pregătirii cadrelor pentru biblioteci în instituțiile de învățământ, îndeosebi la ciclul licență (număr redus de studenți doar la învățământul fără frecvență, care, de fapt, deja completează rândurile personalului de specialitate), lipsa tinerilor specialiști, „îmbătrânirea” personalului, angajări ale personalului cu studii în alte domenii, fluctuația personalului, imaginea nefavorabilă a profesiei etc.

În contextul celor menționate, devine importantă problema profesionalizării personalului din biblioteci, fundamentată pe corelarea și relaționarea între formarea inițială (de bază) și formarea profesională continuă (formală, nonformală și informală). Specialiștii identifică profesionalizarea ca un proces de dobândi-

re a competențelor, calificărilor și a unei conduite etice specifice unei profesii, care implică formarea inițială (de bază), formarea continuă, standardizarea cunoștințelor și respectarea unor norme deontologice pentru a atinge un înalt nivel de performanță [9].

Ținând cont de tema anului profesional 2026, prioritățile acestuia, în continuare vom prezenta competențele atribuite bibliotecarilor de calificare medie și licențiați prin formarea inițială (de bază). Este vorba despre competențele standardizate, prevăzute în documentele aprobate de Consiliul Național pentru Calificări în perioada 2023-2024 [6; 7]. Menționăm că standardele de calificare abordează educația bazată pe competențe, fapt important pentru asigurarea coerenței între formarea profesională de bază și educația profesională continuă [8].

Astfel, domeniul „Gestionarea colecțiilor și prelucrarea resurselor de informare” solicită din partea bibliotecarilor de calificare medie (studii profesionale tehnice postsecundare) următoarele competențe [6, pp. 9-10]:

- *gestionarea resurselor de informare* (a realiza analiza resurselor; a analiza piața editorială în scopul achizițiilor; a completa registrele de evidență a colecțiilor);
- *prelucrarea tehnică a resurselor* (în conformitate cu actele normative privind gestionarea colecțiilor de bibliotecă);
- *prelucrarea biblioteconomică a resurselor de informare* (a efectua înregistrări bibliografice);
- *gestionarea sistemului de cataloage* (a cataloga documentele; a aplica regulile de ordonare a fișelor de catalog și de redactare a cataloagelor în corelare cu aranjarea colecțiilor);
- *întreținerea colecțiilor* (a aplica normele de aranjare a documentelor, de reamplasare și verificare a unităților de depozitare; a realiza inventarierea și casarea documentelor în conformitate cu actele normative);
- *conservarea resurselor de informare* (a asigura condiții optime de depozitare, igienizare, recuperare, recondiționare și digitizare).

Bibliotecarul licențiat în științe ale comunicării este caracterizat prin mai multe competențe privind gestionarea resurselor de informare [7, pp. 10-11]:

- *culegerea informațiilor cu privire la piața infodocumentară* (a prospecta piața informațională/editorială în conformitate cu nevoile de informare ale utilizatorilor, identificând sursele de dezvoltare a resurselor de informare);
- *conformarea colecțiilor la cererile de informare* (a analiza actualitatea resurselor în funcție de necesitățile/cererile membrilor comunității);
- *constituirea și menținerea colecțiilor* (a aplica proceduri de constituire a unei colecții relevante de documente, inclusiv digitale; a aplica metode de evidență în diverse tipuri de registre și metode de aranjare și reamplasare a colecțiilor);
- *asigurarea prezervării colecțiilor* (a aplica principii și metode de arhivare, conservare și restaurare a documentelor);
- *evaluarea colecțiilor* (a efectua proceduri de evaluare a colecțiilor în baza criteriilor stabilite de cadrul normativ, analizând circulația și alți indicatori de performanță).

Bazându-se pe competențele prevăzute pentru formarea inițială (esențială), formarea profesională continuă a bibliotecarilor pune accent pe anumite particularități ale bibliotecarilor ce țin de personalitatea fiecăruia dintre ei, conținuturi și nevoi de dezvoltare, influențate de schimbările societății cunoașterii și informaționale.

Revenind la genericul și prioritățile anului profesional 2026, prezentăm ce au menționat respondenții studiului „Cercetarea necesităților de formare profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci” la solicitarea *Vă rugăm să specificați domeniile în care considerați că aveți nevoie de formare profesională în contextul priorităților și inițiativelor profesionale ale anului 2026*. Rezultatele studiului indică o preferință clară privind aspectele: catalogarea și clasificarea documentelor (54,8%) achiziția, prelucrarea documentelor și organizarea colecțiilor (51%); gestionarea și dezvoltarea colecțiilor (42,4%); asigurarea accesului optim pentru utilizatori (30,9%). Acest fapt reflectă o nevoie de acces la instruiri practice, axate pe prioritățile și inițiativele anului profesional și orientate pentru creșterea nivelului de dezvoltare a competențelor de specialitate[1; 3].

Concluziile de mai sus sunt confirmate și prin răspunsurile respondenților la întrebarea *Care competențe noi le considerați*

utile în contextul priorităților și inițiativelor profesionale ale anului 2026? 57,1% dintre respondenți optează pentru competențe privind evidența și prelucrarea documentelor digitale, 49,2% - pentru managementul colecțiilor digitale. Mai puțini bibliotecari optează pentru domeniile de perspectivă, cum ar fi: utilizarea tehnologiilor cloud și a instrumentelor de analiză (36%), prezervare digitală, copyright și acces deschis (25,3%), metadate și arhivare web (29,2%). Acest lucru poate indica fie o lipsă de interes, fie percepția că aceste competențe nu sunt o prioritară. Se poate concluziona că bibliotecarii sunt mai mult atrași de activitățile de formare cu aplicabilitate imediată, orientate pentru activitatea de zi cu zi [1].

Analiza răspunsurilor la întrebarea *Pentru perioada următoare, ce instruirii ați dori să urmați?* sugerează mai multe teme privind gestionarea colecțiilor și prelucrarea resurselor de informare: specificul organizării și dezvoltării colecțiilor în funcție de specificul bibliotecilor; elaborarea cadrului de reglementare al bibliotecii (strategii, politici și altele); CZU, catalogarea documentelor; standarde de profil; accesul deschis și știința deschisă; evaluarea colecțiilor etc.

CNFPC din cadrul BNRM, funcționând în scopul satisfacerii nevoilor de formare profesională a personalului de specialitate, va extinde și va diversifica gama de programe de formare a competențelor. Această activitate este fundamentată atât pe actualizarea programelor în baza competențelor standardizate de formare profesională inițială (de bază) în domeniul biblioteconomic, cât și pe rezultatele studiilor anuale ale nevoilor de formare continuă. Astfel, în sprijinul capacitării bibliotecarilor privind dezvoltarea și gestionarea colecțiilor ca pilon al satisfacerii necesităților membrilor comunităților, oferta de formare a CNFPC BNRM va fi orientată spre:

- integrarea în cursul modular „Bazele biblioteconomiei și științelor informării” a modului „Organizarea și dezvoltarea colecțiilor bibliotecii. Resurse de informare” (destinat noilor angajați în biblioteci, personalului cu studii în alte domenii);
- formarea de formatori, care, urmând instruirile CNFPC, vor concepe, proiecta, organiza și susține programe similare în rețea/instituție; Aceste programe de formare vor dezvolta anumite abilități și vor îmbunătăți cunoștințele bibliotecarilor în

- domeniul achizițiilor și dezvoltării colecțiilor de documente;
- instruirei tematice de scurtă durată, platforme de discuții și dezbateri, axate pe cunoașterea noilor contexte;
 - includerea în instruirile cu alte tematici a aspectelor ce țin de sinergia colecțiilor/resurselor de informare și altor domenii de activitate bibliotecară – diversificarea și personalizarea serviciilor, activitatea bibliografică, cercetarea etc.;
 - crearea și asigurarea accesului la suporturi de materiale educaționale, metodologice, e-portofolii privind organizarea și dezvoltarea colecțiilor – ca suport pentru educația informală a personalului de specialitate.

Menționăm că este important de a reveni la cadrul documentar instituțional – strategia de dezvoltare a bibliotecii, regulamentul privind gestionarea colecțiilor, politicile de profil – acestea reflectând influența competențelor profesionale asupra calității și funcționalității colecțiilor de bibliotecă. Reliefăm această recomandare și în contextul celei de-a doua evaluări obligatorii a bibliotecilor, care va fi efectuată în perioada 2026-2027.

Societatea, fiind în continuă schimbare evolutivă, prezintă exigențe sporite față de personalul de specialitate din biblioteci. Formarea profesională continuă a acestora devine o necesitate vitală, o condiție esențială pentru poziționarea bibliotecii ca centru comunitar, informațional, educațional, de cultură în comunitate/instituție. CNFPC BNRM rămâne un promotor activ al dezvoltării profesionale a bibliotecarilor, contribuind la îmbunătățirea continuă a imaginii profesionale și sociale a acestora.

Referințe bibliografice

1. CORGHENCI, Ludmila. Necesitățile de formare profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci: rezultate ale studiului național (decembrie, 2025). *Magazin bibliologic*. 2026, nr. 1-2. În proces de editare.
2. CORGHENCI, Ludmila. Studiul necesităților de dezvoltare a competențelor profesionale ale personalului de specialitate din biblioteci: rezultate, analize, perspective. *Magazin bibliologic*. 2024, nr. 3-4, pp. 53-64. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/53-64_9.pdf [accesat 2026-02-06].

3. *Priorități profesionale pentru anul 2026*. Aprobate la Forumul Managerilor din Sistemul Național de Biblioteci, 26 noiembrie 2025. 6 p. Manuscris.
4. *Raport statistic centralizator privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci în anul 2024*. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/profesional/statistica/statistica-de-biblioteca> [accesat 2026-02-06].
5. *Raport statistic centralizator privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci în anul 2023*. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/profesional/statistica/statistica-de-biblioteca> [accesat 2026-02-06].
6. *Standard de calificare*. Bibliotecar de calificare medie. Nivelul 4 CNC. Aprobate prin decizia nr. 26 din 29 martie 2024 a Consiliului Național pentru Calificări. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/4_cnc_bibliotecar_calificare_medie.pdf [accesat 2026-02-06].
7. *Standard de calificare*. Calificarea Licențiat în Științe ale comunicării (Biblioteconomie, asistență informațională și arhivistică). Nivelul 6 CNC. Aprobate prin Decizia nr. 18 din 6 noiembrie 2023 a Consiliului Național pentru Calificări. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/6_cncbiblioteconomie_asistenta_informationala_si_arhivistica.pdf [accesat 2026-02-01].
8. ȚURCAN, Nelly. Alinierea competențelor și a standardelor de calificare în domeniul biblioteconomiei și științei informării la cerințele pieței muncii. Studiu de caz din Republica Moldova. *Magazin bibliologic*. 2024, nr. 3-4, pp. 35-52. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/35-52_1.pdf [accesat 2026-02-01].
9. VICOL, Nelu; Lilia POGOLȘA; Dumitru PATRAȘCU; Mariana ZUBENSCHI și Angela GROZA. *Paradigma de profesionalizare a cadrelor didactice în contextul provocărilor societale*. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Institutul de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic. Chișinău, 2022. 150 p. ISBN 978-9975-46-666-0. Disponibil: <https://dir.upsc.md/handle/123456789/4918/Paradigma-profesionalizarii-cadre-didactice.pdf#:~:text=de%20profesionalizarea%20cadrelor%20didactice.%20Perioada%20celor%20peste,c%C3%A2t%20C8%99i%20referitor%20la%20formarea%20cadrelor%20didactice> [accesat 2026-02-03].

FACILITAREA ACCESULUI ȘI OPTIMIZAREA SECURITĂȚII COLECȚIILOR DE BIBLIOTECĂ. DIGITALIZAREA COLECȚIILOR

DIGITALIZAREA COLECȚIILOR DE BIBLIOTECĂ: VIZIUNI STRATEGICE

Doina GAIDEU

Rezumat: *Articolul evidențiază digitalizarea patrimoniului cultural documentar ca o direcție strategică majoră pentru Republica Moldova, menită să asigure accesul universal la informație prin platforme digitale și standarde internaționale. Sunt subliniate parteneriatele Bibliotecii Naționale, care susțin dezvoltarea continuă a bibliotecii digitale, precum și rolul său de centru metodologic pentru bibliotecile publice din țară.*

Cuvinte-cheie: *digitalizare, standard, conservare, bibliotecă digitală, Europeană.*

Abstract: *This article emphasizes digitization of documentary cultural heritage as a major strategic direction for the Republic of Moldova, intended to ensure universal access to information through digital platforms and international standards., The National Library's collaborative partnerships, supporting the sustained growth of the digital library, are highlighted as well as NL role as a methodological center for public libraries in the country.*

Keywords: *digitization, standard, preservation, valorization, digital library, Europeană.*

Digitalizarea patrimoniului cultural și documentar reprezintă o prioritate strategică pentru Republica Moldova, având ca scop conservarea memoriei naționale și asigurarea accesului universal la cunoaștere. Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM), în calitatea sa de centru metodologic, coordonează acest proces la nivel național prin Centrul Național de Digitalizare [5].

Pilonii strategici ai procesului de digitalizare

Pentru a transforma biblioteca dintr-un depozit fizic într-un hub digital activ este necesar de a ține cont de trei piloni esențiali: selectivitate și prioritizare, standardizarea calității și accesibilitatea universală.

▪ *Selectivitate și prioritizare*

Prioritizarea colecțiilor supuse procesului de digitizare reprezintă o etapă esențială în strategia de conservare și valorificare a patrimoniului documentar. În acest context, un accent deosebit este pus pe cărțile vechi și rare, manuscrise și colecții speciale cu risc ridicat de degradare fizică. Aceste documente, realizate pe suporturi fragile și adesea unice, sunt expuse în timp deteriorării cauzate de factori precum uzura, condițiile de mediu sau manipularea frecventă. Digitizarea nu doar reduce necesitatea consultării documentelor originale, ci contribuie în mod direct la protejarea și prelungirea duratei de viață a acestora. Nu trebuie neglijată valoarea patrimonială și identitară a acestor colecții, care reflectă evoluția culturală, istorică și socială a comunității. În mod special, sunt vizate documentele ce țin de istoria și memoria locală, precum manuscrise, cărți vechi, fotografii, publicații de presă locală, hărți, documente administrative și personale. Aceste surse documentare oferă mărturii autentice despre viața economică, politică, culturală și socială a diferitelor perioade istorice și constituie o bază indispensabilă pentru cercetarea științifică. Prin digitizarea acestor materiale se facilitează accesul la informație pentru un public larg: cercetători, profesori, studenți, dar și pentru toți cetățenii interesați de cunoașterea și înțelegerea trecutului comun. Astfel, patrimoniul documentar devine mai vizibil, mai accesibil și mai ușor de integrat în procesele educaționale, academice și culturale, atât la nivel național, cât și internațional.

Un alt criteriu important în selecția documentelor pentru digitizare îl constituie *cererea utilizatorilor*. Aici ne referim la publicațiile periodice istorice și resursele educaționale care sunt solicitate frecvent pentru cercetare și studiu. Răspunsul la nevoile reale ale utilizatorilor contribuie la creșterea relevanței și

utilității colecțiilor digitale, asigurând o utilizare activă și constantă a acestora. Conchidem că procesul de selecție pentru digitizare se bazează pe un echilibru între criteriile de conservare, valoarea patrimonială și interesul publicului, având ca obiectiv principal protejarea memoriei documentare și facilitarea accesului deschis la resursele culturale de importanță majoră.

▪ *Standardizarea calității*

Utilizarea standardelor în digitizarea documentelor de bibliotecă este esențială pentru a asigura calitatea, interoperabilitatea și conservarea pe termen lung a patrimoniului digital. Aplicând standarde de imagistică (rezoluție, format), metadata (Dublin Core, METS), formate de fișiere (JPEG, TIFF, PDF) și protocoale pentru prezervare digitală, instituții precum Biblioteca Națională a Republicii Moldova se pot ghida în crearea de resurse digitale accesibile și durabile [4]. Standardele internaționale (METS, MODS, ALTO) pot fi utilizate pentru a asigura interoperabilitatea datelor cu platforme precum *Europeana* [3].

▪ *Accesibilitate universală*

Viziunea noastră strategică pune utilizatorul pe primul loc prin facilitarea accesului la colecțiile bibliotecii, fără a deteriora integritatea originalului, prin eliminarea barierelor geografice și sociale, cu respectarea drepturilor de autor [6].

Prezența colecțiilor Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova în platforma Europeana asigură o vizibilitate sporită a patrimoniului documentar național la nivel european și internațional, contribuind la extinderea considerabilă a acoperirii geografice. Prin intermediul acestei platforme, resursele digitale devin accesibile unui public larg, format din cercetători, cadre didactice, studenți și utilizatori din diverse spații culturale, depășind limitele teritoriale ale țării. Astfel, patrimoniul cultural scris al Republicii Moldova este integrat în circuitul cultural european, fiind valorificat, promovat și recunoscut ca parte a moștenirii culturale comune.

Implementarea tehnologiei OCR (*Recunoașterea optică a caracterelor*) permite realizarea căutării integrale în text (full-text search), transformând documentele digitizate din simple imagini în resurse de cercetare veritabile. Modulul *Biblioteca Digita-*

lă al softului TINREAD [1] oferă această funcționalitate pentru colecțiile digitizate, permițând identificarea rapidă a informației direct în text. Astfel, procesul de cercetare este facilitat, iar accesul la informația necesară devine mai eficient. Conținutul digitizat, publicat în Biblioteca Digitală, este organizat în *colecții digitale și domenii de interes*. Această structurare oferă o imagine clară și coerentă asupra conținutului disponibil în Biblioteca Digitală.

Orientări de nivel național și instituționale. Parteneriate

Având în vedere că digitalizarea patrimoniului documentar național reprezintă un angajament strategic al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, Centrul Național de Digitalizare realizează acest lucru, cu scopul conservării, valorificării și facilitării accesului la resursele ce reflectă identitatea și memoria colectivă a comunităților din întreaga țară. Totodată, BNRM își propune colaborarea cu instituții deținătoare de documente privind istoria și memoria locală.

Un alt angajament al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova este acordarea suportului educațional pentru bibliotecile publice din țară în ceea ce privește conservarea digitală a patrimoniului național documentar și accesul digital la colecțiile sale [5]. În acest sens, Centrul Național de Formare Profesională Continuă organizează instruirii/traininguri profesionale pentru sistemul național de biblioteci. Aceste activități reprezintă o resursă valoroasă pentru dezvoltarea profesională, contribuind la îmbunătățirea abilităților celor instruiți în gestionarea și promovarea resurselor informaționale.

Colaborarea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova cu Agenția Națională a Arhivelor contribuie la valorificarea, conservarea și promovarea patrimoniului documentar național. Prin schimbul de expertiză profesională, armonizarea practicilor de descriere și digitizare a documentelor, precum și realizarea unor proiecte comune, cele două instituții contribuie la protejarea memoriei istorice și culturale a țării. Această colaborare facilitează accesul cercetătorilor și al publicului larg la surse documentare autentice, sprijină cercetarea științifică și încurajează utilizarea eficientă a resurselor informaționale. Totodată, parte-

neriatul consolidează rolul instituțiilor de memorie în societate și susține integrarea patrimoniului documentar național în circuite informaționale moderne, inclusiv în mediul digital.

Menționăm, de asemenea, colaborarea BNRM cu instituțiile partenere în cadrul Programului Național „Memoria Moldovei”, care este un element esențial în procesul de identificare, conservare, valorificare și promovare a patrimoniului documentar național. Prin cooperarea cu biblioteci, arhive, muzee, instituții de cercetare și alte organizații de profil, BNRM contribuie la consolidarea unui efort comun orientat spre salvarea memoriei culturale și istorice a Republicii Moldova. Această colaborare facilitează schimbul de expertiză profesională, armonizarea practicilor de digitizare și descriere a documentelor, precum și integrarea resurselor informaționale într-un cadru unitar de acces. În același timp, parteneriatele dezvoltate în cadrul Programului „Memoria Moldovei” susțin crearea și îmbogățirea colecțiilor digitale, asigurând vizibilitatea și accesul publicului larg la documente de valoare patrimonială. Prin implicarea activă a instituțiilor partenere, Programul contribuie la promovarea identității culturale naționale, la educarea publicului și la sprijinirea cercetării științifice, reafirmând rolul Bibliotecii Naționale ca principal coordonator al proceselor de valorificare a patrimoniului documentar al Republicii Moldova.

Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” din Iași, în parteneriat cu Biblioteca Națională a Republicii Moldova, au demarat implementarea proiectului „BiblioTech” – un demers strategic de cooperare transfrontalieră realizat în cadrul Programului Interreg VI-A NEXT România–Republica Moldova 2021-2027 [2]. Proiectul este finanțat de Uniunea Europeană și răspunde nevoilor actuale de modernizare a accesului la educație și cultură, valorificând potențialul digitalizării și al inovației tehnologice în spațiul bibliotecilor publice și universitare. Obiectivul general al proiectului „BiblioTech” constă în îmbunătățirea accesului la resurse educaționale de calitate și în consolidarea rolului bibliotecilor ca actori esențiali ai educației moderne, ai

învățării pe tot parcursul vieții și ai incluziunii digitale. Prin utilizarea noilor tehnologii și prin dezvoltarea unor infrastructuri educaționale inovatoare, proiectul urmărește să creeze punți durabile între sistemul de învățământ, biblioteci și comunitate, în beneficiul elevilor, profesorilor și publicului larg din ambele țări.

În paralel cu dezvoltarea infrastructurii educaționale, proiectul „BiblioTech” acordă o importanță deosebită digitizării resurselor educaționale. Prin acest demers, va fi asigurat accesul liber și gratuit la peste 1.000.000 de pagini de carte din curricula școlară a României și a Republicii Moldova.

Prin implementarea proiectului „BiblioTech”, Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” din Iași și Biblioteca Națională a Republicii Moldova își reafirmă angajamentul față de cooperarea transfrontalieră și față de promovarea educației și culturii în era digitală, oferind comunităților din regiune instrumente moderne de acces la cunoaștere și oportunități reale de dezvoltare educațională și culturală durabilă.

Dezvoltarea modulului de Bibliotecă Digitală reprezintă un proces continuu, complex și indispensabil în activitatea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, având un rol esențial în conservarea, valorificarea și promovarea patrimoniului documentar național. În contextul transformării digitale accelerate și al cerințelor tot mai mari ale utilizatorilor pentru acces rapid și facil la informație, Biblioteca Digitală devine un instrument strategic prin care instituția își îndeplinește misiunea de a asigura accesul larg și echitabil la resursele culturale și științifice. Un element deosebit de important al acestui proces îl constituie digitizarea și promovarea colecțiilor în limba română, care servesc drept resursă primară și de referință pentru utilizatorii din țară, dar și pentru diaspora. Pentru cetățenii Republicii Moldova stabiliți peste hotare, aceste colecții reprezintă o legătură esențială cu identitatea națională, limba maternă, istoria și valorile culturale. Accesul online la cărți, periodice și alte tipuri de materiale digitizate contribuie la păstrarea și consolidarea identității culturale, oferind posibilitatea de a menține un contact permanent cu patrimoniul cultural scris al țării de origine. Totodată, dezvoltarea Bibliotecii Digitale

presupune nu doar creșterea cantitativă a conținutului digitizat, ci și o organizare eficientă și coerentă a acestuia. Crearea și structurarea domeniilor de interes reprezintă o componentă esențială în facilitarea procesului de cercetare și în optimizarea accesului la resursele informaționale. Gruparea documentelor pe *domenii de interes* și *colecții digitale* permite utilizatorilor să identifice mai ușor informația relevantă, să exploreze subiecte de interes și să realizeze cercetări aprofundate într-un mod sistematic și eficient. Prin intermediul domeniilor de interes/colecțiilor digitale, Biblioteca Digitală răspunde mai bine nevoilor diversificate ale diferitelor categorii de utilizatori: cercetători, cadre didactice, studenți, elevi, bibliotecari, dar și publicul larg. Această structurare tematică contribuie la crearea unei imagini clare și intuitive asupra conținutului disponibil, sporind vizibilitatea colecțiilor digitale, valoarea lor științifică și culturală.

Concluzii

Dezvoltarea continuă a modulului de Bibliotecă Digitală consolidează rolul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova ca instituție fundamentală în gestionarea patrimoniului documentar național. Prin digitizarea colecțiilor în limba română și organizarea acestora în domenii de interes/colecții digitale bine definite, biblioteca asigură nu doar conservarea pe termen lung a resurselor, ci și accesul eficient și modern la informație, contribuind astfel la promovarea culturii, educației și identității naționale în spațiul digital.

BNRM își propune, pentru perioada următoare, să extindă și să diversifice conținutul Bibliotecii Digitale printr-un amplu proces de digitizare a patrimoniului documentar național. Această inițiativă se înscrie în misiunea instituției de a conserva, valorifica și promova moștenirea culturală scrisă și vizuală a Republicii Moldova, adaptând-o la cerințele erei digitale și la nevoile actuale ale utilizatorilor.

Un obiectiv important al acestui demers îl constituie digitizarea unor publicații de referință, precum revista *Literatura și*

arta, care a avut un rol esențial în afirmarea identității culturale și literare naționale. Prin includerea acestei reviste în Biblioteca Digitală, se va asigura accesul liber și durabil la articole, eseuri, creații literare și materiale documentare de mare valoare istorică și culturală, atât pentru cercetători, cât și pentru publicul larg.

BNRM preconizează digitizarea și altor tipuri de materiale, precum cărți poștale, afișe, microfilme, ziare, care reflectă evoluția socială, culturală și istorică a Republicii Moldova. Aceste resurse oferă o perspectivă vizuală și documentară unică asupra trecutului și contribuie la completarea fondului informațional disponibil în format digital.

Digitizarea ziarelor și a microfilmelor va facilita accesul la surse primare de informare, indispensabile pentru studii istorice, sociologice și culturale, permițând cercetarea aprofundată a evenimentelor și fenomenelor din diferite perioade. În același timp, integrarea afișelor și a cărților poștale va îmbogăți patrimoniul digital cu materiale de interes pentru domeniul precum istoria artei, comunicarea vizuală și studiile culturale.

Extinderea Bibliotecii Digitale nu reprezintă doar un proces tehnic, ci și un act de responsabilitate culturală, menit să asigure conservarea pe termen lung a documentelor fragile și să prevină degradarea sau pierderea acestora. Prin intermediul tehnologiilor moderne, aceste materiale devin accesibile unui public mai larg, inclusiv diasporei, contribuind la consolidarea legăturii cu identitatea culturală națională.

Digitizarea diverselor tipuri de materiale documentare și integrarea lor în Biblioteca Digitală vor consolida rolul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova de centru principal de conservare și diseminare a patrimoniului cultural, sprijinind educația, cercetarea și promovarea valorilor naționale în spațiul digital.

Referințe bibliografice

1. BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. *Biblioteca Digitală*. Disponibil: <http://www.catalog.bnrm.md/opac/searchnew> [accesat 2026-01-23].

2. BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA / NATIONAL LIBRARY OF MOLDOVA. *Lansarea proiectului „Bibliothech” (ROMD00084) Iași, România / Chișinău, Republica Moldova: Comunicat de presă. Postare pe Facebook. 2025-10-22. Disponibil: <https://tinyurl.com/5btf3b4z> [accesat 2026-02-17].*
3. EUROPEANA. *Descoperiți patrimoniul cultural digital al Europei*. Pagina web. Disponibil: <https://www.europeana.eu/ro/> [accesat 2026-02-05].
4. INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS (IFLA). *Just released: two new IFLA Standards*. 2019-08-29. Disponibil: <https://www.ifla.org/news/just-released-two-new-ifla-standards/> [accesat 2026-01-16].
5. Lege cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2017, nr. 301-315, art. 529. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro [accesat 2026-02-02].
6. Lege privind dreptul de autor și drepturile conexe: nr. 139 din 02.07.2010, art. 23, alineatul 1. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2010, nr. 191-193, art. 630. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=4405&lang=ro [accesat 2026-01-20].

VALORIFICAREA COLECȚIILOR DIGITIZATE: DIRECȚII DE PERSPECTIVĂ PENTRU SISTEMUL NAȚIONAL DE BIBLIOTECI DIN REPUBLICA MOLDOVA

Victoria VASILICA

Rezumat: *Articolul analizează valorificarea colecțiilor digitizate din perspectiva transformării sistemului național de biblioteci din Republica Moldova într-un ecosistem digital coerent, interoperabil și orientat spre impact. Se argumentează că simpla digitizare nu generează automat acces, utilizare și relevanță socială, fiind necesară consolidarea întregului lanț de valoare: selecție strategică post-digitizare, standardizare a metadatelor, interoperabilitate europeană, clarificarea regimului juridic și dezvoltarea unor platforme funcționale centrate pe utilizator. Autorul subliniază importanța alinierii la standardele internaționale (OAI-PMH, IIF), a utilizării soluțiilor open source (precum DSpace, Omeka S, Greenstone) și a conectării la agregatori europeni (Europeana), pentru creșterea vizibilității patrimoniului național.*

Cuvinte-cheie: *valorificare digitală, colecții digitizate, interoperabilitate; metadata standardizate, prezervare digitală, drepturi de autor, ecosistem digital, open source, sistemul național de biblioteci, Republica Moldova, Europeana.*

Abstract: *This article examines the valorization of digitized collections through the lens of transforming the National Librarianship System of the Republic of Moldova into a coherent, interoperable and impact-driven digital ecosystem. They say that simple digitization does not automatically generate access, use and social relevance, and it is necessary to strengthen the entire value chain that includes strategic post-digitization selection, metadata standardization, European interoperability, clarification of the legal regime, development of functional user-centered platforms. The author emphasizes the importance of alignment with international standards (OAI-PMH, IIF), use of open source solutions (such as DSpace, Omeka S, Greenstone) and connection to European aggregators (Europeana), with the aim to increase visibility of national heritage.*

Keywords: *digital valorization, digitized collections, interoperability, standardized metadata, digital preservation, copyright, digital ecosystem, open source, National Librarianship System, Republic of Moldova, Europeana.*

Digitizarea colecțiilor documentare reprezintă o prioritate strategică pentru bibliotecile contemporane, însă simpla conversie a documentelor în format digital nu asigură automat accesibilitate, utilizare și impact social. În sistemul național de biblioteci (SNB), valorificarea colecțiilor digitizate trebuie abordată sistemic, prin proiectarea și operaționalizarea unui lanț de activități integrat, guvernat coerent și evaluat continuu, integrat tehnologic, standardizat, interoperabil și orientat către utilizator.

Sistemul național de biblioteci, în context de transformare digitală, este heterogen, fiind existente diferențe semnificative de dotări cu IT și nivel variabil de competențe digitale. Digitizarea a fost realizată adesea fragmentar, în baza unor proiecte instituționale cum ar fi Sistemul Primo (catalogul partajat al bibliotecilor universitare) sau Biblioteca Digitală Moldavica, fără integrare într-o arhitectură națională unificată. Lipsa interoperabilității, utilizarea neuniformă a standardelor de metadata și promovarea insuficientă limitează impactul social și cultural al colecțiilor digitale.

În perspectivă, primul nivel de dezvoltare conceptuală vizează trecerea de la proiecte fragmentare la un model de ecosistem digital. În Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 478, din 04.07.2012, privind aprobarea Programului național de informatizare a sferei culturii pentru anii 2012-2020, sunt prevăzute ca obiective prioritare atât digitalizarea integrală a activităților bibliotecilor, cât și digitizarea patrimoniului cultural național. Documentul subliniază, de asemenea, că programul de digitalizare a bibliotecilor recunoaște rolul strategic al acestora ca puncte esențiale de acces la informație, ca instrumente de susținere a dezvoltării educaționale și, concomitent, ca platforme de acces la servicii publice. Faptul că legislația recunoaște explicit importanța constituirii colecțiilor digitale reprezintă un avantaj

strategic major. Acest cadru permite structurarea unui sistem interoperabil între biblioteci și instituțiile deținătoare de patrimoniu cultural material, evitând dublarea investițiilor și asigurând coerență în standarde, metadate și politici de acces. Abordarea transformării digitale a bibliotecilor ca un ecosistem presupune stabilirea unor politici unitare privind selecția, digitizarea, descrierea, drepturile de autor și prezervarea, asumate prin mecanisme de coordonare interinstituționale la nivel național.

În etapa actuală, în care digitizarea edițiilor de patrimoniu a fost realizată la scară relevantă, selecția ca etapă incipientă în procesul de digitalizare nu mai vizează identificarea documentelor pentru scanare, ci stabilirea priorităților de valorificare. Accentul se deplasează de la dimensiunea tehnică a procesului la logica impactului public, academic și cultural. Riscul major nu mai este degradarea fizică a documentelor, ci utilizarea scăzută a resurselor digitale deja create. În acest context, selecția devine un instrument de management strategic al conținutului, orientat spre utilizare, vizibilitate și integrare în circuite educaționale și științifice.

Reprioritizarea după digitizare presupune trecerea de la paradigma conservării la cea a utilizării strategice a resurselor. Astfel, se recomandă o politică instituțională de digitizare, care identifică mai întâi colecțiile cu cel mai mare potențial de reutilizare pentru a le integra în programe educaționale și proiecte de cercetare. La nivel local, în ceea ce privește digitizarea, prioritate ar avea monografiile de istorie locală care acoperă aspecte geografice, demografice, culturale, sociale și economice specifice anumitor regiuni, la fel și periodice locale. Criteriile clasice (valoare patrimonială, raritate, stare fizică) trebuie completate cu altele, cum ar fi: interes academic, utilizare în curriculum, relevanță pentru identitatea culturală națională și potențial de reutilizare creativă. În primul rând, pot fi promovate colecțiile aflate în domeniul public, facilitând reutilizarea în cercetare și în industriile creative.

În Republica Moldova au fost deja digitizate periodice istorice, fonduri locale, manuscrise, ediții rare, acestea constituind nucleul unor ecosisteme tematice digitale [1]. Presa poate utiliza colecțiile digitale în cercetările de istorie socială și culturală,

colecțiile locale pot alimenta proiecte de identitate comunitară, iar edițiile vechi pot fi integrate în demersuri interdisciplinare de filologie digitală sau analiză textuală. Impactul crește atunci când aceste colecții nu sunt prezentate izolat, ci agregate coerent, cu metadate standardizate și interoperabilitate cu platforme naționale, generând valoare adăugată la nivel sistemic.

Metadatele constituie infrastructura esențială a procesului de valorificare a colecțiilor digitizate. În absența unei descrieri standardizate și interoperabile, resursele digitale rămân dificil de identificat, indexat și reutilizat, atât la nivel național, cât și internațional. Aplicarea schemelor consacrate de metadate, precum UNIMARC, împreună cu implementarea protocoalelor de interoperabilitate, cum este Open Archives Initiative – Protocol for Metadata Harvesting (Protocolul pentru Recoltarea Metadatelor) creează premisele integrării colecțiilor în agregatori și platforme europene.

În perspectiva conectării la ecosistemul cultural digital european, alinierea la modelul tehnic promovat de Europeana, este necesar de prevăzut armonizarea câmpurilor descriptive, utilizarea vocabularelor controlate și precizarea clară a statutului juridic al obiectelor digitale. Acest demers nu are doar o dimensiune tehnologică, ci și una strategică: pentru Republica Moldova, interoperabilitatea reprezintă un instrument de creștere a vizibilității patrimoniului național, de consolidare a prezenței în spațiul cultural european și de afirmare a diplomației culturale prin intermediul resurselor digitale.

*Tabelul nr. 1. Modele europene de biblioteci digitale
(Elaborat de autor)*

Țară	Denumirea bibliotecii digitale	Rezultate/ieșiri raportate public	Link
Franța	Gallica	Acces liber și gratuit la milioane de documente digitizate, cu accent pe diversitate de suporturi și parteneriate	https://gallica.bnf.fr/accueil/fr/html/accueil-fr
Polonia	Polona	Acces larg la colecții digitale; exemplifică politici de reutilizare (inclusiv comercială) acolo unde este posibil	https://polona.pl/
Finlanda	Finna	Agregare multi-instituțională (biblioteci–muzee–arhive) „sub un acoperiș” și posibilitatea de vizualizare	https://digi.kansalliskirjasto.fi/etusivu?set_language=en
Țările de Jos	Delpher	Portal național cu colecții de ziare/reviste/cărți digitizate și căutare unificată	https://www.delpher.nl/
UE	EURO-PEANA	Europeana sprijină sectorul patrimoniului cultural în transformarea sa digitală, inclusiv 3D, cooperare transfrontalieră	https://www.europeana.eu/ro

Perspectiva valorificării colecțiilor digitale în raport cu drepturile de autor se conturează ca un proces gradual, fundamentat pe utilizarea strategică a cadrului normativ existent. Regimul actual al excepțiilor pentru biblioteci oferă deja premisele legale pentru digitizare, conservare și acces necomercial [2]. În acest context, se profilează o etapă de consolidare și pregătire sistemică, în care accentul se deplasează de la simpla digitizare către clarificarea și gestionarea statutului juridic al documentelor. Valorificarea devine astfel dependentă nu doar de parcul tehnologic, ci și de maturitatea instituțională în administrarea drepturilor: proceduri de căutare, diligență, evidențe interne privind regimul juridic al operelor, modele de licențiere și mecanisme de raportare coerente.

Din perspectiva valorificării colecțiilor digitale, platformele nu reprezintă doar un instrument tehnic de acces, ci și infrastructura strategică prin care patrimoniul digitizat este transformat în resursă activă de cunoaștere, învățare și inovare. O platformă digitală eficientă trebuie concepută pornind de la comportamentul informațional al utilizatorilor: interfață intuitivă, navigare semantică, opțiuni multilingve, adaptabilitate la dispozitive mobile și funcționalități avansate de căutare (filtrare, căutare full-text, interoperabilitate prin standarde deschise).

*Tabelul nr. 2. Tabel comparativ al opțiunilor de platformă
(în funcție de priorități)*

(Elaborat de autor)

Prioritate instituțională	Omeka S	DSpace	Greenstone
Scopul principal al platformei	Publicarea de expoziții și colecții digitale tematice	Depozit instituțional pentru stocare și acces durabil	Bibliotecă digitală pentru organizarea și distribuirea colecțiilor

Prezentare vizuală atractivă (expoziții online)	Foarte potrivit – orientat spre storytelling și patrimoniu	Limitat – interfață funcțională, mai puțin orientată vizual	Mediu – interfață simplă, personalizare limitată
Arhivare pe termen lung (prezervare digitală)	Limitată – necesită sistem separat pentru fișierele master	Foarte potrivit – stabil și utilizat pentru conservare digitală	Potrivit pentru stocare, dar nu este un sistem complet
Depozit instituțional (teze, articole, rapoarte)	Parțial potrivit	Ideal – special conceput pentru acest scop	Potrivit pentru colecții documentare organizate
Complexitate de implementare	Redusă–medie	Medie	Redusă–medie
Necesitate de personal tehnic specializat	Nivel redus–mediu	Nivel mediu	Nivel redus–mediu
Flexibilitate și personalizare	Medie	Medie	Limitată comparativ cu celelalte
Cost licență	Gratuit (open source)	Gratuit (open source)	Gratuit (open source)
Arhivare pe termen lung (prezervare digitală)	Limitată – necesită sistem separat pentru fișierele master	Foarte potrivit – stabil și utilizat pentru conservare digitală	Potrivit pentru stocare, dar nu este un sistem complet

Valoarea adăugată apare în momentul în care conținutul digitalizat devine reutilizabil. Integrarea API-urilor (Application Programming Interface/Interfață de programare a aplicațiilor) și a protocoalelor de interoperabilitate (OAI-PMH, IIIF) permite conectarea colecțiilor la platforme educaționale, manuale digi-

tale, baze de date academice și proiecte din domeniul științelor umaniste digitale. Astfel, colecțiile nu mai sunt doar consultate, ci și analizate computațional, corelate interdisciplinar și integrate în ecosisteme de cercetare. Într-un interviu din cadrul emisiunii „Obiectiv comun”, expertul în digitalizare Victor Guzun a subliniat că un manual digital nu este un manual în format PDF. De aceea, valorificarea nu înseamnă doar acces, ci și circulație, utilizare și integrare în practici sociale, culturale și educaționale. Pentru bibliotecile din țară, provocarea nu mai este „să scanăm”, dar „să activăm conținutul” [3].

Depășirea arhivării pasive presupune integrarea sistematică a resurselor digitizate în curricula universitară prin servicii de furnizare electronică, în proiecte de cercetare aplicată și în inițiative interdisciplinare (istorie digitală, cartografie culturală, studii literare asistate digital). În același timp, valorificarea trebuie extinsă către sectorul cultural și turistic prin dezvoltarea de expoziții virtuale tematice, trasee culturale digitale, aplicații interactive și produse editoriale digitale care utilizează patrimoniul digitalizat. Prin această abordare, colecțiile digitale devin infrastructură educațională, suport pentru cercetare avansată și instrument de promovare culturală, contribuind direct la creșterea impactului social și academic al sistemului național de biblioteci.

Prezervarea colecțiilor digitale nu reprezintă o etapă tehnică izolată, ci infrastructura strategică care face posibilă exploatarea pe termen lung a conținutului digital. Fără un cadru de conservare digitală, investițiile în digitizare și în dezvoltarea platformelor de acces riscă să genereze doar vizibilitate temporară, nu capital cultural durabil. Valorificarea reală presupune asigurarea integrității, autenticității și accesibilității resurselor digitale pe termen lung. Aceasta implică politici instituționale sau naționale clare cu privire la backupul periodic, replicarea geografică a datelor, verificarea integrității, precum și migrarea controlată a formatelor pentru a preveni depășirea tehnologică. În absența acestor măsuri, obiectele digitale devin vulnerabile nu doar la pierdere fizică, ci și la degradare logică sau incompatibilitate de software.

În plan operațional, utilizarea sistemelor open source dedicate – precum DSpace – permite instituțiilor să construiască arhive digitale sustenabile, compatibile cu standardele internaționale. Prin urmare, prezervarea digitală nu este doar o obligație patrimonială, dar și o condiție de credibilitate și interoperabilitate. Doar colecțiile prezervate sistematic pot fi integrate în agregatori internaționali, reutilizate în cercetare digitală, incluse în proiecte europene sau valorificate în contexte educaționale și creative.

În logica lanțului de valoare, valorificarea nu se încheie odată cu publicarea online a resurselor. Faza decisivă este măsurarea impactului și utilizarea datelor pentru ajustarea strategică a politicilor instituționale sau naționale. Indicatorii tradiționali – numărul de fișiere digitizate sau volumul de pagini procesate – reflectă efortul tehnic, dar nu măsoară relevanța [4]. Din perspectiva valorificării, este necesară extinderea cadrului de evaluare către indicatori calitativi și de utilizare: integrarea resurselor în platforme software, citări, utilizare în programe educaționale, trafic și comportament al utilizatorilor pe platforme digitale, reutilizări creative (expoziții virtuale, produse editoriale, aplicații multimedia), parteneriate internaționale și participări în proiecte colaborative.

Aceste date transformă valorificarea colecțiilor digitale într-un proces dinamic, bazat pe evidențe. Analiza periodică a indicatorilor permite reprioritizarea colecțiilor promovate, ajustarea strategiilor de comunicare și identificarea segmentelor de public insuficient deservite. Astfel, evaluarea impactului devine un instrument de guvernanță culturală și de management strategic al patrimoniului digital.

Republica Moldova dispune de un cadru normativ favorabil dezvoltării bibliotecilor digitale și de infrastructuri inițiale care pot fi consolidate într-un sistem coerent și interoperabil la nivel european. Din perspectiva valorificării, prioritatea nu este multiplicarea proiectelor de digitizare, ci consolidarea întregului lanț de valoare: selecție strategică, metadata standardizate, regim juridic clar, prezervare sustenabilă, platforme funcționale, promovare activă și evaluare bazată pe date.

Valorificarea colecțiilor digitale trebuie să fie corelată cu instrumente europene de finanțare și cooperare, astfel încât patrimoniul digital național să devină nu doar accesibil, dar și competitiv și vizibil în spațiul european al cunoașterii.

Referințe bibliografice

1. BORȘ, Veronica. Crearea, dezvoltarea și valorificarea conținutului digital în Biblioteca Națională a Republicii Moldova. *Magazin bibliologic*. 2024, nr. 3-4, pp. 12-16. ISSN 1857-1476. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14935401> [accesat 2026-02-24].
2. Lege privind dreptul de autor și drepturile conexe: nr. 230 din 28 iulie 2022. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2022, nr. 278-282, art. 578. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=149374&lang=ro# [accesat 2026-22-02].
3. Obiectiv comun [@obiectivcomuntvrmoldova]. *Un manual digital nu e un manual PDF*. Reels pe Facebook. Disponibil: <https://www.facebook.com/reel/1820805291940662> [accesat 2026-22-02].
4. *Strategia Națională pentru Cultură și Patrimoniu pentru anii 2025-2035*. Disponibil: <https://gov.md/sites/default/files/media/documents/sedinte-de-guvern/2025-09/NU-650-MC-2025.pdf> [accesat 2026-25-08].

SUSTENABILITATEA COLECȚIEI PRIVIND MEMORIA ȘI ISTORIA LOCALĂ/INSTITUȚIONALĂ

Ecaterina DMITRIC

Rezumat: *Articolul accentuează rolul bibliotecii în formarea și consolidarea culturii memoriei locale și instituționale în contextul societății informației și cunoașterii. Biblioteca este prezentată ca garant al autenticității, veridicității și transducerii responsabile a patrimoniului cultural, fiind o instituție de bază în colectarea, conservarea și valorificarea memoriei comunitare. Alături de muzee și arhive, aceasta îndeplinește o funcție patrimonială esențială, contribuind la păstrarea și promovarea moștenirii culturale pentru generațiile prezente și viitoare prin care memoria culturală urmărește semnificația și identitatea unei comunități. Responsabilitatea bibliotecilor în dezvoltarea unei culturi a memoriei durabile, critice și incluzive se manifestă prin multiple dimensiuni: crearea de colecții documentare reprezentative pentru diversitatea culturală locală, facilitarea accesului public la informație și la resurse educaționale, organizarea de programe și evenimente care stimulează reflecția asupra trecutului și dialogul intergenerațional.*

Cuvinte-cheie: *memorie locală și instituțională, cultura memoriei, colecția „Memoria și istoria locală”.*

Abstract: *This article substantiates the role of the library in formation and consolidation of local and institutional memory culture in a context of information and knowledge society. Library is presented as a guarantor of authenticity, veracity and responsible transmission of cultural heritage, being a basic institution in collection, conservation and valorization of community's memory. Along with museums and archives, it fulfills an essential patrimonial function, contributing to preservation and promotion of cultural heritage for present and future generations through which cultural memory preserves the significance and identity of a community. Responsibility of libraries in development of a sustainable, critical and inclusive memory culture is manifested through multiple dimensions: creation of documentary collections representative of local cultural diversity, facilitating public access to information and educatio-*

nal resources, organization of programs and events that foster reflection on the past and encourage intergenerational dialogue.

Keywords: *local and institutional memory, memory culture, „Memory and local history” collection.*

În condițiile societății informației și a societății cunoașterii, bibliotecii îi revine responsabilitatea să se afirme ca garant al autenticității, al veridicității și al transmiterii responsabile a memoriei culturale locale. Cultura memoriei locale nu poate fi concepută în absența bibliotecii, deoarece reprezintă instituția care colectează, conservă și transmite povestea comunității din generație în generație, în conformitate cu una din funcțiile de bază privind valorificarea patrimoniului cultural și sprijinirea pluralității culturilor [8]. O clarificare în acest sens o găsim în lucrările de specialitate unde se subliniază faptul că „bibliotecile, alături de muzee și arhive, sunt instituțiile publice cu rol patrimonial, având menirea de a colecta, prelucra, conserva și valorifica moștenirea culturală, științifică a unei națiuni, comunități și de a o face cunoscută la nivel local, național, internațional, precum și generațiilor viitoare” [11]. Din această perspectivă, biblioteca nu este doar un depozitar pasiv al documentelor, ci și un actor cultural, implicat în procesele de selecție, interpretare și mediere a patrimoniului.

Cultura memoriei locale derivă din cultura memoriei care reprezintă ansamblul practicilor sociale, instituționale și simbolice prin care o comunitate își conservă, transmite și reinterpretează patrimoniul cultural și intelectual. Dr. J. Assmann subliniază că memoria culturală nu urmărește fidelitatea factuală, ci semnificația și identitatea. Ea este orientată spre sens, nu spre obiectivitate istoriografică [1]. În această ordine de idei, memoria locală apare ca o formă particularizată a memoriei culturale a unui spațiu concret sau o comunitate determinată. Ea se constituie prin selecție, valorificând evenimente, personaje, locuri și practici care capătă relevanță simbolică pentru comunitatea respectivă. Nu toate faptele trecutului sunt păstrate, ci doar acelea care pot fi integrate într-o poveste identitară despre „cine

suntem” și „ce valori ne definesc”. Din această perspectivă, trecutul devine resursă identitară, utilizată pentru legitimarea prezentului și pentru perspectivele viitorului. Memoria nu reproduce istoria ca succesiune exhaustivă de fapte, ci o reconfigurează narativ, transformând experiențe colective în simboluri, mituri fondatoare sau exemple morale. Prin această funcție, biblioteca devine facilitatoarea culturii memoriei locale care contribuie la menținerea unui sentiment de apartenență colectivă, oferind comunității un spațiu de conservare, interpretare și reactivare a trecutului. Astfel, biblioteca reprezintă un actor cultural activ, care mediază relația dintre generații și stabilește conexiuni simbolice între memoria individuală și cea colectivă. Valorificarea colecțiilor speciale în vederea constituirii și conservării memoriei locale (publicații locale, arhive, mărturii orale, fotografii, periodice etc.) permite bibliotecii să organizeze, să contextualizeze și să legitimeze narațiunile privind istoria și identitatea comunității. În același timp, prin activitățile organizate precum expoziții tematice, lansări de carte, ateliere educaționale sau proiecte de istorie orală, ea creează context de dialog și reflecție asupra trecutului. Astfel, biblioteca facilitează accesul la resurse, dar și participarea comunității la procesul de construire a sensului, consolidând coeziunea socială și conștiința propriei identități.

Potrivit recomandărilor UNESCO privind conservarea patrimoniului documentar, inclusiv în formă digitală, și accesul la acesta, un document reprezintă un obiect care integrează un conținut informațional, fie în formă analogică, fie digitală, împreună cu suportul material sau tehnologic pe care acesta este înregistrat [8]. Conținutul informativ poate include semne sau coduri (precum textul), imagini statice ori dinamice și sunete, care pot fi expuse copierii sau migrării pe alte suporturi. De asemenea, conform acestor recomandări, patrimoniul documentar cuprinde documente individuale sau colecții de documente care dețin o valoare semnificativă și durabilă pentru o comunitate, o cultură, un stat ori pentru umanitate în ansamblu, a căror deteriorare sau pierdere ar constitui o diminuare prejudiciabilă a memoriei colective. Acesta trebuie să fie permanent accesibil și

susceptibil de reutilizare, fără restricții nejustificate, în beneficiul comunității. Prin natura sa, patrimoniul documentar oferă instrumente necesare pentru înțelegerea istoriei sociale, politice și colective, precum și a dimensiunilor individuale a experienței umane. Totodată, el poate contribui la promovarea bunei guvernări și la susținerea dezvoltării durabile. Pentru fiecare stat, patrimoniul documentar reprezintă expresia memoriei, contribuind, în mod esențial, la definirea identității colective.

Din perspectivă biblioteconomică, cultura memoriei locale reprezintă un ansamblu de practici profesionale: dezvoltarea colecțiilor, conservarea patrimoniului, digitizarea, asigurarea accesului deschis și garantarea autenticității documentelor. Bibliotecile contemporane trebuie să fie păstrătoare ale unei memorii comunitare și un partener de încredere al autorităților și instituțiilor comunitare în demersul lor de a realiza proiecte și activități [10].

Conform liniilor directoare IFLA, bibliotecile publice trebuie să fie agenți activi în comunitate pentru achiziționarea, prezervarea și promovarea culturii memoriei locale în toată diversitatea sa [6]. Colecțiile de istorie locală, arhivele comunitare, expozițiile tematice și programele culturale contribuie la reflectarea identității colective și la consolidarea coeziunii sociale. Astfel, biblioteca publică are un rol determinant în conservarea memoriei comunitare prin:

- constituirea colecțiilor de istorie locală;
- arhivarea publicațiilor locale;
- colectarea mărturiilor orale;
- organizarea de expoziții tematice și evenimente culturale;
- digitizarea patrimoniului local.

Digitizarea patrimoniului reprezintă una dintre cele mai importante transformări contemporane în domeniul biblioteconomic. În contextul transformărilor digitale, rolul său patrimonial capătă noi valențe, presupunând integrarea tehnologiilor informaționale pentru asigurarea accesului deschis, a vizibilității și a prezervării pe termen lung a resurselor documentare. Astfel, biblioteca devine un spațiu al continuității culturale, în care trecutul este reinterpretat și valorificat în dialog cu prezentul, în

beneficiul comunității și al generațiilor viitoare.

Reproducerea digitală ridică probleme ale autenticității documentului. Ghidul de digitizare al Bibliotecii Naționale a României subliniază importanța metadatelor tehnice și administrative pentru validarea obiectului digital și confirmarea faptului că acesta nu a fost alterat [5]. Autenticitatea devine astfel o responsabilitate profesională, asigurată prin standarde tehnice și proceduri riguroase. Din perspectivă filosofică, autenticitatea presupune fidelitate față de sursa originală și integritate ontologică a documentului. În biblioteconomie, această dimensiune se manifestă prin conservarea integrității fizice și digitale a resurselor informaționale, în special în cadrul unor experiențe biblioteconomice orientate spre valorificarea și protejarea memoriei locale. În acest sens, un exemplu relevant îl constituie Biblioteca Națională Digitală (BND) „Moldavica”, gestionată de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, care oferă acces integrat la moștenirea culturală scrisă, inclusiv cărți, manuscrise, cărți vechi și rare, periodice naționale vechi, colecția de cărți poștale, colecția de hărți, colecția de ex-libris, muzică tipărită veche, Tiraspol – Balta etc. BND „Moldavica” este conectată la Biblioteca Europeană (TEL) – un program, derulat la nivelul Uniunii Europene [4]. În așa mod, Biblioteca Națională asigură atât conservarea fizică a patrimoniului, cât și accesibilitatea acestuia în format digital, contribuind la democratizarea memoriei culturale.

Una dintre experiențele relevante ale bibliotecilor publice din Republica Moldova este cea a Bibliotecii Municipale „Mihail Sadoveanu” din Soroca, care promovează și facilitează accesul la colecțiile de memorie locală prin valorificarea și partajarea documentelor în cadrul compartimentului online „Istorie și memorie locală” de pe site-ul instituției [3]. Prin accesul la arhive, fotografii, documente și mărturii locale, biblioteca sprijină cercetarea istorică, educația nonformală și implicarea civică, consolidând sentimentul de apartenență colectivă și promovând conștientizarea patrimoniului cultural al localității.

Bibliotecile universitare contribuie la cultura memoriei prin conservarea producției științifice și academice. Un exemplu re-

levant în acest sens ține de elaborarea și asigurarea accesului la repozitoriile instituționale care constituie memoria intelectuală a universității. Prin intermediul repozitoriilor instituționale și politicilor de acces deschis, bibliotecile universitare susțin circulația ideilor și asigură continuitatea și autenticitatea cercetării științifice.

Compartimentul de pe site-ul Bibliotecii Județene „Octavian Goga” din Cluj, România, intitulat „Colecții speciale, memorie și cunoaștere locală” oferă acces la carte veche românească și străină, carte rară și manuscrise, periodice vechi, fotografii și alte documente noncarte, păstrătoare a istoriei clujene [2]. Este un exemplu de valorificare sistematică a patrimoniului local, reunind informații istorice și bibliografice relevante pentru comunitate. Aceste inițiative evidențiază funcția bibliotecii publice de mediator între trecut și prezent.

În epoca digitală, responsabilitățile bibliotecilor în raport cu cultura memoriei se diversifică și se intensifică, ceea ce impune garantarea accesului echitabil, asigurarea autenticității surselor, combaterea dezinformării și dezvoltarea unor parteneriate locale/naționale.

În contextul culturii memoriei, accesul echitabil înseamnă posibilitatea tuturor cetățenilor de a consulta surse autentice, ediții originale, documente de arhivă, colecții patrimoniale și colecții digitale. Importanța metadatelor de preservare pentru validarea obiectului digital și confirmarea integrității acestuia reprezintă o garanție a autenticității și evită riscul informației distorsionate.

Valorificarea memoriei locale presupune contextualizare istorică, interpretare critică și integrarea documentelor în discursul cultural contemporan. Biblioteca funcționează astfel ca intermediar între trecut și prezent, între tradiție și modernitate. Circulația rapidă a informațiilor digitale facilitează răspândirea narativelor false sau distorsionate. Biblioteca are responsabilitatea de a dezvolta competențe de cultura informației care includ:

- capacitatea de evaluare critică a surselor;
- identificarea informațiilor verificate;
- înțelegerea contextului istoric și cultural al documentelor;
- recunoașterea manipulării și propagandei.

Educația în domeniul informației devine o componentă esențială a culturii memoriei, deoarece memoria colectivă poate fi alterată prin reinterpretări ideologice sau selective. În acest sens, bibliotecile publice și universitare oferă acces la documente însoțite de metadate, explicații și referințe care clarifică proveniența și relevanța lor. Astfel, biblioteca nu doar conservă memoria, ci și o protejează de distorsiuni, contribuind la consolidarea unei culturi a responsabilității informaționale.

Concluzii

Responsabilitățile bibliotecilor în formarea și dezvoltarea culturii memoriei locale sunt multiple și complexe în contextul actual. Acestea includ asigurarea accesului echitabil la surse autentice, documentarea colecției de memorie locală, dezvoltarea parteneriatelor instituționale. În contextul unei societăți de suprasaturație informațională și vulnerabilitate la manipulare, biblioteca devine garant al autenticității și al integrității culturale. Astfel, cultura memoriei locale, dincolo de dimensiunea sa patrimonială, îndeplinește o funcție civică și educațională, contribuind la formarea conștiinței identitare, la consolidarea responsabilității comunitare și la transmiterea valorilor generațiilor viitoare.

Biblioteca ocupă un loc central în cultura memoriei, indiferent de specificul colecțiilor sale. Bibliotecile publice asigură conservarea memoriei comunitare; bibliotecile naționale gestionează memoria patrimonială a statului; bibliotecile universitare păstrează memoria academică și științifică.

Prin proiectele privind dezvoltarea patrimoniului cultural sau proiectele de digitizare și valorizare a colecțiilor, bibliotecile din Republica Moldova demonstrează capacitatea instituțională de adaptare la provocările contemporane.

În epoca digitală, „bibliotecile sunt recunoscute ca fiind competente în conservarea și arhivarea patrimoniului documentar, devenind astfel păstrătoare ale memoriei culturale locale, regionale și naționale”[9]. Cultura memoriei locale reprezintă o prioritate fundamentală în organizarea colecțiilor de bibliotecă și oferirea accesului în contextul actual digitalizat. Astfel, bibliotecile asigură continuitatea memoriei colective, facilitând cerce-

tarea științifică și promovarea identității culturale. Din această perspectivă, cultura memoriei locale capătă o dimensiune dinamică, care consolidează rolul de gardieni ai memoriei, adaptându-se noilor realități tehnologice fără a-și pierde misiunea de a conserva, organiza și transmite cunoașterea generațiilor viitoare.

Referințe bibliografice

1. ASSMANN, Jan. *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*. Cambridge University Press, 2011, 320 p. ISBN 978-0-521-76381-3 (hbk.), ISBN 978-0-521-18802-9 (pbk.). Disponibil: https://www.academia.edu/38303747/Assmann_Jan_Cultural_Memory_and_Early_Civilization [accesat 2026-02-14].
2. BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „OCTAVIAN GOGA” CLUJ. *Colecții speciale, memorie și cunoaștere locală*. Disponibil: https://new.bjc.ro/?page_id=2477 [accesat 2026-02-14].
3. BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „MIHAIL SADOVEANU” SOROCA. *Istorie și memorie locală*. Disponibil: <https://bp-soroca.md/index.php/istorie-si-memorie-locala/> [accesat 2026-02-14].
4. BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. *Moldavica: Biblioteca Națională Digitală*. Pagina web. Disponibil: <http://www.moldavica.bnm.md/> [accesat 2026-02-14].
5. *Ghid de digitizare – pilonul tematic „biblioteci” – versiunea 01 / 30.10.2009*. Disponibil: https://oldsite.bibnat.ro/dyn-doc/Ghid%20de%20digitizare_Pilonul%20tematic_Biblioteci_versiunea01_25_11_2009.pdf [accesat 2026-02-12].
6. *IFLA Public Library Service Guidelines. 2nd, completely revised edition*. Disponibil: <https://repository.ifla.org/rest/api/core/bitstreams/38972f05-5a77-46ce-a67f-aaa7c7e3eb42/content> [accesat 2026-02-12].
7. *IFLA/UNESCO Manifesto for Digital Libraries*. Disponibil: <https://www.ifla.org/files/assets/digital-libraries/documents/ifla-unesco-digital-libraries-manifesto.pdf> [accesat 2026-02-12].
8. Lege cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2017, nr. 301-315. Disponibil: <https://>

- www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro [accesat 2026-02-12].
9. *Manifestul Bibliotecii Publice IFLA UNESCO 2022*. Disponibil: <https://www.bnrm.md/wp-content/uploads/2014/06/IFLA-UNESCO-Public-Library-Manifesto-2022.pdf> [accesat 2026-02-12].
 10. TÎRZIMAN, Elena. Contemporary library and its role in the community. *Revista Română de Biblioteconomie și Știința Informării*. 2018, vol. 14, pp. 55-63. ISSN 1841-1940. Disponibil: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=699461> [accesat 2026-02-17].
 11. TÎRZIMAN, Elena. Semnalarea și valorificarea patrimoniul documentar din bibliotecile românești prin activități editoriale. *Biblioteca. Revistă de bibliologie și știința informării*. 2025, nr. 2, pp. 3-7. ISSN 2668-618X, ISSN-L 1220-3386. Disponibil: https://bibnat.ro/wp-content/uploads/2025/10/Revista-Biblioteca-1_2025_site.pdf [accesat 2026-02-14].
 12. UNESCO. *Recommendation concerning the preservation of, and access to, documentary heritage including in digital form*. (17 November 2015). Disponibil <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/recommendation-concerning-preservation-and-access-documentary-heritage-including-digital-form?hub=1081> [accesat 2026-02-12].
 13. WELBURN, William; Veronda PITCHFORD; Camila ALIRE; Malore BROWN; Karen E. DOWNING et al. *Memory, authenticity and cultural identity: the role of library programs, services and collections in creating community*. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/237431413_Memory_Authenticity_and_Cultural_Identity_The_Role_of_Library_Programs_Services_and_Collections_in_Creating_Community [accesat 2026-02-17].

COLECȚIILE SPECIALE – VALORI INESTIMABILE ALE BIBLIOTECII ȘI COMUNITĂȚII

Lidia GONTEA

Rezumat: *Articolul abordează reglementările standardului SM ISO 2789:2024 „Informare și Documentare. Statistici internaționale de bibliotecă” privind colecțiile speciale de bibliotecă, oferind definiții actualizate și o structură clară de organizare a acestora. Este menționat rolul esențial al bibliotecilor publice, conform principiilor directoare IFLA, de agent al promovării culturii locale în toată diversitatea ei prin constituirea și conservarea colecțiilor de memorie și istorie locală.*

Cuvinte-cheie: *colecții speciale, colecția „Memorie și istorie locală”, valorificarea patrimoniului documentar.*

Abstract: *This article addresses the current regulations on special library collections, through the lens of the SM ISO 2789:2024 standard „Information and Documentation. International library statistics”, providing updated definitions and clear structure for their organization. The essential role of public libraries is mentioned according to IFLA guiding principles, acting as a promoter of the multifaceted heritage of local culture, by establishing and preserving local memory and history collections.*

Keywords: *special collections, „Memory and local history” collection, documentary heritage valorization.*

Bibliotecile publice au responsabilitatea de a oferi acces liber, egal și nediscriminatoriu la informație, cultură, educație și participare socială tuturor membrilor comunității, asigurând servicii și colecții care reflectă diversitatea culturală, lingvistică și socială.

Termenii „colecție de bibliotecă” și „resurse informaționale” sunt instituționalizați prin prevederile Legii cu privire la bibliotecă (nr. 160 din 20.07.2017) [2]. Astfel, colecțiile bibliotecii reprezintă „totalitatea documentelor de bibliotecă accesibile local sau de la distanță și puse la dispoziția utilizatorilor”, iar resursele informaționale – „totalitatea colecțiilor de bibliotecă, a bazelor de date și a resurselor din internet accesibile utilizatorilor biblio-

teci”. Legea cu privire la biblioteci stipulează principiile de bază ale dezvoltării colecțiilor de bibliotecă: Colecțiile de bibliotecă se constituie în corespundere cu tipul bibliotecii, identitatea culturală și lingvistică a comunității, interesele și cerințele utilizatorilor de bibliotecă și includ diferite categorii de documente pe suport de hârtie sau în format digital [2].

Colecțiile bibliotecilor fac parte din patrimoniul cultural al națiunii. Sunt cele mai valoroase surse istorice și resurse informaționale și, pe lângă valoarea culturală, istorică, științifică și informațională, au valoare materială imensă. Din patrimoniul național de documente de bibliotecă fac parte documentele rare, deosebit de valoroase, care prezintă un interes aparte pentru cultura țării.

Legea cu privire la biblioteci subliniază că bibliotecile gestionează colecții care fac parte din patrimoniul cultural al Republicii Moldova. Colecțiile speciale nu sunt simple acumulări de cărți, ci elemente de patrimoniu (manuscrite, ediții rare, documente de patrimoniu) și beneficiază de un regim juridic de protecție sporit. Bibliotecile au obligația de a asigura „integritatea, conservarea și valorificarea colecțiilor” prin aplicarea standardelor naționale și internaționale [2].

În colecțiile bibliotecii, un loc aparte le revine colecțiilor speciale. Conform definiției din SM ISO 2789:2024 „Informare și Documentare. Statistici internaționale de bibliotecă”, (poziția 3.3.55), colecția specială este o colecție de materiale separate dintr-o colecție de bibliotecă în funcție de formă, subiect, gen, perioadă, zonă, stare, raritate, sursă sau valoare geografică. Standardul are și 2 note: Nota 1: Colecțiile speciale sunt de obicei administrate separat; Nota 2: Accesul la colecțiile speciale poate fi restricționat [1].

Manifestul bibliotecii publice din 2022 stipulează următoarele: „Colecțiile speciale sunt definite și caracterizate prin semnificația lor culturală, unicitate, proveniență, raritate, valoare financiară și prin măsurile de securitate și depozitare necesare pentru a asigura conservarea și accesibilitatea lor pe termen lung” [3].

Colecțiile speciale sunt constituite din documente (carte și non-carte) de valoare patrimonială deosebită, care solicită o atenție specială în păstrarea și mănuierea lor. Acum 33 de ani, IFLA, în colaborare cu UNESCO, a lansat programul *Memoria lumii* cu scopul salvărdării patrimoniului documentar, precizând toate tipurile de documente cuprinse în noțiunea de colecții speciale: manuscrise, patrimoniu imprimat, patrimoniu audiovizual, patrimoniu informațional, documente de arhivă [5].

Regulamentul de gestionare a colecțiilor, aprobat prin Ordinul nr. 196, din 03.10.2022, al ministrului culturii, detaliază procesul de selecție și achiziție a documentelor care au valoare istorică, bibliofilă sau documentară deosebită. Colecțiile speciale sunt supuse unui regim de evidență individuală mai riguros decât colecțiile de bază, fiind impuse condiții specifice de microclimat (temperatură, umiditate, lumină) pentru depozitarea acestor colecții, care constituie valori inestimabile pentru comunitate și viitoarele generații [6].

O colecție specială nu trebuie confundată cu un depozit de cărți vechi. Colecțiile speciale ale unei biblioteci sunt constituite, în principal, din documente care nu sunt din colecția generală a bibliotecii, o parte din aceste documente fiind susceptibile a fi clasate în patrimoniul cultural național. Aceste valori patrimoniale necesită condiții deosebite, riguroase de păstrare și conservare.

Spre deosebire de colecția de bază (uzuală, de împrumut la domiciliu etc.), colecțiile speciale pun accentul pe conservarea exemplarului ca obiect fizic, nu doar pe informația conținută în el. O carte poate fi în colecția specială pentru că este rară (ediție princeps), dar și pentru că aparține unui anumit gen (poezie) și unei anumite perioade (secolul XIX) [1].

În cazul constituirii colecției speciale din bibliotecă în funcție de formă, criteriu ce se referă la aspectul fizic sau tehnologia de stocare a informației ce diferă de cartea tipărită, vor fi incluse documentele care nu au formatul standard de carte sau care necesită condiții diferite de raft. Aceste documente sunt: a) *materiale grafice și iconografice*: fotografii, stampe, afișe, hărți, planșe tehnice; b) *documente pe suporturi perisabile*: manuscrise pe per-

gament, manuscrise pe hârtie manuală, microformate (microfilme), discuri de vinil, CD-ROM-uri sau documente pe suport de pergament; c) *obiecte tridimensionale*: medalii, sigilii, bibelouri sau obiecte ce au aparținut unei personalități (muzeistica bibliotecii). Cel mai des, bibliotecile își constituie colecțiile speciale conform unor subiecte sau teme, documentele fiind selectate și grupate în conformitate cu aceeași sferă a cunoașterii.

Bibliotecile de toate tipurile pot constitui colecții speciale în conformitate cu necesitățile utilizatorilor, având o tematică diversă: „Botanică și grădinărit istoric”, care conține nu doar manuale de biologie, ci și tratate de fitoterapie sau albume cu ilustrații botanice realizate prin tehnici de imprimare vechi; colecția „Eminesciana” (tot ce s-a scris despre Eminescu); colecția „Istoria viticulturii” într-o bibliotecă dintr-o zonă cu tradiție vinicolă; colecția „Turism cultural” (referitor la localitatea dată); colecția „Literatură religioasă veche”; colecția „Călătorii și explorări” include jurnale de călătorie, ghiduri turistice etc.; colecția tematică „Foametea în lumea cărții”; „Cărți cu autograf”. Chiar și toate cărțile despre apicultură dintr-o bibliotecă, adunate la un loc, pot forma o mică colecție specială valoroasă etc.

Colecțiile speciale pot fi constituite și în funcție de tipul documentelor, fiind determinat adesea și regimul de conservare. Ca exemplu: colecția de manuscrise; colecția de partituri, colecția de brevete de invenție; colecția de publicații oficiale; colecția de patrimoniu muzical și tehnologie audio, care va include o colecție de discuri de vinil, casete audio sau benzi de magnetofon, însoțită de aparatura tehnică necesară redării lor.

Cel mai des utilizat criteriu pentru crearea colecțiilor speciale în biblioteci este cel cronologic. Colecțiile create pe acest criteriu conțin documente care aparțin unei epoci istorice determinate: a) *incunabule* (până la 1500); b) *carte veche românească* (1508-1830); c) *carte veche străină* (până la 1700 sau 1800, conform politicilor interne).

Unele colecții sunt constituite în funcție de valoarea geografică/locală și conțin documente care demonstrează legătura cu un

anumit spațiu. Acest criteriu este foarte important pentru toate tipurile de biblioteci, în special pentru bibliotecile publice.

Principiile directe ale IFLA/UNESCO cu privire la serviciile bibliotecii publice stipulează necesitatea acesteia de a-și asuma, în cadrul comunității locale, rolul de agent principal în vederea achiziționării, valorificării și promovării culturii locale în toată diversitatea ei prin conservarea colecțiilor de istorie locală, organizarea de expoziții și cercuri de lectură, publicarea de documente de interes local, promovarea unor programe interactive, prezentări de carte, conferințe pe teme de istorie locală și prin susținerea și dezvoltarea tradițiilor orale locale ca vector important al comunicării istoriei locale [3].

Biblioteca publică în comunitatea locală este instituția-cheie preocupată de colectarea, conservarea și promovarea culturii locale în toată diversitatea ei. Reieșind din importanța rolului bibliotecii în dezvoltarea culturii memoriei și istoriei locale, este necesar de a crea/a susține colecția specială „Memoria și istoria locală”. Aceasta include următoarele componente:

a) *monografiile și studiile locale*: cărți despre istoria, geografia, etnografia, economia și dezvoltarea localității; bibliografii și biobibliografii, dicționare bibliografice, ghiduri biobibliografice;

b) *periodicele locale istorice*: ziare, reviste, buletine sau publicații instituționale (de până la 1990 și actuale), având ca sursă primară cronică zilnică a evenimentelor sociale, politice și culturale;

c) *lucrări ale autorilor locali*: cărți, manuscrise, volume de poezii sau proză scrise de persoane originare din zonă sau care au activat acolo (indiferent de subiect). Aceste publicații sunt o mărturie a contribuției culturale și intelectuale locale;

d) *materiale iconografice*: fotografii vechi de familie, vederi, cărți poștale, portrete de personalități, schițe și albume donate. Documentele vizuale sunt valoroase prin demonstrarea evoluției urbanistice, vestimentare și sociale;

e) *mici documente (efemeride)*: afișe, pliante, programe de teatru, invitații, bilete, calendare, ce reflectă viața culturală, socială și economică de zi cu zi (mică istorie);

f) *mărturii orale (audio-video)*: interviuri înregistrate cu vete-

rani, martori ai unor evenimente-cheie, sau purtători de tradiție. Aceste materiale sunt valoroase prin umplerea golurilor din istoria scrisă;

h) *cartografie și planuri*: hărți vechi ale regiunii, planuri ale orașului/satului, schițe ale unor clădiri istorice – acestea documentează evoluția teritorială și urbanistică;

g) *informații despre talentele și colecționarii locali*: documentație biografică și personală: exemple de opere și creații; conectarea cu localitatea;

i) *cercetări ale arborelui genealogic, istoria familiilor*: informații de bază (punctul de plecare – documente oficiale și personale, demonstrarea rudeniei);

k) *documente emise de administrația locală*: acte administrative cu valoare normativă și istorică; documente de planificare și raportare; materiale de informare publică și de propagandă, documentația digitală;

l) *ghiduri turistice vechi*: pot oferi o perspectivă asupra evoluției localității;

m) *folclor și tradiții*: culegeri de folclor, obiceiuri, legende, rețete tradiționale specifice zonei, localității;

n) *mape tematice* (format tradițional sau electronic);

o) *diverse informații*: studii, diagnoze și analize ale dezvoltării demografice, sociale și culturale ale comunității.

Opțional, colecția „Memoria și istoria locală” poate conține obiecte, expozate casnice și ale mini-muzeului localității. Mini-muzeul localității, creat pe lângă bibliotecă, asigură accesul la obiecte cu valoare istorică/simbolică, expozate temporare sau permanente, care reflectă specificul local (de exemplu: colecție de costume naționale, de fiecare zi); colecție de broderii (prosoape); colecție de carte rară; colecție de vase/unelte etc.; colecții de fotografii, scrisori, documente, desene, cărți poștale, hărți etc.

Bibliotecile care își constituie colecțiile speciale *în funcție de starea documentelor (conservare)*, vor include în aceste colecții documente care sunt într-o stare de fragilitate extremă și trebuie scoase din circuitul public pentru a fi restaurate sau păstrate în regim special (de exemplu, ziare vechi care se fărâmițează).

Colecțiile speciale pot fi create și în funcție de raritatea și valoarea documentelor. Raritatea este un criteriu de bibliofilie cu motivații intrinseci (ediții limitate, ediții princeps, tiraje de lux) sau extrinseci (tiraje distruse, ediții interzise etc.), un număr foarte mic de exemplare la nivel mondial sau național [4]. Obiectivul de bază al acestor colecții este orientat spre valorificarea documentelor de patrimoniu, asigurarea integrității colecțiilor de carte veche și rară. Exemple de colecții: ediții princeps - primele ediții ale marilor clasici; ediții cu tiraj limitat - cărți numerotate (de exemplu, exemplarul 5 din 50); valoare monetară - cărți achiziționate la licitație cu prețuri foarte mari.

Un criteriu de constituire a colecției poate ține de sursă (proveniența documentului). Drept exemple pot servi colecțiile personale donate bibliotecii (de exemplu, biblioteca unui academician donată integral.) Chiar dacă volumele sunt obișnuite, ele rămân împreună ca colecție specială pentru a reflecta personalitatea donatorului.

Implementarea standardului SM ISO 2789:2024 oferă bibliotecarilor din Republica Moldova un instrument sigur pentru transformarea colecțiilor de bibliotecă în colecții bine organizate: trecerea de la documente păstrate la întâmplare la colecții speciale cu adevărat valoroase.

Indiferent de tipul bibliotecii, faptul că alegem să organizăm aceste documente după criterii clare cum ar fi forma lor, genul sau cât de rare sunt, ne ajută să le protejăm mai bine și să le facem cunoscute. Misiunea bibliotecarului modern este de a acționa ca un custode inteligent, care selectează, conservă și valorifică aceste resurse, asigurând continuitatea dialogului cultural între trecut și viitor.

Referințe bibliografice

1. INSTITUTUL DE STANDARDIZARE DIN MOLDOVA (ISM). *SM ISO 2789:2024 „Informare și Documentare. Statistici internaționale de bibliotecă”*. Aprobate: 14.03.2024. Ediție oficială (în limba engleză). Chișinău, 2024. 117 p.
2. Lege cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. *Monitorul Ofi-*

- cial al Republicii Moldova*. 2017, nr. 301-315, art. 529. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro [accesat 2026-01-22].
3. *Manifestul bibliotecii publice 2022*. Disponibil: https://new.bjc.ro/wp-content/uploads/2023/02/17-iflaunesco_public_library_manifesto_2022_rom.pdf [accesat 2026-01-22].
 4. MICLE, Maria. *Colecții speciale - documente specifice*. Disponibil: https://www.researchgate.net/profile/MariaMicle/publication/276025835_Colecții_speciale_documente_specifice/links/5a1941fdaca272df080a9def/Colectii-speciale-documente-specifice.pdf [accesat 2026-02-02].
 5. *Registrul Memoria Lumii*. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Registrul_Memoria_Lumii [accesat 2026-02-07].
 6. *Regulamentul privind gestionarea colecțiilor de bibliotecă*: nr. 196 din 3 octombrie 2022. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2022, nr. 394-400. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134445&lang=ro [accesat 2026-02-22].

PROMOVAREA COLECȚIEI MEMORIA LOCALĂ/ INSTITUȚIONALĂ. EDUCAREA LECTURII

Natalia GHIMPU

Rezumat: Promovarea colecției „Memoria locală/instituțională” valorifică patrimoniul comunității prin conservarea și diseminarea informațiilor istorice și culturale locale. Educarea lecturii sprijină dezvoltarea interesului pentru lectură și gândirea critică, formând cititori implicați și conștienți de valorile locale. Împreună, aceste activități întăresc identitatea comunitară și coeziunea socială.

Cuvinte-cheie: memoria locală/instituțională, promovarea colecției, patrimoniu cultural, identitate comunitară, educarea lecturii, gândire critică, diseminarea cunoașterii, coeziune socială.

Abstract: The promotion of the Local/Institutional Memory Collection valorises the community's heritage by preserving and sharing local historical and cultural information. Education in reading supports the development of reading interest and critical thinking, keeping forming engaged readers who are aware of local values. All these activities strengthen community identity and social cohesion.

Keywords: local memory / institutional memory, collection promotion, cultural heritage, community identity, reading education, engaged readers, knowledge dissemination, social cohesion.

Memoria locală/instituțională reprezintă totalitatea informațiilor, documentelor, mărturiilor și izvoarelor, care reflectă viața, istoria, tradițiile, identitatea și evenimentele unei comunități (localitate, sat, oraș, instituție). În biblioteci, acest tip de colecție include surse care spun povestea unei comunități: cronici locale, publicații, ziare și reviste locale, materiale foto/video, documente administrative și personale, hărți, broșuri și alte surse. Aceste documente oferă o bază de date unică despre evoluția unei localități/instituții în timp. Memoria instituțională (a unui muzeu, unei biblioteci, universități, agenții guvernamentale etc.) se fundamentează pe documente cum ar fi: rapoarte

interne și decizii; registre și minute de ședințe; publicații proprii și colecții create de instituție; arhive foto, audio și video legate de activitatea instituției; materiale despre personalul și proiectele instituției.

Republica Moldova are o tendință tot mai evidentă de valorificare a memoriei colective și locale în contextul evenimentelor istorice din secolul trecut (deportări, regim totalitar, schimbări sociale). Drept argument este instituirea Consiliului consultativ interministerial pentru memoria represiunilor politice (Consiliul Memoriei), care va asigura un cadru de dialog și cooperare în domeniul memoriei istorice între autoritățile publice centrale și locale, experți și cercetători și alte părți interesate. De asemenea, va sprijini cercetarea, promovarea istoriei represiunilor politice, precum și a personalităților implicate în procesul de păstrare a memoriei colective [2].

Legea cu privire la biblioteci reliefează drept una dintre principalele funcții ale bibliotecii moderne „valorificarea patrimoniului cultural și sprijinirea pluralității culturilor”, care constă în păstrarea, valorificarea și promovarea istoriei localității/instituției [5]. Bibliotecile contribuie la păstrarea identității comunității, oferind acces la informație, ajutând la cercetare și educație, amplificând rolul conștientizării propriilor rădăcini.

Educarea lecturii

Educarea lecturii în contextul memoriei locale și instituționale nu se deosebește cu mult în raport cu educarea lecturii în general: formarea obiceiului de a citi, de a înțelege, de a interpreta și a valorifica informația. Dezvoltarea culturii lecturii în relație cu memoria locală/instituțională presupune creșterea interesului pentru lectura cărților, mărturiilor și arhivelor, care reflectă istoria, identitatea și viața comunității sau a unei instituții. Este important nu doar să citim, ci și să învățăm să cunoaștem comunitatea noastră prin documente, folosind resursele locale ale bibliotecii și instituțiilor. Nu e doar lectură „de plăcere”, dar și lectură cu sens, identitate și rădăcini [4].

Educarea lecturii privind memoria locală/instituțională urmărește:

- formarea interesului pentru istoria și identitatea locală, consolidarea identității locale;
- dezvoltarea competențelor de lectură critică și documentară;
- cultivarea respectului pentru patrimoniul cultural;
- implicarea tinerilor și adulților (inclusiv și diaspora) în descoperirea trecutului comunității;
- crearea legăturii intergeneraționale;
- cultivarea valorilor culturale, valorizarea personalităților locale;
- transformarea colecțiilor de memorie locală într-o resursă vie, accesibilă;
- creșterea coeziunii sociale.

În acest sens, biblioteca își consolidează pozițiile ca spațiu de formare culturală, mediu de socializare intelectuală, platformă de dialog intergenerațional, actor educațional nonformal.

Promovarea colecției „Memoria și istoria locală/instituțională”

Promovarea colecției „Memoria și istoria locală/instituțională” constituie un proces complex și sistematic prin care biblioteca valorifică resursele documentare, optimizează accesul la acestea și facilitează implicarea activă a comunității în procesul de cunoaștere și de conservare a patrimoniului cultural. Acest proces se înscrie într-o strategie integrată ce urmărește atât creșterea vizibilității și accesibilității colecției, cât și consolidarea identității locale și instituționale.

Există diverse metode și instrumente de promovare a colecției „Memoria și istoria locală/instituțională”:

- Promovare prin formate variate de conținut:
 - Expuneri tematice dinamice;
 - Miniexpoziții lunare tematice: „Personalități locale”, „Instituția noastră în anii ’70–’90”, „Strada mea are o istorie”, „Satul în fotografii de ieri și de azi”, „Oameni care au făcut istorie locală”, „Clădiri dispărute”;
 - Integrarea în prezentări a obiectelor: fotografii vechi, documente, afișe, mărturii orale;
- Dosare de memorie:
 - „Dosarul satului/cartierului/instituției” (dosarul ar putea include: documente, explicații scurte pe marginea

- conținutului documentelor, întrebări pentru cititori);
- Calendarul memoriei locale: o lună/o temă (școala, biserica, meșteșuguri, sport etc.);
- Seri de povestiri locale: bătrânii satului povestesc, tinerii înregistrează;
- Promovare prin digitalizare și tehnologie. Colecții digitale locale:
 - Scanarea documentelor (cu respectarea drepturilor de autor);
 - Publicare pe site-ul bibliotecii/Facebook/Google Drive;
 - „Povestea săptămânii”;
 - Postări regulate: o fotografie veche + o poveste scurtă + o întrebare către comunitate;
 - Invitarea cetățenilor să completeze informația „Cine recunoaște persoana?”;
- Memorie orală:
 - Mini-podcast sau audio: amintiri ale localnicilor;
 - Cod QR lângă raft sau exponat care duc la povești, poze, interviuri;
- Digitizarea documentelor din arhive personale și asigurarea accesului la acestea:
 - „Documentul săptămânii” pe pagina de Facebook/site-ul bibliotecii;
 - „Fotografia de ieri” vs „Fotografia de azi”;
 - Bibliotecă digitală locală (ori o mapă organizată);
- Promovare prin activități participative:
 - „Comunitatea își spune istoria” (atelieri în cadrul cărora cetățenii aduc fotografii, scrisori, diplome, povești personale);
 - Biblioteca - mediator al memoriei colective;
- Lecții deschise și cluburi:
 - Lecții de istorie locală pentru elevi (în colaborare cu structurile educaționale);
 - Club de lectură „Istoria localității mele cu implicarea diasporei”;
 - Concursuri „O poveste din arhiva familiei mele”;
- Promovare prin parteneriate și colaborări cu școli, gimnaziile, licee, muzee locale, primărie/arhivă, ONG-uri culturale, mass-media locală:

- Campania „Donează o amintire” (poze, scrisori, documente, obiecte);
- Adoptă un bunic/o poveste – elevii culeg istorii orale;
- Ziua memoriei locale – cetățenii prezintă obiecte personale legate de memoria locală;
- Promovare prin educație civică și identitară:
 - Harta memoriei locale (pe panou sau în format digital): personalități din localitate;
 - Club de lectură cu autori locali sau despre localitate;
 - Ateliere de scriere a memoriei: „Povestea familiei mele”, „Strada mea” (dialog intergenerațional);
- Produse culturale tipărite:
 - Broșuri tematice: „Personalități locale”, „Istoria școlii”, „Satul între război și pace”;
 - Calendar cu fotografii vechi;
 - Set de cărți poștale cu imagini de arhivă;
 - Rubrică în ziarul local sau pe pagina web a primăriei;
- Promovare prin design și spațiu:
 - Colțul „Memoria locală” – ca spațiu distinct, vizibil, cu un design plăcut, nostalgic, prezentări de conținuturi cronologice, citări ale martorilor locali;
 - Trasee de lectură – „De la document la poveste”.

În continuare prezentăm conceptul serviciului „Atelier de memorie activă”, care poate contribui substanțial la dezvoltarea competențelor de cultura memoriei a membrilor comunității.

Tabelul nr. 1. Serviciul Atelierul de memorie activă

Componenta conceptului	Descrierea componentei
Scop	Transformarea patrimoniului documentar și narativ al comunității într-un instrument de învățare activă, prin care participanții își dezvoltă competențe de cercetare, analiză critică, comunicare, responsabilitate civică

Conexiuni/integrare în Obiectivele de Dezvoltare Durabilă	Obiectivul 1. Fără sărăcie; Obiectivul 4. Educație de calitate; Obiectivul 5. Egalitatea de gen; Obiectivul 11. Orașe și comunități durabile; Obiectivul 16. Pace, justiție și instituții puternice; Obiectivul 17. Parteneriate pentru obiective
Grup-țintă	<ul style="list-style-type: none"> ▪ criteriul vârstei (în dependență de solicitări) ▪ până la 16 ani (5 + ani etc.) ▪ 35 ani ▪ în funcție de profesie/studii/genul de activitate (profesori din instituții de învățământ liceal, gimnazial și general, specialiști din domenii practice, bibliotecari, elevi, liceeni, membrii comunității etc.) ▪ criterii lingvistice (indiferent de limba în care este solicitată cartea)
Aspecte de incluziune socială	Oferă un ansamblul de măsuri și acțiuni multidimensionale tuturor persoanelor, precum și persoanelor dezavantajate fizic și social
Activități realizate în cadrul serviciului	<p><i>Descoperă Memoria</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Explorarea colecției locale ▪ Identificarea documentelor relevante ▪ Analiza fotografiilor și arhivelor <p><i>Cercetează Memoria</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Interviuri cu persoane-resursă ▪ Colectare de istorii orale ▪ Documentare și validare a informațiilor <p><i>Creează Memoria</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Realizarea de expoziții tematice ▪ Storytelling digital ▪ Mini-monografii sau broșuri <p><i>Valorifică Memoria</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Prezentări publice ▪ Publicare online ▪ Evenimente comunitare

Resurse necesare	<ul style="list-style-type: none">▪ echipa bibliotecii (studierea intereselor cititorilor din comunitate)▪ voluntarii (persoane care lucrează direct pentru bibliotecă, fără să fie plătiți, oferind timp și efort pentru activități specifice)▪ prietenii bibliotecii (persoane sau organizații care sprijină financiar biblioteca)▪ resurse materiale (colecția de documente, echipament tehnic: computere conectate la internet, scanere, aparat foto, conturi pe rețelele de socializare, acces la baza de date, repozitorii naționale și internaționale etc.)
Forme și metode	Activități educaționale, laboratoare/spații virtuale de promovare a cărții/lecturii și de creație, discuție-dezbatere, sesiuni educațional-informative în format online
Parteneriate, colaborări	Cititori, școli, licee, profesori, membrii comunității, social media, librării etc.

Promovarea colecției de istorie locală și instituțională reprezintă un element strategic al bibliotecii moderne, asigurând vizibilitatea și accesul publicului la patrimoniul cultural și documentar. Utilizarea metodelor tradiționale și digitale, combinată cu instrumente interactive și tehnologii inovatoare, contribuie la consolidarea identității comunitare, la educația continuă și la implicarea activă a utilizatorilor.

Referințe bibliografice

1. *Biblioteca publică și istoria locală. Ghid.* Elaborat Alla Andrieș; coordonator Vera Osoianu. Chișinău: BNRM, 2013. Disponibil: <https://www.slideshare.net/slideshow/biblioteca-public-i-istoria-local-ghid/28479076> [accesat 2026-01-16].
2. *Cu privire la instituirea Consiliului consultativ interministerial pentru memoria represiunilor politice.* Ordin nr. 32 din 03.02.2025 al Ministerului Culturii al Republicii Moldova și Ministerului

- Educației al Republicii Moldova. Disponibil: <https://mc.gov.md/sites/default/files/file-cloud/ord-mc-32-mec-154-2025.pdf> [accesat 2026-02-27].
3. GLAM (*cultural heritage*). Disponibil: [https://en.wikipedia.org/wiki/GLAM_\(cultural_heritage\)](https://en.wikipedia.org/wiki/GLAM_(cultural_heritage)) [accesat 2026-01-16].
 4. DRĂGĂNEL, Angela. Campanie de promovare a lecturii și a personalităților locale. In: *Metode și tehnici de promovare a lecturii*. Recomandări metodologice. Chișinău, 2022. Disponibil: <http://moldlis.bnrm.md/items/910726a3-2cfb-4b90-af2d-d8b191cf36e0> [accesat 2026-01-16].
 5. *Lege cu privire la biblioteci*: nr. 160 din 20.07.2017. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2017, nr. 301-315, art. 529. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro [accesat 2026-01-16].
 6. NICOARĂ, Toader. *Istorie locală și surse orale*. Cluj, 2005. 69 p. ISBN 973-0-04074-5. Disponibil: https://hiphi.ubbcluj.ro/Public/File/sup_curs/istorie13.pdf [accesat 2026-01-16].
 7. Regulamentul de activitate al Consiliului consultativ interministerial pentru memoria victimelor represiunilor politice. Disponibil: <https://mc.gov.md/sites/default/files/file-cloud/reg-cons-mem.pdf> [accesat 2026-01-16].

MONOGRAFIA BIOBIBLIOGRAFICĂ – COMPONENTĂ A CULTURII MEMORIEI

Ludmila CORGHENCI

Rezumat: *Autorul identifica specificul și beneficiile monografiei biobibliografice în contextul dezvoltării culturii memoriei locale/instituționale, promovării personalităților originare din localitate/instituție. Recomandările oferă bibliotecilor un cadru care ghidează elaborarea acestora, fundamentat pe cele mai bune practici, ajutând la asigurarea consistenței, calității și conformității produselor de cercetare bibliografică.*

Cuvinte-cheie: *monografie biobibliografică, cercetare bibliografică, memoria locală/instituțională.*

Abstract: *The author identifies the specific and benefits of the biobibliographic monograph in the context of development of the culture of local/institutional memory, promoting personalities originating from the named locality/institution. Author's recommendations provide libraries with a framework that guides their development based on best practices, helping to ensure the consistency, quality and conformity of bibliographic research products.*

Keywords: *biobibliographic monograph, bibliographic research, local/institutional memory.*

Publicațiile bibliografice (pe suport tradițional sau online), îndeosebi cele biobibliografice, constituie pivotul principal în activitatea editorială și științifică a bibliotecilor din Republica Moldova [1, 5]. Astfel de produse de cercetare în ultima perioadă apar des cu subtitlul „monografie biobibliografică”, referindu-ne la lucrările ce au în calitate de protagoniști personalități din diverse domenii.

Scopul prezentului articol constă în a identifica specificul și beneficiile monografiei biobibliografice în contextul dezvoltării culturii memoriei locale/instituționale, promovării personalităților originare din localitate/instituție. Recomandările oferă bibliotecilor un cadru care ghidează elaborarea acestora, fundamentat pe cele

mai bune practici și ajutând la asigurarea consistenței, calității și conformității produselor de cercetare bibliografică. Este vorba și despre asigurarea cercetării bibliografice cu suport documentar metodologic, amplificarea capacității de luare a deciziilor metodologice de către bibliotecar-autori, atribuirea statutului de autor al edițiilor, amplificarea potențialului informațional al lucrărilor (prezențe de informație documentară, factologică, imagini și altele).

De ce monografia biobibliografică?

În ansamblul de instituții și practici, care contribuie la valorificarea și interpretarea critică a trecutului, la construirea identității naționale și europene, la orientarea spre viitor, rolul bibliotecii este indubitabil. În acest scop, biblioteca dispune de varia modalități, începând de la dezvoltarea colecțiilor și finalizând cu servicii de formare a competențelor, de informare a membrilor comunității. Cercetarea bibliografică, realizată de bibliotecă, poate consolida sentimentul de apartenență comunitară, interesul pentru construirea unui viitor bazat pe cunoaștere, prin produsele create.

O monografie biobibliografică (a nu se confunda cu o monografie bibliografică!) este rezultatul cercetării bibliografice, care are drept protagonist o persoană, abordată din diverse unghiuri de vedere, implicând procese de analiză și sinteză a publicațiilor semnate de protagonist și despre acesta.

Monografia biobibliografică ca tip de publicație are următoarele caracteristici: *profunzime* (prezentare aprofundată, abordare socială și profesională detaliată a protagonistului lucrării); *complexitate* (cercetare bibliografică pentru un parcurs de mai mulți ani, varietate de resurse de informare); *multilateralitate* (abordarea protagonistului din diverse aspecte și surse: ca autor/creator de publicații, context bibliometric, posesor de bibliotecă personală impresionantă și de cărți cu autografe etc.); *crearea imaginii de ansamblu al protagonistului cercetării bibliografice* (realizări personale, profesionale, sociale, filantropice etc.).

Conceptualizarea monografiei biobibliografice presupune:

- *Identificarea protagonistului:* de regulă, în calitate de protagonist/protagonistă a lucrărilor sunt persoane originare din localitate sau care lucrează în instituție (liceu, universitate etc.), cu autoritate și prestigiu, care au o contribuție valoroasă în dezvoltarea socială, culturală, economică a comunității, autori de publicații și proiecte (cadre didactice, bibliotecari, personalități din diverse domenii – originari din localitate, reprezentanți ai autorităților publice cu merite incontestabile pentru dezvoltarea comunității și a bibliotecilor etc.). Monografia biobibliografică este o modalitate de exprimare a recunoștinței, de apreciere a contribuției profesionale a protagonistului, de creștere a colaborării și interrelaționării cu persoana;
- *Motiv de elaborare:* monografia biobibliografică poate fi elaborată în contextul consemnării unei aniversări, atribuirii unei distincții (membru de onoare al localității, doctor honoris causa etc.), in memoriam, altele;
- *Responsabilități privind elaborarea/editarea lucrării:* o monografie biobibliografică solicită o echipă de lucru, cu responsabilități: coordonator, autor/autori, redactor bibliografic, contribuții financiare etc.;
- *Programarea elaborării/editării lucrării:* reflectarea proceselor în programele anuale de activitate ale bibliotecii;
- *Asigurarea continuității cercetării bibliografice:* inițierea unei colecții de monografii biobibliografice (gen „Personalități din satul/raionul ...”; exemple: „BiblioLeader”, Biblioteca Națională a Republicii Moldova; „Bibliographica”, Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, Chișinău; „Soroceni de dincolo de Soroca”, Biblioteca Municipală „Mihail Sadoveanu”, Soroca);
- *Documentarea bibliografică:* stabilirea surselor de selectare a informației (interne și externe, inclusiv arhiva protagonistului); criterii de căutare a informației (cronologice, lingvistice, tematice etc.); consultarea acestora și documentarea în majoritatea cazurilor de visu; întocmirea descrierilor bibliografice, adnotărilor, abstractelor;

Model de structură a monografiei biobibliografice

- *Pagina de titlu* – prezintă date privind responsabilitatea (partea de sus), denumirea colecției și logoul acesteia (după caz), titlul monografiei, subtitlul, locul editării, anul;
- *Versoul paginii de titlu* – informații privind responsabilitățile elaborării lucrării, descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții, Licența Creative Commons, dreptul de autor;
- *Cuprinsul* – conținutul lucrării;
- *Cuvânt-înainte* – text scurt, scris de regulă de o altă persoană decât autorul monografiei biobibliografice (de exemplu, fondatorul bibliotecii, un muzeograf din localitate); reflectă interacțiuni între protagonist și comunitate și importanța activității acestuia;
- *Introducere sau Nota autorului* – text explicativ, care poate avea un titlu specific; reprezintă cheia de acces la monografia biobibliografică, argumentând actualitatea și motivul elaborării acesteia, componentele structurale, rolul indexurilor auxiliare; destinația lucrării: pentru cine este elaborată; pot fi prevăzute mulțumiri pentru contribuții;
- *Date biografice și cariera profesională a protagonistului (curriculum vitae)* – date privind viața și activitatea, contur cronologic; ca parte componentă a lucrării amplifică cunoștințele despre protagonist, oferă posibilitatea de a explora identitatea profesională a acestuia, stimulează reflecțiile privind oportunitățile unei cariere de succes;
- *Articole semnate de protagonist* – 2-4 articole/studii inedite ori care sunt accesate dificil; compartimentul are scopul de a augmenta componenta documentară a monografiei biobibliografice;
- *Articole despre contribuțiile profesionale, sociale și culturale ale protagonistului* – recomandăm de a integra 3-4 articole, care reflectă direct ori tangențial activitatea protagonistului, ținând cont de interacțiunea cu dezvoltarea comunității; articolele vor fi însoțite de referințe bibliografice; o variantă interesantă de prezentare a informației pentru acest compartiment ar fi interviul structurat, care conține întrebări cu referire la protagonist [2];

- *Articol de analiză bibliometrică a publicațiilor protagonistului* (după caz) – este elaborat de către bibliotecar, autorul monografiei bibliografice, în baza analizei compartimentului bibliografic, oferind o măsurare cantitativă a creației protagonistului; analiza bibliometrică prevede aplicarea indicatorilor statistici precum: numărul total de lucrări semnate de protagonist și despre acesta, cei mai rodnici ani de publicare, clasificarea tipologică a acestora și identificarea tipului de publicații predominant (cărți/volume, articole în culegeri, în publicații periodice, interviuri, recenzii etc.), limba și locul editării, formatul (suport tradițional și electronic); Ca instrumente recomandăm de a folosi Instrumentul Bibliometric Național, Google Scholar și alte baze de date; Analiza bibliometrică poate fi prezentată sub forma unui articol separat, dar și ca parte componentă a unui articol despre protagonist [3; 4, p. 29; 6];
- *Articole-omagii dedicate protagonistului* – recomandăm 4-5 articole de popularizare/de prezentare (în cazul preluării din alte surse – se indică cea din urmă) sau referințe solicitate din partea colegilor, prietenilor, partenerilor protagonistului (de ex. – compartimentul „Omul care te poate face mai bun...” din monografia biobibliografică „Cercetătorul și profesorul Nelly Țurcan. Model de dezvoltare în profesie” [2, p. 103-111]);
- *Compartiment bibliografic. Publicații semnate de către protagonist* – oglindește totalitatea publicațiilor semnate de către protagonist. Descrierile sunt numerotate continuu. Materialele sunt structurate după timpul publicațiilor (cărți/volume, articole în culegeri, articole în periodice, de popularizare, comunicări, interviuri etc.), în ordine direct cronologică, iar în interiorul anului – în ordinea alfabetică a titlului publicației;

Descrierea bibliografică este realizată în funcție de prevederile standardelor în vigoare, în limba de origine a publicației. Descrierile bibliografice în limbi ce folosesc alfabetul latin preced altele. În descrierea bibliografică, numele autorului/autorilor este indicat doar în zona de responsabilitate și se evită abrevierile/acronimele, cu unele excepții.

Lucrarea va avea caracter analitic, unele descrieri bibliografice fiind însoțite de adnotări detaliate, descrierea conținutului ori informații din conținut, abstracte;

- *Compartiment bibliografic. Publicații despre protagonistul monografiei biobibliografice* – include descrierile bibliografice ale publicațiilor despre protagonist, acestea fiind numerotate și aranjate în ordine direct cronologică, iar în interiorul anului – în ordinea alfabetică a vedetei (nume de autor ori primul cuvânt din titlu);
- *Anexe* – au scopul de a amplifica potențialul informațional și documentar al monografiei biobibliografice, prezentând protagonistul în diverse ipostaze: autor de proiecte, donator, filantrop, posesor de bibliotecă personală etc. Recomandări de anexe: „Participări în proiecte comunitare”, „Cărți cu autografe pentru...”, „Cărți rare din biblioteca personală” și altele;
- *Anii prin obiectivul foto...* – include pozele selectate de către bibliotecar și protagonist; fiecare poză va fi însoțită de o descriere;
- *Indexuri auxiliare* – cel puțin 3 indexuri: de nume, de titluri și de ediții periodice; În funcție de specificul activității protagonistului, pot fi integrate și alte indexuri: de subiecte, de resurse electronice etc.;
- *Alte componente ale monografiei biobibliografice* – la latitudinea autorului, protagonistului și în dependență de specificul activității protagonistului.

Monografia biobibliografică este un produs al cercetării, al muncii intelectuale individuale ori de echipă. Sugestiile recomandate în articol vor fi aplicate în funcție de situația concretă (specificul activității protagonistului, numărul și tipurile publicațiilor editate etc.), asigurând coerența și calitatea lucrării.

Referințe bibliografice

1. CAMERA NAȚIONALĂ A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA. *Raport anual de activitate 2024*. Disponibil: <https://www.book-chamber.md/wp-content/uploads/2025/05/Stat-ed-2024.pdf> [accesat 2026-01-05].

2. *Cercetătorul și profesorul Nelly Țurcan. Model de dezvoltare în profesie.* Monografie biobibliografică. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău: BNRM, 2021. 232 p. Colecția „BiblioLeader. ISBN 978-9975-3425-9-9. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Biobibliografie%20N.%20Turcan.pdf> [accesat 2026-01-07].
3. CORGHENCI, Ludmila. Opera lui Alexe Rău – reflectare obiectivă și relevantă a dezvoltării biblioteconomiei și științelor informării. Studiu bibliometric. In: *Alexe Rău. Un vizionar al biblioteconomiei basarabene.* Monografie biobibliografică. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău: [S. n.], 2024, pp. 85-90. Colecția „BiblioLeader. ISBN 978-9975-119-67-2. Disponibil: http://www.bnrm.md/files/publicatii/Monografie_biobibliografic%C4%83Alexe_R%C4%83u.pdf [accesat 2026-01-07].
4. KULIKOVSKI, Lidia. Iurie Colesnic – portret bibliografic. In: *Amprentele istoriei. Iurie Colesnic.* Monografie bibliografică. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Chișinău: [S. n.], 2025, pp. 19-33. ISBN 978-9975-36241-691-1. Disponibil: https://hapes.hasdeu.md/bitstream/handle/123456789/611/Lidia_Kulikovski_Iurie-Colesnic_Bibliografie_2025.pdf?sequence=2&isAllowed=y [accesat 2026-01-07].
5. *Producția editorială în Republica Moldova: indicatori statistici și logistici 2023.* Camera Națională a Cărții din Republica Moldova. Disponibil: <https://zenodo.org/records/12068469> [accesat 2026-01-05].
6. ȚURCAN, Nelly. Analiza bibliometrică ca metodă de evaluare a activității specialistului din domeniul infodocumentar. In: *Ludmila Corghenci: Omul din Templul Cărții și Științei:* Monografie biobibliografică. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău: [S. n.], 2020, pp. 32-48. Colecția „BiblioLeader. ISBN 978-9975-3425-6-8. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Biobibliografie%20Corghenici.pdf> [accesat 2026-01-07].

LECTURI PROFESIONALE

1. **Biblioteconomie pentru începători** / Diana Baci, Aura Cîmpan, Delia Chira [et al.] ; Biblioteca Județeană „Octavian Goga”. – Cluj-Napoca : [S. n.], 2019. – 296 p. – ISBN 978-606-17-1556-3.

2. **Biblioteconomie și științe ale informării** : Manual practic / director general: Elena Pintilei ; autori: Ludmila Corghenci, Elena Pintilei, Aliona Muntean [et al.] ; coordonatori: Ludmila Corghenci, Vera Osoianu. – Chișinău : BNRM : Epigraf, 2021. – 252 p. – ISBN 978-9975-3510-5-8.

3. **Borș, Veronica**. Crearea, dezvoltarea și valorificarea conținutului digital în Biblioteca Națională a Republicii Moldova : [Implicarea bibliotecii în proiecte și dezvoltarea infrastructurii tehnice pentru conservarea digitală] / Veronica Borș // Magazin bibliologic. – 2024. – Nr 3/4. – P. 12-19. – ISSN 1857-1476.

4. **Butuc, Liviu**. Compendiu de biblioteconomie / Liviu Butuc. – Buzău : Aladin, 2011. – 465 p. – ISBN 978- 606-92961-0-3.

5. **Cebotari, Margareta**. Expozițiile de documente din colecțiile bibliotecii – instrumente eficiente de promovare a lecturii / Margareta Cebotari // Lectura la răscrucea drumurilor salvatoare : recomandări în sprijinul celebrării primei ediții a Zilei Naționale a Lecturii. – Chișinău : BNRM, 2023. – P. 72-84. – ISBN 978-9975-119-57.

6. **Cosovan, Veronica**. Prezervarea colecțiilor de bibliotecă / Veronica Cosovan, Aliona Tostogan // Biblioteconomie și științe ale informării : Manual practic / director general: Elena Pintilei ; autori: Ludmila Corghenci, Elena Pintilei, Aliona Muntean [et al.] ; coordonatori: Ludmila Corghenci, Vera Osoianu. – Chișinău : BNRM : Epigraf, 2021. – P. 77-92. – ISBN 978-9975-3510-5-8.

7. **Cristian, Elena**. Organizarea și conservarea colecțiilor – factor esențial în valorificarea lor eficientă / Elena Cristian // Confluente Bibliologice. – 2017. – Nr 1/2 (47/48). – ISSN 1857-0232.

8. **Cucereanu, Gheorghe**. Ghid pentru identificarea și prevenirea practicilor prădătoare în comunicarea științifică / Gheorghe Cucereanu, Nelly Țurcan, Valeria Vrabie ; Institutul de Dez-

voltare a Societății Informaționale. – Chișinău : [S. n.], 2025. – 178 p. – ISBN 978-9975-3706-3-9.

9. **Dezvoltarea colecțiilor ca bază pentru edificarea unei infrastructuri solide de partajare a cunoștințelor** : Priorități profesionale ale anului 2026 / Forumul Managerilor din Sistemul Național de Biblioteci, ediția a 30-a, 26 noiembrie 2025. – 6 p. – Manuscris.

10. **Drăgănel, Angela**. Recomandări privind dezvoltarea și gestionarea colecțiilor bibliotecilor publice. – Chișinău, 2025. – 4 p. – Manuscris.

11. **Evaluarea stării și dinamicii colecțiilor din bibliotecile publice ale Republicii Moldova: provocări, tendințe și perspective de dezvoltare** : Raport / Angela Drăgănel, Vera Osoianu, Victoria Vasilica, Elena Harconița. – Chișinău, 2025. – 55 p. – Manuscris.

12. **Gaideu, Doina**. Digitalizarea colecțiilor de bibliotecă / Doina Gaideu // Implicarea bibliotecilor în transformarea digitală: oportunități și provocări : Suport metodologic / echipa de autori: Vera Osoianu, Lucia Țurcanu, Aliona Muntean [et al.] ; responsabil de ediție: Ludmila Corghenci. – Chișinău : [S. n.], 2025. – P. 60-66. – ISBN 978-5-86654-453-0.

13. **Muntean, Aliona**. Colecțiile de bibliotecă în sprijinul diversificării lecturii / Aliona Muntean // Implicarea bibliotecilor în transformarea digitală: oportunități și provocări : Suport metodologic / echipa de autori: Vera Osoianu, Lucia Țurcanu, Aliona Muntean [et al.] ; responsabil de ediție: Ludmila Corghenci. – Chișinău : [S. n.], 2025. – P. 36-59. – ISBN 978-5-86654-453-0.

15. **Muntean, Aliona**. Dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă. Resurse informaționale / Aliona Muntean, Aliona Tostogan // Biblioteconomie și științe ale informării : Manual practic / director general: Elena Pintilei ; autori: Ludmila Corghenci, Elena Pintilei, Aliona Muntean [et al.] ; coordonatori: Ludmila Corghenci, Vera Osoianu. – Chișinău : BNRM : Epigraf, 2021. – P. 39-76. – ISBN 978-9975-3510-5-8.

16. **Muntean, Aliona**. Instrumente de informare asupra colecțiilor de bibliotecă / Aliona Muntean, Lilia Povestca // Bi-

blioteconomie și științe ale informării : Manual practic / director general: Elena Pintilei ; autori: Ludmila Corghenci, Elena Pintilei, Aliona Muntean [et al.] ; coordonatori: Ludmila Corghenci, Vera Osoianu. – Chișinău : BNRM : Epigraf, 2021. – P. 93-120. – ISBN 978-9975-3510-5-8.

17. **Muntean, Aliona.** Resursele infodocumentare ale Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova / Aliona Muntean // Biblioteca Națională a Republicii Moldova – Meridianul Zero al Sistemului Național de Biblioteci (1991-2016) : monografie. – Chișinău : BNRM, 2017. – P. 14-21. – ISBN 978-9975-110-86-0.

18. **Osoianu, Vera.** Sursele de informare ca temelie de existență a bibliotecii / Vera Osoianu // Biblioteca și imperativul rezilienței : Studii și articole. – Chișinău : [S. n.], 2022. – ISBN 978-9975-3425-7-5. – ISBN 978-9975-119-52-8.

19. **Povestca, Lilia.** Formarea profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova: starea de fapt și perspective / Lilia Povestca ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2025. – 227 p. – ISBN 978-9975-119-73-3.

20. **Regneală, Mircea.** Comunicarea colecțiilor / Mircea Regneală, Cristina Popescu // Tratat de biblioteconomie. Vol. 2, pt. 2 : Managementul colecțiilor și serviciilor de bibliotecă. – București : ABR, 2016. – P. 349-441.

21. **Regneală, Mircea.** Principii de dezvoltare a colecțiilor / Mircea Regneală // Tratat de biblioteconomie. Vol. 2, pt. 1. – București : ABR, 2016. – P. 227-284. – ISBN 978-606-93535-0-9.

22. **Regulament de funcționare a depozitului legal de documente în Republica Moldova:** [aprobat prin Ordinul nr. 79, din 5 mai 2015, al Ministerului Culturii al Republicii Moldova] // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. – 2015. – Nr 115/125 (15 mai). – ISSN 2587-389X. – E-ISSN 2587-3903.

23. **Regulament privind gestionarea colecțiilor de bibliotecă :** [aprobat prin Ordinul Ministerului Culturii al Republicii Moldova nr. 196 din 3 octombrie 2022] // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. – 2022. – Nr 394/400 (9 dec.). – ISSN 2587-389X. – E-ISSN 2587-3903.

24. **Republica Moldova.** Legi. Lege cu privire la bibliotecă : nr. 160 din 20.07.2017 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. – 2017. – Nr 301/315 . – P. 141-147. – ISSN 2587-389X. – E-ISSN 2587-3903.

25. **Republica Moldova.** Legi. Lege pentru modificarea Legii cu privire la bibliotecă : nr. 283 din 05.10.2023 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. – 2023. – Nr 399/400 (25 oct.). – P. 6-9. – ISSN 2587-389X. – E-ISSN 2587-3903.

26. **Silvestru, Diana.** Digitizarea resurselor documentare – prioritate a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova / Diana Silvestru // Magazin bibliologic. – 2022. – Nr 3. – P. 53-57. – ISSN 1857-1476.

27. **Smirnov, Natalia.** Digitizarea colecțiilor speciale la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” / Natalia Smirnov // BiblioPolis. – 2022. – Vol. 87, nr. 4. – P. 85-91. – ISSN 1811-900 X. – ISSN online 2587-3113.

28. **Știința Deschisă în Republica Moldova** : Studiu = Open science in the Republic of Moldova : Study / Gheorghe Cuciureanu, Igor Cojocaru, Irina Cojocari [et al.] ; Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale. – Chișinău : Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, 2018 (Print-Caro). – 264 p. : fig., tab. – ISBN 978-9975-3220-3-4. – eISBN 978-9975-3220-4-1.

29. **Tratat de biblioteconomie** / coordonator: Mircea Regneală ; Asociația Bibliotecarilor din România. – București : ABR, 2013.

Vol. 1 : Biblioteconomie generală. – 2013. – 471 p. – ISBN 978-606-93535-1-6.

Vol. 2, pt. 2 : Managementul colecțiilor și serviciilor de bibliotecă. – 2013. – 587 p. – ISBN 978-606-93535-0-9.

30. **Tratat de biblioteconomie** / coordonator: Mircea Regneală ; Asociația Bibliotecarilor din România. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – București : ABR, 2022.

Vol. 1. – 2022. – 585 p. – ISBN 978-606-93535-8-5.

Vol. 2. – 2022. – 643 p. – ISBN 978-606-93535-8-2.

Vol. 3. – 2022. – 574 p. – ISBN 978-606-95381-0-4.

Vol. 4. – 2022. – 566 p. – ISBN 978-606-95381-1-1.

Vol. 5. – 2022. – 548 p. – ISBN 978-606-95381-2-8.

31. **Чижова, Г. М.** Опыт создания базы данных «Интернет-ресурсы по культуре и искусству» в Российской государственной библиотеке искусств / Г. М. Чижова // Научные и технические библиотеки. – 2022. – № 6. – Р. 76-99. – ISSN 1027-3689.

32. **Шрайберг, Я. Л.** Электронное библиотечное фондирование как главная компонента электронного библиотечного фонда: особенности развития в условиях современной трансформации книжного рынка / Я. Л. Шрайберг, К. Ю. Волкова, В. В. Зверевич // Научные и технические библиотеки. – 2022. – № 9. – Р. 69-83. – ISSN 1027-3689.

Elaborat: Lidia Gontea

PRIORITĂȚI PROFESIONALE ALE ANULUI 2026

Tema: Dezvoltarea colecțiilor ca bază pentru edificarea unei infrastructuri solide de partajare a cunoștințelor

Aprobate la Forumul Managerilor din Sistemul
Național de Biblioteci, ediția 30-a,
26 noiembrie 2025

Tema prioritară în activitatea bibliotecilor din Republica Moldova în anul 2026 – „Dezvoltarea colecțiilor ca bază pentru edificarea unei infrastructuri solide de partajare a cunoștințelor” – se impune în prim-plan după ce, pe parcursul mai multor ani, bibliotecarii au depus eforturi considerabile pentru a ajusta biblioteconomia națională tendințelor dictate de avansarea internetului, a tehnologiilor moderne, a inteligenței artificiale și schimbarea necesităților utilizatorilor în consecință. În acest context, pe parcursul ultimilor ani, bibliotecarii moldoveni s-au conformat exigențelor Bibliotecii 2.0, Utilizatorului 2.0, Bibliotecarului 2.0 și evident a modernizărilor ulterioare. Nu s-a făcut abstracție nici de utilizarea inteligenței artificiale în varii domenii de activitate, inclusiv în biblioteconomie și știința informării.

Pe fundalul tuturor schimbărilor, indiferent de ritmul de avansare a tehnologiilor, pilonii principali meniți să păstreze relevanța bibliotecilor rămân spațiile, colecțiile și bibliotecarii. Niciunul dintre acești piloni nu poate fi extras din temelia instituției numite bibliotecă. Fără oricare dintre ei, biblioteca va fi o entitate oarecare, dar nu va fi bibliotecă în formula cunoscută și consacrată.

Este evident că mișcarea de idei în domeniu impune o reevaluare a colecțiilor bibliotecare pentru a edifica baza pe care poate fi adusă colecția în conformitate cu necesitățile utilizatorilor și, respectiv, cu recomandările organizațiilor internaționale de profil. La baza acestei lucrări de viitor vor fi rezultatele studiului sociologic „Evaluarea stării și dinamicii colecțiilor din bibliotecile publice ale Republicii Moldova: provocări și tendințe de dezvoltare”, realizat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova pe parcur-

sul anului 2025, rezultatul evaluării bibliotecilor în anul 2021 și a evaluării repetate, preconizate pentru anul 2026, care vor servi ca argumente solide pentru regândirea, actualizarea și modernizarea colecțiilor de bibliotecă în anul 2026, dar și în perspectivă.

Cu toate investițiile imense în informatizare, marca bibliotecii rămâne cartea. Studiile demonstrează că aceasta este o marcă foarte puternică, iar cu cât marca este mai puternică, cu atât este mai greu de detronat. Și trebuie oare detronată? În cazul bibliotecilor, la sigur că nu!

Cel mai important indicator al imaginii pozitive a bibliotecii în comunitate este reprezentat de nivelul de satisfacere a necesităților utilizatorului. Ce solicită utilizatorii bibliotecilor? Potrivit sondajului „Lectura în comparație intergenerațională”, realizat de BNRM cu participarea Agenției de consultanță „Magenta Consulting”, utilizatorii vor să găsească la bibliotecă, o gamă largă de cărți, tehnologii, bibliotecari instruiți și gata de ajutor.

Aceste doleanțe ale utilizatorilor figurează și în sondajele internaționale, dar și în răspunsurile oferite de sistemele de inteligență artificială. La întrebarea „Ce factori contribuie la crearea imaginii pozitive a bibliotecii în comunitate?” *Gemini*, de exemplu, oferă un răspuns demn de luat în seamă, în care, chiar pe primele locuri, se regăsesc factorii de imagine din sondajul realizat de BNRM, menționat anterior. Pe primul loc *Gemini* menționează:

- *colecții diversificate*: O gamă largă de cărți, reviste, ziare, materiale audiovizuale, precum și acces la resurse digitale, care asigură satisfacerea nevoilor variate ale utilizatorilor.

Pe locul trei:

- *tehnologii moderne*: Accesul la internet, computere, echipamente audiovizuale și baze de date online fac biblioteca un spațiu modern și relevant.

Și pe locul cinci:

- *personal amabil și competent*: Bibliotecarii trebuie să fie prietenoși, să ofere asistență promptă și să fie bine informați despre resursele bibliotecii.

Biblioteca anului 2026 se va confrunta cu o serie de probleme și provocări complexe, determinate de evoluțiile sociale, tehnologice și economice. Cele mai importante dintre acestea sunt: adaptarea

la transformarea digitală și la noile tehnologii, extinderea utilizării IA; insuficiența resurselor financiare; deficitul de personal calificat; necesitatea îmbunătățirii imaginii bibliotecii în comunitate; necesitatea alinierii la strategii naționale și internaționale etc. Toate acestea împreună sunt probleme bine cunoscute, care țin de agenda bibliotecilor de ani și chiar decenii. Pe fundalul acestor provocări, o problemă majoră rămâne insuficiența finanțelor pentru achiziția de cărți, alte publicații și pentru modernizarea infrastructurii.

Colecțiile învechite și lipsa sincronizării cu ritmul dezvoltării tehnologice scot în evidență necorespunderea acestora cu necesitățile actuale ale utilizatorilor, influențând scăderea interesului publicului pentru lectură și pentru serviciile tradiționale ale bibliotecii, ce au la bază cartea și lectura.

Bibliotecile trebuie să respecte un sistem de valori bazate pe necesitățile utilizatorilor, pe care să-și fundamenteze colecția. În timp, spațiul virtual va scoate de pe ordinea de zi problema exhaustivității, dar sistemul de valori va rămâne oricum. Profilul utilizatorilor ar trebui să fie dominant în acest sens.

Este evident că problema exhaustivității poate fi pusă doar în context local. Dacă o bibliotecă concretă nu va identifica și nu va pune în acces toate documentele adiacente locului, nimeni n-o va face în locul ei. De aici și interesul pentru documentele de patrimoniu. În internet poți găsi doar ceea ce pui acolo, nimic mai mult. Orice bibliotecă are o responsabilitate aparte pentru resursele de istorie locală. Materialele referitoare la istoria localității necesită eforturi aparte de colectare, prezervare și punere în acces. Lucrul acesta capătă noi valențe în contextul unei griji sporite, vizând cultura memoriei promovată de guvernul țării, odată cu constituirea, la 7 februarie 2025, a Consiliului Memoriei.

Datele statistice privind colecțiile din bibliotecile din sistemul național de biblioteci și bibliotecile publice (separat) pentru anii 2020-2024 demonstrează o dinamică cu tendințe de descreștere pe segmentul colecții. Se atestă o ușoară creștere a numărului de achiziții, dar nu destul de suficientă pentru a influența prea mult rata de înnoire a colecției. De observat că, în cazul ratei de înnoire a colecției, minusul este un factor pozitiv. Bibliotecile publice de orice mărime trebuie să conțină materiale în diverse formate. O colecție diversă și actualizată este esențială pentru activitatea

bibliotecarilor de încurajare și motivare a oamenilor să citească. În marea lor majoritate, publicațiile din dotarea bibliotecilor sunt cele tipărite, cu o creștere ne semnificativă a ponderii celor digitale. Cărțile electronice lipsesc cu desăvârșire, mai ales în bibliotecile mici și mijlocii.

În ultimii ani, cu mici excepții, volumul total al colecțiilor din bibliotecile publice a scăzut constant, inclusiv a scăzut numărul publicațiilor în limba română. O influență serioasă aici au cauzat-o foarte importante în cazul bibliotecilor publice, care trebuie să ofere utilizatorilor o colecție actualizată, relevantă pentru profilul acestora.

Cu toate aceste variații, între minus și plus, pe segmentele indicate, 27% (sau doar 27%) dintre cetățenii țării sunt înregistrați ca utilizatori activi ai bibliotecilor publice. Este o cifră foarte mică, date fiind posibilitățile de cumpărare ale cetățenilor destul de modeste pe fundalul creșterii constante a prețurilor. Concluzia care se impune este că persoanele care utilizează serviciile bibliotecilor nu au altă soluție de a ajunge la lecturile și serviciile de care au nevoie. Non-utilizatorii ori nu sunt satisfăcuți de ofertele bibliotecilor și au renunțat la ele, ori încă n-au descoperit drumul spre acestea și avantajele oferite de biblioteci.

Marea problemă a colecțiilor de publicații din bibliotecile publice nu este cantitatea, ci calitatea acestora, care reprezintă și un argument puternic pro bibliotecă. Standardele vizând colecțiile din diverse țări recomandă 2-3 cărți pe cap de locuitor sau populație-țintă, din aria de servire a unei biblioteci. Acest număr poate să crească în localitățile cu o populație mai mare. Media în bibliotecile publice din Republica Moldova este de aproximativ 6 cărți pentru un locuitor. O colecție mare nu înseamnă neapărat o colecție bună. Contează mai mult relevanța pentru necesitățile comunității și mai puțin mărimea colecției.

Colecția unei biblioteci nu trebuie să fie mai mică de 2500 de unități de păstrare. Mărimea colecției depinde de mai mulți factori, aceștia incluzând: mărimea spațiului, resursele financiare, proximitatea altor biblioteci, accesul la resursele electronice, necesitățile locale, posibilitatea schimbului interbibliotecar etc.

Colecția bibliotecii este o resursă dinamică. În calitate de garant al protecției sociale în cultură, bibliotecă trebuie să dețină cărți și alte publicații corespunzător necesităților membrilor

comunității. Respectiv, colecțiile trebuie să fie actualizate permanent și ajustate necesităților acestora.

Rata de înnoire a colecției este mult mai importantă decât mărimea colecției. Potrivit recomandărilor IFLA/UNESCO, rata medie de înnoire a colecțiilor trebuie să se înscrie între 7 și 10 ani. Pentru a corespunde necesităților populației din aria de servire, o colecție trebuie completată cu materiale noi, iar materialele învechite fizic și moral trebuie supuse casării. O colecție mică, dar de calitate va spori mai mult rata de utilizare decât o colecție mare cu o proporție semnificativă de publicații învechite ca formă și conținut, în care puținele titluri noi se pierd pur și simplu. Cartea, care de secole contribuie la dezvoltarea personalității, trebuie să mențină acest deziderat și să nu înceapă a lucra la distrugerea ei. În cazurile în care unele publicații vechi sunt încă de interes pentru unii utilizatori, acestea trebuie păstrate pe rafturi unde utilizatorii nu au acces direct.

Conform datelor pentru anul 2024, bibliotecile publice din Republica Moldova au nevoie de aproximativ 54 de ani pentru înnoirea colecțiilor. Media din ultimii cinci ani constituind în jur de 70 de ani. Acest indicator demonstrează gradul avansat de uzură fizică și morală a colecțiilor. Specialiștii consideră că irelevanța colecției este și motivul principal în descreșterea numărului de împrumuturi.

După 34 de ani de la proclamarea independenței, doar aproximativ 53% din colecțiile bibliotecilor publice sunt publicațiile în limba română cu grafie latină și chirilică. Conform ultimului sondaj, din totalul colecțiilor în limba română, 70,5% sunt cele editate cu grafie latină și 29,5% sunt în grafie chirilică.

O altă recomandare IFLA/UNESCO este cea de 0,25 achiziții anuale pentru un locuitor, respectiv 250 de exemplare la 1000 de locuitori. În Republica Moldova, media anului 2024 este de 114,5 exemplare la 1000 de locuitori. Această recomandare rămâne de mai mulți ani doar un deziderat pentru moldoveni. Interesant este faptul că dezideratul de mărire a cotei achizițiilor până la 250 de exemplare la 1000 de locuitori corespunde Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, care, în *Indicatorii de evaluare a impactului de dezvoltare a Strategiei*, Obiectivul general 4. „Ridicarea nivelului de cultură și de dezvoltare personală”, prevede

o creștere a indicatorului „Cheltuieli medii lunare pentru o persoană, pentru cultură și recreere, lei” de aproximativ 4 ori, de la 63,6 lei (valoare de referință în 2021) la 140 de lei (ținta intermediară în 2025) și 240 lei (ținta finală în 2030).

Formula de calcul pentru stabilirea necesarului de resurse recomandată de instituțiile de profil, de care se ghidează comunitatea bibliotecară, este următoarea: populația totală înmulțit cu prețul mediu al unei cărți și înmulțit cu 0,25 (recomandarea IFLA/UNESCO).

Notă! Prețul mediu al unei cărți în anul 2025 (primele 9 luni) a fost de 97,50 lei (cifra reprezintă situația la nivelul BNRM), formula de calcul acceptată fiind: suma cheltuielilor pentru achiziția anuală de publicații împărțită la numărul de exemplare achiziționate.

Formula finală a necesarului pentru achiziții la nivel național este următoarea: $2\,409\,000$ (populația RM) \times $0,25$ (recomandări IFLA/UNESCO) \times $97,50$ lei (prețul mediu al unei cărți în 2025) = $58\,724\,250$ lei. Respectiv, pe cap de locuitor sunt necesari $24,3$ lei: $58\,724\,250$ (lei) : $2\,409\,200$ (populație).

Aceștia sunt indicatorii de orientare care cu greu pot fi atinși în condițiile austerității de durată cu care se confruntă societatea moldovenească. În pofida acestor realități, sunt însă activități care pot fi făcute în orice condiții, atât timp cât există un spațiu și un bibliotecar angajat în păstrarea integrității fizice a colecției, în organizarea și gestionarea eficientă a acesteia, care trebuie să cunoască și să respecte principiile generale de îngrijire a colecției, principiile de organizare și gestionare a colecției și, nu în ultimul rând, să asigure curățenia și întreținerea practică. La fel, să se îngrijească și de educarea estetică a utilizatorilor, de rând cu asigurarea veridicității și actualității informației. Documentele învechite fizic și moral nu-și au rostul într-o bibliotecă care trebuie să acopere necesitățile de educare, informare, hedonice, de dezvoltare profesională etc. Toate acestea presupun o interacțiune constantă cu membrii comunității, care asigură existența bibliotecii.

Reieșind din tema prioritară a anului 2026 „Dezvoltarea colecțiilor ca bază pentru edificarea unei infrastructuri solide de partajare a cunoștințelor”, au fost identificate **cinci priorități profesionale**, care vor contribui la reșezarea activității bibliote-

cilor pe segmentul colecții și care vor ghida activitatea bibliotecarilor spre atingerea scopurilor propuse.

PRIORITĂȚI PROFESIONALE PENTRU ANUL 2026

Prioritatea profesională	Inițiative profesionale
Strategii și practici de achiziție și dezvoltarea colecțiilor într-o perioadă în continuă schimbare	<ul style="list-style-type: none">• achiziții orientate, etică și transparență, resurse de informare privind piața editorială;• îmbunătățirea managementului și marketingului achizițiilor prin aplicarea tehnologiilor emergente în achiziții, orientarea către indicatorii de performanță;• diversificarea structurii colecțiilor: influența necesităților membrilor comunității, context tipologic; genuri noi de documente etc.;• diversitate, echitate și incluziune în practicile de achiziție și dezvoltare a colecțiilor;• oportunități și provocări în medii consorțiale/colaborative;• evaluarea și analiza resurselor informaționale ale bibliotecii;• reșezarea colecțiilor conform exigențelor erei informaționale și cerințelor membrilor comunităților (strategii și practici de casare/excludere din colecțiile bibliotecii etc.);• creșterea impactului colecțiilor asupra procesului de culturalizare, educație, cercetare și inovare;• capacitarea personalului în domeniul achizițiilor și dezvoltării colecțiilor.

<p>Creșterea ponderii și impactului resurselor informaționale prin intermediul bibliotecilor</p>	<ul style="list-style-type: none"> • știința deschisă, accesul deschis: impactul asupra achizițiilor și dezvoltării colecțiilor; • integrarea resurselor informaționale în ecosistemul digital al bibliotecii; • creșterea competențelor personalului de specialitate privind evidența biblioteconomică a resurselor informaționale; • augmentarea rolului resurselor informaționale în prestarea serviciilor, activitățile informaționale și educaționale; • partajarea resurselor prin rețele și consorții (acces extins prin colaborare); • analiza impactului utilizării resurselor (statistici de acces, indicatori de performanță); • sustenabilitate și reziliență (asigurarea accesului pe termen lung la resurse);
<p>Facilitarea accesului și securității colecțiilor de bibliotecă. Digitalizarea colecțiilor</p>	<ul style="list-style-type: none"> • conceptualizarea digitalizării colecțiilor de bibliotecă; • asigurarea accesului la resursele digitalizate; • program național în sprijinul digitizării colecțiilor bibliotecilor publice; • respectarea drepturilor de autor și a licențelor pentru documentele digitalizate; • valorificarea colecțiilor digitalizate prin expoziții virtuale, integrarea în resurse educaționale; • parteneriate naționale/internaționale pentru proiecte comune de digitizare și acces transfrontalier la patrimoniul cultural;

<p>Sustenabilitatea colecției privind memoria și istoria locală/instituțională (ML/I)</p>	<ul style="list-style-type: none">• poziționarea colecției privind ML/I în contextul colecțiilor speciale și a prevederilor reglementare privind evaluarea bibliotecilor;• diversificarea surselor de informare privind dezvoltarea ML/I;• promovarea experiențelor reprezentative ale bibliotecilor prin diverse modalități: articole în reviste de specialitate, prezentări la reuniuni metodologice și educaționale etc.;• digitizarea și arhivarea resurselor legate de ML/I (acces pe termen lung, protecția patrimoniului documentar unic);• implicarea comunității în dezvoltarea colecțiilor ML/I (donatori, cercetători, parteneriate cu instituții locale);• conservarea și restaurarea documentelor rare din colecția ML/I (asigurarea condițiilor optime de păstrare);• crearea de produse documentare și științifice pe baza colecțiilor ML/I (bibliografii, ghiduri, lucrări științifice);• promovarea colecțiilor prin mijloace digitale (platforme web, social media);
<p>Anul 2026 – anul evaluării bibliotecilor publice</p>	<ul style="list-style-type: none">• clarificarea și aplicarea prevederilor reglementare modificate prin organizare de instruiți și reuniuni metodologice;• elaborarea și transmiterea recomandărilor finale ale comisiei de evaluare administrației publice locale, centrelor biblioteconomice teritoriale, managerilor instituționali (privind rețeaua de biblioteci publice);• analiza comparată a rezultatelor evaluării bibliotecilor publice (2021-2026); identificarea experiențelor rețelelor teritoriale, a problemelor existente;• integrarea rezultatelor evaluării în strategii de dezvoltare a rețelei bibliotecare, planuri de modernizare.

LISTA AUTORILOR

CORGHENCI, Ludmila – șef de secție, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: lcorghenci@bnrm.md

DMITRIC, Ecaterina – șef de secție, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: dezvoltare@gmail.com

DRĂGĂNEL, Angela – șef de secție, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: adraganel@gmail.com

HARCONIȚA, Elena – specialist principal, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: eharconita@gmail.com

GAIDEU, Doina – șef de secție, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: doinagaideu@gmail.com

GHIMPU, Natalia – specialist principal, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: nghimpu@gmail.com

GONTEA, Lidia – specialist principal, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: lidiagontea@gmail.com

MUNTEAN, Aliona – director adjunct, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: aliona.muntean@bnrm.md

OSOIANU, Vera – director adjunct, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: bnrmvo2012@gmail.com

VASILICA, Victoria – șef de secție, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: vasilica@bnrm.md

IP Biblioteca Națională a Republicii Moldova
Str. 31 August 1989, nr. 78 A
Chișinău, MD-2012
Republica Moldova
Tel./Fax: (37322) 22-14-75
E-mail: biblioteca@bnrm.md

**COLECȚIILE DE BIBLIOTECĂ – BAZĂ PENTRU
EDIFICAREA COMUNITĂȚII DURABILE
Suport teoretico-practic**

Bun de tipar: 14.05.2026
Apărut: 2026
Coli de tipar: 8,5
Tiraj: 10 ex.

Tiparul sub comanda nr. 7,
executată la FPC „Primex-Com” SRL
Bd. Grigore Vieru, nr. 26
Chișinău, MD-2005
Republica Moldova
Tel./Fax: (37322) 27-53-05, (37322) 22-66-82
E-mail: primex@dnt.m